

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

Priprave na uvedbo evra v bankah in hranilnicah: Primer
Hranilnice Lon

Ljubljana, junij 2006

Miro Perko Radulovič

IZJAVA

Študent Miro Perko Radulovič izjavljam, da sem avtor tega magistrskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Vlada Dimovskega in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 15.6.2006

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1. PRAVNE PODLAGE ZA UVEDBO EVRA.....	4
1.1. PRAVNE PODLAGE EVROPSKE UNIJE.....	4
1.2. PRAVNE PRILAGODITVE NA NACIONALNI RAVNI	5
1.2.1. Zakon o evru	5
1.2.2. Zakon o dvojnem označevanju cen v tolarjih in evrih	5
1.2.3. Zakon o gospodarskih družbah	6
1.3. NAČELA DOBRE PRAKSE IN PRIPOROČILA EVROPSKE KOMISIJE OB UVEDBI EVRA ...	8
1.3.1. Nakupni in prodajni tečaji v predvstopnem obdobju	8
1.3.2. Uresničevanja Zakona o dvojnem označevanju cen	8
1.3.3. Upoštevanje pravil o zaokroževanju.....	9
1.3.4. Izplačilo pokojnin.....	10
1.3.5. Predodobava evrogotovine	10
1.3.6. Zaščita pred ponarejanjem.....	10
1.3.7. Priporočila Evropske komisije ob uvedbi evra.....	10
1.3.8. 'Euro Compliance'	11
2. EKONOMSKA IN MONETARNA UNIJA	11
2.1. FAZE OBLIKOVANJA EMU	12
2.1.1. Evrosistem	16
2.1.2. Prednosti in slabosti uvedbe evra	17
2.1.3. TARGET	18
2.1.4. STEP 2.....	20
2.1.5. Program vstopa v ERM II in prevzem evra.....	21
3. PREDSTAVITEV HRANILNICE LON	22
3.1. POSLOVNO OKOLJE HRANILNICE	22
3.2. OSNOVNI PODATKI O HRANILNICI.....	24
4. AKTIVNOSTI ZA PREVZEM EVRA S STRANI ZUNANJIH INSTITUCIJ.....	27
4.1. AKTIVNOSTI VLADE RS, PRISTOJNIH MINISTRSTEV IN BANKE SLOVENIJE	27
4.2. AKTIVNOSTI PROCESNEGA CENTRA.....	29
4.2.1. Aktivnosti na področju bankomatskega poslovanja.....	30
4.2.1.1. Določitev apoenske strukture bankovcev.....	30
4.2.1.2. Višina limita za dvig gotovine na bankomatih.....	31
4.2.1.3. Standardna polnitev	31
4.2.1.4. Euro znak in prikaz slike.....	31
4.2.1.5. Izvedba prehoda	31
4.2.2. Aktivnosti na področju kartičnega poslovanja.....	32
4.3. AKTIVNOSTI ZBIRNEGA CENTRA.....	32
5. AKTIVNOSTI ZA PREVZEM EVRA S STRANI HRANILNICE	35
5.1. ORGANIZACIJA PROJEKTA	35
5.2. ŠTUDIJA IZVEDLJIVOSTI	36
5.2.1. Določitev cilja projekta	37
5.2.2. Ocena stroškov projekta	37
5.3. ANALIZA TVEGANJA	38

5.3.1.	Identifikacija poslovnih procesov v hranilnici	40
5.3.2.	Identifikacija in vrednotenje informacijskih virov	42
5.3.3.	Identifikacija groženj	45
5.3.4.	Ranljivost	48
5.3.5.	Upravljanje s tveganji	48
5.3.6.	Ukrepi za zmanjševanje faktorja tveganja	49
5.4.	PRAVNE PRILAGODITVE	51
5.4.1.	Prilagoditev internih aktov splošnim pravnim aktom	52
5.5.	PRILAGODITEV POGODB Z ZAVAROVALNICAMI IN OSTALIMI PARTNERJI	52
5.6.	PRILAGODITEV INTERNIH NAVODIL ZA DELO, PRILAGODITEV OBRAZCEV	52
5.7.	PRILAGODITEV POSLOVNE POLITIKE IN CENIKOV	53
5.8.	PRILAGODITEV PRODUKTOV	53
5.9.	PRILAGODITVE INFORMACIJSKEGA SISTEMA	54
5.9.1.	Opis stanja	54
5.9.2.	Osnovne smernice pri preračunih in načrtovanju sprememb informacijskega sistema	56
5.9.2.1.	Napake pri zaokroževanju, ki se jim je mogoče izogniti	57
5.9.2.2.	Napake pri zaokroževanju, ki se jim ni mogoče ogniti	57
5.9.3.	Opis informacijskega sistema in prilagoditve po posameznih moduli	63
5.9.3.1.	Plačilni promet	63
5.9.3.2.	Blagajniško poslovanje	64
5.9.3.3.	Kreditno-depozitno poslovanje	64
5.9.3.4.	Glavna knjiga	65
5.9.3.5.	Hranilne vloge na vpogled	65
5.9.3.6.	Vezane vloge	66
5.9.3.7.	Rentno varčevanje	66
5.9.3.8.	NODURS	67
5.9.3.9.	Transakcijski računi fizičnih oseb	67
5.9.3.10.	Transakcijski računi pravnih oseb in samostojnih podjetnikov	68
5.9.3.11.	Elektronsko bančništvo	69
5.9.3.12.	Tolarski odkup terjatev	70
5.9.3.13.	Saldakonti	70
5.9.4.	Upoštevanje pravil o zaokroževanju	70
5.9.5.	Izplačilo pokojnin	71
5.9.6.	Preddobava evrogotovine	71
5.9.7.	Zaščita pred ponarejanjem	72
5.9.8.	Priporočila Evropske komisije	72
5.9.9.	´Euro Compliance´	73
5.9.10.	Postopek testiranja sprememb informacijskega sistema	73
5.9.11.	Izvedba konverzije	74
5.9.12.	Možne napake pri prilagoditvah informacijskih sistemov	74
5.10.	PRILAGODITVE IN AKTIVNOSTI HRANILNICE NA GOTOVINSKEM PODROČJU	75
5.10.1.	Osnovne značilnosti bankovcev in kovancev	75
5.10.2.	Preddobava evrogotovine	76
5.10.3.	Razlike pri zamenjavi gotovine leta 2002 v starih članicah in zamenjavi gotovine v Sloveniji	79
5.10.4.	Odводи tolarskih bankovcev	79
5.10.5.	Odvod tolarskih kovancev	79
5.11.	DELOVANJE IN SPREMEMBE V PLAČILNIH SISTEMIH	80

5.11.1.	Plačilni inštrumenti	81
5.12.	PRILAGODITVE NA PODROČJU RAČUNOVODSTVA	81
5.13.	SPREMEMBE V POROČANJU PO UVEDBI EVRA	82
5.14.	KOMUNIKACIJSKE AKTIVNOSTI IN IZOBRAŽEVANJE ZAPOSLENIH	82
6.	ZAKLJUČEK.....	84
7.	LITERATURA	86
8.	VIRI	88

PRILOGE

UVOD

Slovenski tolar, nacionalno denarno enoto v Republiki Sloveniji bo s 1. januarjem 2007 zamenjal evro. Izvor njegovega imena je v starem kovancu tolarju, enako kot pri dolarju. Uveden je bil po izteku brionske deklaracije, 8. oktobra 1991. Z do takrat veljavnimi jugoslovanskimi dinarji so se menjali v razmerju 1:1. Najprej so prišli v obtok boni, ki so jih po nekaj letih zamenjali bankovci. Po dobrih petnajstih letih se tolar poslavlja, Slovenija pa z njegovim prevzemom simbolno zaključuje pot v evropske integracije. Ime evro¹ je ime skupne valute držav EU, ki so članice Gospodarske in monetarne unije (EMU). Oznaka evro je bila sprejeta na zasedanju Evropskega sveta leta 1995 v Madridu. Grafični simbol evra € je izpeljan iz grške črke epsilon in se nanaša na prvo črko besede Evropa. Črti, ki potekata vzporedno, označujeta stabilnost evra. EUR je uradna okrajšava za evro, ki je bila registrirana kot ISO standard in se uporablja v poslovne namene. Cent je pravno določen termin za podenoto evra. Za cent ni določene standardizirane okrajšave. 1 evro je 100 centov.

Banka Slovenije vodi tečajno politiko v skladu z zastavljenim programom vstopa v ERM II in prevzem evra, ki je bil predstavljen skupaj z Vlado RS. Junija 2004 je Slovenija vstopila v mehanizem menjalnih tečajev ERM II. 1. januar 2007 pa je predviden kot datum vstopa v evropsko ekonomsko in monetarno unijo. Slovensko gospodarstvo se na uvedbo evra že intenzivno privaja. Večino bremena uvedbe pa bodo nosile slovenske poslovne banke in hranilnice, tako so najintenzivnejše priprave prav v bankah in hranilnicah. V hranilnici Lon sem bil izbran za koordinatorja aktivnosti, kar pomeni, da sem zadolžen za usklajevanje vseh aktivnosti na področju prevzema evra, za pripravo poročil, analiz, študij, udeležbo na posvetovanjih, za spremljanje izvedbe aktivnosti, pa tudi za operativna opravila povezana s testiranjem informacijskih rešitev. Svoje ugotovitve in opažanja nameravam predstaviti v magistrskem delu, in sicer skupaj z ugotovljenimi nevarnostmi in priložnostmi, ki ob uvedbi nove valute zadevajo hranilnico.

Čeprav je uvedba evra poslovni problem, je njen vpliv na informacijske sisteme velik. Ker je povezava med poslom in informacijsko tehnologijo ključna, je potrebno v vseh fazah priprave evro strategije upoštevati tako poslovne kot informacijske vidike evro implementacije (Barnea, 1999, str.1). Uvedba evra predstavlja interdisciplinarni projekt, ki tako vključuje poleg ekonomskih prilagoditev tudi poslovne in tehnične prilagoditve. Če povzamemo eno izmed definicij projekta, ki pravi, da je projekt je skupina aktivnosti, ki morajo biti izvedene v nekem logičnem zaporedju, da bi lahko prišli do rezultata, vnaprej določenega s strani naročnika (Burke, 1999, str. 2), lahko rečemo, da gre za skupek aktivnosti, ki posegajo v poslovne procese in informacijsko

1 Ime nove skupne valute je bilo potrjeno na zasedanju Evropskega sveta v Madridu decembra leta 1995.

tehnologijo v hranilnici in bodo omogočile, da bo v začetku leta 2007 evro zamenjal tolar. Programi aktivnosti bank in hranilnic za prevzem evra obsegajo naslednje sklope in aktivnosti: vzpostavitev projekta, analiza tveganj, prilagoditev informatizacije, pravne prilagoditve, poslovne prilagoditve, zamenjava gotovine, logistika in organizacija dela, komunikacijska kampanja. Hranilnica se na prevzem evra pripravlja na treh ravneh: v okviru projektov, ki jih vodi Banka Slovenije, s koordinacijo in posvetovanji v Združenju bank Slovenije in v okviru svojih akcijskih načrtov.

Nadzor, koordinacija in sodelovanje Banke Slovenije so usmerjeni v priprave na zamenjavo gotovine, na spremembe v plačilnih sistemih in plačilnem prometu ter na elemente notranjega poslovnega okolja v bankah (prilagoditve informatizacije, pravne prilagoditve in prilagoditve poslovnih procesov, komuniciranje s strankami in javnostjo). Banka Slovenije ima v ta namen odprtih več projektov. Oddelek za nadzor bančnega poslovanja neposredno skrbi za preverjanje uresničevanja planiranih aktivnosti v bankah. V okviru posameznih odborov Združenja bank Slovenije poteka usklajevanje odprtih vprašanj, do katerih banke nastopajo enotno. Banke in hranilnice so izdelale okvirne programe aktivnosti ter jih v začetku letošnjega leta nadgradile skladno z Načrtom za uvedbo evra (sprejet na Vladi RS in Svetu BS). Glavni razlogi za planiranje projektov so naslednji (Kerzner, 1979, str. 160):

- zmanjšanje tveganja,
- večja učinkovitost pri izvajanju aktivnosti,
- boljše razumevanje ciljev in
- zagotavljanje osnove za spremljanje in kontrolo.

Program aktivnosti Hranilnice Lon za prevzem evra obsegajo naslednje sklope in aktivnosti:

- **vzpostavitev projekta** (izdelava akcijskega načrta, študija izvedljivosti, vzpostavitev, spremljanje in nadzor izvajanja projekta, vzpostavitev koordinacije z drugimi institucijami, izdelava projektne dokumentacije),
- **analiza tveganj** (tveganje IT, tveganje na področju prevzema gotovine, tveganje na področju bankomatskega poslovanja, tveganje, ki izvira iz same organizacije projekta in iz teh izvirajoča tveganja),
- **prilagoditev informatizacije** (popis procesov in sistemov za prilagoditev, priprava potreb uporabnikov, prilagoditve sistemov in testi, priprava zaključnih obdelav, poročanje BS, DURS ipd.),
- **pravne prilagoditve** (prilagoditve internih aktov in obrazcev bank, proučitev pogodbenih klavzul, pregled in prilagoditve pogodbenih odnosov s komitenti, sklenitev aneksov k pogodbam s komitenti, pregled in korekcija pogodb z zunanjimi izvajalci),

- **poslovne prilagoditve** (pregled obstoječih produktov, prilagoditve produktov na evro, prilagoditev poslovne politike in cenik storitev, prilagoditev internih navodil za delo in poslovanje s strankami),
- **zamenjava gotovine, logistika in organizacija dela** (vključno s poslovnimi enotami, oceno potrebnih virov, opredelitev delovnega časa med 1. januarjem 2007 in 15. januarjem 2007, usposabljanje delavcev),
- **obveščanje komitentov** (segmentacija komitentov in načini obveščanja, interne predstavitve, spletne strani).

Za strokovno in kvalitetno pripravo načrta aktivnosti je potrebno najprej pripraviti analizo obstoječega stanja. Analizo opredelimo kot proces spoznavanja poslovanja konkretnega podjetja in kot pripravo za odločanje v podjetju (Lipovec, 1983, str. 31).

Celoten projekt torej zahteva prilagoditve na velikem številu aktivnosti in poslovnih procesov, ki so v hranilnici. Potrebno je veliko usklajevanja in nadzora, še posebej ker trenutno poteka še nekaj drugih ključnih projektov (IT posodobitve, Evropski računovodski standardi, uvajanje novih produktov).

Namen mojega dela je torej prikazati vse potrebne prilagoditve, ki se bodo v naslednjih mesecih zgodile v bančnem okolju, prikazane na konkretnem primeru Hranilnice Lon, hkrati pa s pomočjo preučevanja celotnega projekta opozoriti na vse potencialne nevarnosti, ki prežijo ob teh spremembah ali izvirajo iz okolja kjer hranilnica deluje. Rezultat magistrskega dela naj bi bilo opozorilo o vseh nevarnostih, plan projekta, vmesni rezultati in priložnosti, ki jih evro kot nova valuta prinaša hranilnici kot manjšemu in fleksibilnemu subjektu na bodočem evropskem trgu.

Cilj dela je identificirati vsa tista spoznanja, ki bodo zagotavljala, da bodo vsi nepredvidljivi dogodki prepoznani in da bo čim manj negativnih presenečenj pri sami izvedbi uvedbe evra. Hkrati pa je prav uvedba evra priložnost, da v hranilnici identificiramo pomanjkljivosti in jih ob tej veliki spremembi odpravimo. Potrebno je identificirati vsa tveganja te nevarnosti in priložnosti, ki jih sama sprememba ponuja in na katere hranilnica ne sme pozabiti in bi jih lahko uporabila sebi v prid. Magistrsko delo pa je lahko delna podlaga za pripravo strategije poslovanja v prihodnjih nekaj letih.

Metode dela temeljijo na uresničevanju splošnih smernic in akcijskih načrtov, ki jih je za poslovne banke pripravila Banka Slovenije kot glavni nadzornik poslovnih bank. Akcijski načrti so podlaga za pripravo akcijskega načrta po posameznih bankah, prav tako pa tudi pripravo operativnih načrtov uvedbe evra. Po navodilih Banke Slovenije je bil v hranilnici pripravljen akcijski načrt, ki je bil podlaga za pripravo operativnih načrtov po posameznih področjih delovanja hranilnice.

Pri izbiri literature se bom naslonil na strokovno literaturo tujih in domačih avtorjev, vire in prispevke, ki sta jih pripravili Banka Slovenije in Evropska centralna banka ter vire, ki so bili podani na delavnicah o uvedbi evra, pripravljenih s strani Združenja bank Slovenije. Prav tako je podlaga vsa zakonodaja, ki bo spremenjena ob sami uvedbi evra. Vsa spoznanja, ki so se pokazala kot uporabna, bodo vključena v tej nalogi. Glede na to, da največji del projekta obsegajo prilagoditve programske opreme oziroma bančnega informacijskega sistema, bodo v nalogo vključene informacije s tega področja.

Magistrsko delo je razdeljeno na šest poglavij. V prvem delu je kratka predstavitev zakonodaje in aktivnosti Vlade RS ter Banke Slovenije, ki so podlaga za uvedbo evra kot nacionalne valute, hkrati pa podlaga za vse prilagoditve v poslovnih bankah. V drugem delu so prikazani osnovni podatki o Ekonomski in monetarni uniji. V tretjem delu je predstavitev hranilnice s podatki o organiziranosti, ki so potrebni za vzpostavitev projekta. Četrty del prikaz aktivnosti, ki jih bodo opravljale zunanje organizacije in so podlaga za izvedbo aktivnosti poslovnih bank in hranilnic. Peti del obsega predstavitev konkretnih aktivnosti, ki jih mora hranilnica opraviti za uspešen prevzem evra. Prikaz je pripravljen po posameznih področjih s poudarkom na prikazu organizacije projekta, izdelavi analize tveganj, prilagoditev na informacijskem sistemu in prilagoditev na področju gotovinskega poslovanja. V zaključku so prikazani sklepi oziroma ugotovitve ter priporočila, do katerih sem prišel pri sami izvedbi priprav. Magistrsko delo se je sproti dopolnjevalo z novimi spoznanji in informacijami, ki so pridobile med izvedbo projekta.

1. PRAVNE PODLAGE ZA UVEDBO EVRA

1.1. Pravne podlage Evropske unije

Pravni okvir za uvedbo evra predstavljajo predpisi, ki so bili sprejeti s strani evropskih institucij. Najpomembnejši predpisi sprejeti na strani organov EU so:

- Uredba sveta (ES) 1103/97 z dne 17. junija 1997 o nekaterih določbah v zvezi z uvajanjem evra, sprememba uredbe z dne 27. novembra 2000,
- Uredba o uvedbi evra (ES) 974/98 z dne 3. maja 1998, sprememba z dne 2596/2000 z dne 27. novembra 2000,
- Uredba Sveta (ES) 2866/98 o menjalnih razmerjih med evrom in valutami držav članic, ki sprejmejo evro.

Formalno pa predstavlja akt, s katerim bo uveden evro, odločba Sveta EU, ki jo bo Svet sprejel skladno s 122. členom Pogodbe o ES. S to odločbo bo določen datum, ko bo evro uveden kot denarna enota Republike Slovenije ter določeno nepreklicno

in trajno razmerje med evrom in tolarjem. Uredba 1103/97 predstavlja monetarno pravo članic EU, katerih denarna enota je evro. Ta uredba določa kontinuiteto pogodbenih razmerij, način preračuna menjalnih tečajev in pravila zaokroževanja. Uredba 974/98 pa določa pogoje za zamenjavo nacionalnih valut z evrom in skrajne roke za jemanje nacionalnih valut iz obtoka, poleg tega določa tudi pravila, ki so pomembna za renominacijo javnega dolga, zamenjavo obračunske enote, delovanje plačilnih sistemov in sistemov poravnav.

1.2. Pravne prilagoditve na nacionalni ravni

V času priprave magistrskega dela je največjo oviro predstavljalo pomanjkanje ustrezne zakonodaje, saj krovna zakonodaja, ki ureja prevzem evra, še ni bila sprejeta. Najpomembnejši zakon je krovni zakon o evru, ki je hkrati podlaga za vse ostale prilagoditve.

1.2.1. Zakon o evru

Glede na to, da z nacionalno zakonodajo ni dovoljeno urejati vprašanj, ki jih že urejajo uredbe, bo slovenski zakon uredil le vprašanja, ki še niso določena s pravnimi viri EU. Temeljno načelo krovnega zakona je, da bo z abstraktnimi ukrepi in splošnimi pravili določil nekatere spremljevalne ukrepe, ki še niso urejeni z uredbami EU, pri tem pa bo prepuščeno zakonodajalcu, da s podrobnejšimi predpisi bolj natančno uredi prehod na evro. Zakon do zaključka priprave tega dela še ni bil sprejet.

1.2.2. Zakon o dvojnem označevanju cen v tolarjih in evrih²

Slovenija se je odločila prevzeti evro po scenariju velikega poka, ki predstavlja glavno alternativo uvedbi evra po madridskem scenariju (scenarij, po katerem so evro prevzele sedanje članice EMU). Po tem scenariju uvedba evra sovпада z uvedbo bankovcev, obdobje dvojnega obtoka pa je kratko. Pri uvedbi evra bo Slovenija upoštevala izkušnje držav, ki so že uspešno prevzele evro, vendar pa se bo scenarij glede na madridskega razlikoval v dveh poglavitnih področjih, in sicer:

- predvstopno obdobje bo kratko in bo trajalo le nekaj mesecev,
- evro kovanci in bankovci so že v obtoku in čeprav niso slovenska valuta, so že nekaj časa dostopni slovenski javnosti.

Zaradi kratkega predvstopnega obdobja, ki bo trajalo od odprave derogacije in objave nepreklicnega menjalnega tečaja, po katerem se bo tolar zamenjal z evrom, je cilj, da se javnost čim bolje seznani z novo valuto. To bo pripomoglo h graditvi zaupanja ljudi v novo valuto, mehkejšemu prevzemu in preprečitvi neupravičenih

podražitev. Večina držav, razen Grčije, Avstrije in Portugalske dvojnega označevanja cen niso urejale z zakonskimi predpisi, saj so strokovna združenja podjetij, vlade in potrošniške organizacije sklenile medsebojne dogovore o informiranju potrošnikov z novo valuto. V Sloveniji do takega dogovora ni prišlo, zato je Vlada RS sprejela sklep, da se dvojno označevanje cen uredi z zakonom. Zakon nalaga dolžnost podjetjem, da dvojno označijo cene blaga in storitev v informativne namene. Namen zakona je seznaniti potrošnike z novo valuto ter jih hkrati privaditi na lažji prevzem evra. Zakon predvideva tri obdobja dvojnega označevanja cen:

- Obdobje fakultativnega označevanja cen nastopi z dnem veljavnosti predlaganega zakona, v katerem lahko podjetja označujejo cene v obeh valutah. Ta možnost je bila sicer omogočena že sedaj, vendar do uvedbe ni bilo predpisano menjalno razmerje za preračunavanje valut za dvojno označene cene. Predlagani zakon pa nalaga podjetju, v kolikor se za dvojno označevanje odloči, dolžnost dvojnega označevanja po centralnem paritetnem tečaju.
- V obdobju informativnega označevanja cen je treba vsem podjetjem označevati cene po centralnem paritetnem tečaju. Obdobje je informativno, ker menjalni tečaj še ni fiksno določen in ker obstaja možnost, da se menjalno razmerje od določitvi nepreklicnega tečaja zamenjave spremeni. Obdobje se v skladu s sprejetim obdobjem prične 1. marca 2006.
- Obdobje dvojnega označevanja cen. V tem obdobju je tečaj zamenjave valute določen, kar pomeni, da ni več nobene spremembe tečaja. Obdobje se konča šest mesecev po uvedbi evra.

S primerljivostjo cen želi zakon preprečiti zvišanje inflacije zaradi uvedbe evra oziroma preko kontrole potrošnikov vzpostaviti način, ki bi podjetjem preprečil pod krinko uvedbe nove valute povečanje cen blaga in storitev, posledično s tem pa tudi dvig inflacijske stopnje. Kritike zakona se nanašajo predvsem na dvojno informativno označevanje cen, ki bo predvsem slovenskim trgovcem povzročilo precejšnje dodatne stroške.

1.2.3. Zakon o gospodarskih družbah

Zakon o gospodarskih družbah bo predstavil način navajanja zneskov v evrih v zakonskih določbah, ki pa mu v skladu z veljavno zakonodajo sledi dosledna navedba vzporednih zneskov v tolarjih v prehodnih določbah, pri čemer pa se bodo zneski v tolarjih uporabljali do dne uvedbe evra. Uvedbi evra bodo morale slediti tudi delniške družbe in družbe z omejeno odgovornostjo z ustrezno prilagoditvijo nominalnih zneskov delnic ali osnovnih vložkov in zneska osnovnega kapitala. Po primerjalno-pravnih izkušnjah sedanjih članic EMU lahko družbe ustrezne spremembe opravijo na dva načina:

- s preračunom nominalnega zneska delnic in zneska osnovnega kapitala v evro ob upoštevanju pravil ES in nacionalnih pravil,
- z vpeljavo delnic brez nominalnega zneska pod pogojem da so vzpostavljeni normativni okviri za njihovo uporabo.

Za delniške družbe predlagatelj najprej opredeljuje metodo preračuna nominalnih delnic in osnovnega kapitala. Gre torej za način informativnega preračuna z dnem uvedbe evra. Pri tem se v skladu z zakonodajo Evropske skupnosti še posebej poudarja načelo ohranitve vseh medsebojnih razmerij med pravicami in razmerji, povezanimi z delnicami, ki bi ob zaokrožitvah lahko bile ogrožene. Vse razlike, ki so posledica morebitnega zaokroževanja, se ustrezno prenesejo ali pokrijejo ter identificirajo v okviru kapitalskih rezerv v določenem zaporedju notranje členitve te bilančne postavke.

Predlagatelj se usmerja v to, da bi lahko družbe izvedle ukrepe za prehod na evro že v okviru redne letne skupščine v poslovnem letu 2006. Družbam, ki so bile ustanovljene ali so vložile predlog za ustanovitev pred dnem uvedbe evra, predlagatelj omogoča še nadaljnjo veljavnost zneskov nominalnih delnic in osnovnega kapitala v tolarjih do ustrezne uskladitve. Družbe, ki želijo ohraniti nominalni koncept delnic, bodo lahko od trenutka, ko bo določen tečaj zamenjave, oblikovale ustrezne skupščinske sklepe, ki bodo tolarske zneske delnic z nominalnim zneskom in osnovnim kapitalom uskladile z zneski v evrih, kot jih predlaga ta zakon. Vendar pa bo te skupščinske sklepe mogoče vpisati šele z dnem uvedbe evra (sklepi na zalogo) in z usklajenimi statutarnimi določbami.

Kosovne delnice so še posebej aktualna podlaga za izvedbo prehoda na evro. Z dopustitvijo delnic brez nominalnega zneska je družbam ponujena možnost, da uvedbo nove denarne enote premagajo na eleganten način in brez stroškov ali večjih kapitalskih sprememb. Če se namreč delnice ne glasijo več na nominalne zneske, bosta tudi njihova sprememba in zgladitev nepotrebni.

V skladu s predlogom ZGD-1 bodo družbe same na skupščini izbirale svoj način prehoda na evro. V primeru izbire ohranitve nominalne delniške koncepcije sledijo metodi preračuna, vendar bodo družbe v izogib zaokroženim zneskom lahko izvedle ustrezno povečanje ali zmanjšanje osnovnega kapitala tako, da bodo nominalne zneske delnic zaokrožile na najbližji višji ali nižji cel evro ali z novo razporeditvijo delnic.

Predlagatelj v zakonu podaja vrsto ukrepov, ki bodo družbam omogočale lažjo izvedbo skupščine oz. sprejem skupščinskih sklepov, ki bodo povezani z uvedbo evra. Analogno določbam o delniški družbi predlagatelj v prehodnih določbah

opredeljuje tudi režim za družbe z omejeno odgovornostjo. Prehod na evro se za družbe z omejeno odgovornostjo ureja enovito.

Spremembe in dopolnitve bodo potrebne za naslednje predpise:

- Zakon o Banki Slovenije,
- Zakon o plačilnem prometu,
- Zakon o davku na izplačane plače,
- Zakon o prekrških,
- Zakon o finančnih zavarovanjih.

Za poslovanje bank in hranilnic so najpomembnejši Zakon o uvedbi evra, Zakon o dvojnem označevanju cen v tolarjih in evrih, Zakon o plačilnem prometu, Zakon o Banki Slovenije ter Zakon o gospodarskih družbah.

1.3. Načela dobre prakse in priporočila Evropske komisije ob uvedbi evra

Poleg pravnih okvirov so se v procesu spremembe valute v državah, ki so že sprejele evro, izoblikovana načela dobre prakse, ki pomenijo osnovne smernice, ki naj bi se jih institucije in podjetja držala v obdobju prevzema evra.

1.3.1. Nakupni in prodajni tečaji v predvstopnem obdobju

Od določitve menjalnega razmerja do dejanskega prevzema evra bo evro še vedno tuja valuta, ki bo v tem obdobju še vedno predmet prodaje in nakupa, ne pa zamenjave. Posledično bodo banke in hranilnice evro še vedno prodajale oziroma kupovale, kar pomeni, da bodo nakupni in prodajni tečaji še vedno obstajali. Tečaj pa je stvar poslovne politike vsake hranilnice in banke. Banka Slovenije pa v času do določitve menjalnega razmerja med SIT in EUR do dejanskega prevzema evra še vedno izračunava in objavlja srednji tečaj za tuje valute.

1.3.2. Uresničevanja Zakona o dvojnem označevanju cen

Namen dvojnega označevanja cen je zagotoviti potrošnikom urejen prehod na novo valuto, pripraviti potrošnike na novo valuto ter s primerljivostjo cen preprečiti zvišanje inflacije zaradi uvedbe evra. V obdobju do določitve nepreklicnega tečaja se za preračunavanje uporablja centralni paritetni tečaj, ki je bil določen ob vstopu Slovenije v ERM II (239,640 SIT), v nadaljevanju pa se uporabi tečaj zamenjave, ki ga določi svet ES. Glede na to, da je namen Zakona pripraviti potrošnike na uvedbo evra, veljajo določbe zakona le za označevanje cen in izdajanje računov pri blagu in storitvah, ki jih podjetja ponujajo potrošnikom. Kot potrošnik je definirana fizična oseba, ki pridobiva in uporablja blago in storitve za namene izven svoje poklicne dejavnosti. Za banke in hranilnice se pojavi obveznost kadar gre za:

- prodajo bančne storitve potrošniku,
- izdan račun za storitev, ki je izdana potrošniku.

Banke morajo zato dvojno označiti tarifo nadomestil za svoje storitve in vse tiste račune, ki jih izdajo potrošnikom ob izdaji storitve. Dokumenti plačilnega prometa, izpiski o prometu in stanjih na osebnih računih, obračuni obresti in izpiski o stanju kreditov ne spadajo v to kategorijo. Ne glede na to, se je Združenje Bank Slovenije dogovorilo, da banke ob dnevu določitve menjalnega tečaja na izpiskih osebnih računov dodajo polja v evrih, in sicer za začetno stanje, končno stanje ter kumulativno prometa. Poleg tega pa je bančna tarifa, in sicer v delu, ki je namenjen fizičnim osebam od 1. marca 2006, v skladu z Zakonom o dvojnem informativnem označevanju cen, izkazana tudi v evrih. Nadzor nad izvajanjem Zakona vrši Tržni inšpektorat Republike Slovenije.

1.3.3. Upoštevanje pravil o zaokroževanju

Pravila zaokroževanja zajema Uredba Sveta EU 1103/97, Ministrstvo za finance in Ministrstvo za gospodarstvo pa sta pripravili podrobnejši pravilnik, saj ta Uredba ne zajema pravila za zaokroževanje zneskov, ki so precej manjši od osnovne enote evra.

1 evro je razdeljen na 100 enot, in sicer na 100 centov. Najmanjša enota, ki se lahko uporablja pri poslovanju predstavlja prav 1 cent. To pomeni, da je potrebno zagotoviti, da so zneski, ki jih je potrebno plačati ali knjižiti zaokroženi na najbližji cent. Če je rezultat zaokroževanja znesek, ki je točno na sredini, se ta zaokroži navzgor. Menjalno razmerje oziroma devizni tečaj je določen kot evro v razmerju s tolarjem in vsebuje šest značilnih števil (1 EUR = 239,640 SIT), ki se ne smejo skrajševati oziroma zaokroževati na manj decimalnih mest. Inverznega menjalnega razmerja, kjer je menjalni tečaj določen kot enota nacionalne valute (1 SIT = 0,00417 EUR) ni dovoljeno uporabljati. Pri zaokroževanju so povzete izkušnje držav, ki so imele do evra podobno razmerje kot tolar, npr. Španija, Grčija, Portugalska (1 EUR = 240,482 Pte). Priporočila so naslednja:

Pri izračunu cen iz tolarjev v evre, pri katerih se zahteva večja mera natančnosti oziroma imajo cene nižjo vrednost, hkrati pa so občutljive na vsako spremembo v zaokroževanju, se uporablja zaokroževanje na ne manj kot štiri decimalna mesta. Denarni zneski, ki jih je potrebno plačati ali knjižiti pa se zaokrožijo na najbližji cent. Denarni zneski za plačilo se ne smejo spremeniti zaradi zaokroževanj v vmesnih računskih operacijah. Pri oblikovanju cen pa je potrebno upoštevati tudi Zakon o evru, ki navaja na kontinuiteto pogodb, kar pomeni, da se cene v novi valuti ne smejo

razlikovati od cen v nacionalni valuti. V tej smeri je potrebno tolmačiti tudi zaokroževanje, ki ne sme pripeljati do cenovnih sprememb.

1.3.4. Izplačilo pokojnin

Izplačilo pokojnin pred uvedbo evra bi lahko povzročilo neobvladljiv logističen problem, saj zaradi specifične populacije upokojencev ni mogoče preusmeriti na druge kanale menjave gotovine oziroma jih spodbuditi k drugačnim časovnim razporedom. Iz tega razloga so se predstavniki Ministrstva za finance, Banke Slovenije, Združenja Bank Slovenije in Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje odločili, da se pokojnine izplačajo 22. decembra 2006 namesto 29. decembra 2006. To pomeni, da bo naval na bančna okenca v zadnjih dneh leta 2006 manjši, kot bi bil ob izplačilu na zadnji delovni dan leta.

1.3.5. Predobava evrogotovine

Predobava bankovcev in kovancev bankam bo potekala od septembra 2006 naprej. Najprej bodo dobavljeni kovanci, bankovci pa se bodo dobavili decembra 2006. Banke bodo začele bankovce dobavljati trgovcem 1. decembra 2006. Trgovci in prebivalstvo se bo oskrbelo s preddobavljenimi paketi kovancev s primerno apoensko strukturo za začetno poslovanje.

1.3.6. Zaščita pred ponarejanjem

Evropska centralna banka je skupaj s priporočili Evropske komisije za zaščito evra pred ponarejanjem izdala priporočila za zaščito evrov pred ponarejanjem. V skladu s tem je nacionalni center začel s programom usposabljanja za profesionalne uporabnike gotovine.

1.3.7. Priporočila Evropske komisije ob uvedbi evra

Evropska komisija je izdala dodatna priporočila, ki bi olajšala uvedbo evra:

- zgodnji prehod na evro pri bančnih računih in negotovinskih plačilih,
- v dneh dvojnega obtoka naj bo menjava gotovine prosta, brez provizije,
- prosta menjava tolarskih bankovcev in kovancev za nekomitente v evre v začetku leta 2007. Pri tem lahko finančna ustanova določi najvišjo vrednost tolarske gotovine, ki jo je pripravljena sprejeti od komitenta,
- prilagoditev bančnih avtomatov naj bo izvedena takoj, ko je mogoče, saj le ti predstavljajo najpomembnejši kanal oskrbe prebivalstva z gotovino v prvih dneh,
- oskrba trgovcev na drobno z napravami za izračun gotovine za vračilo (plačilo tolariji – vračilo evri),

- banke in hranilnice naj nudijo strokovno pomoč trgovcem,
- komunikacija o uvedbi evra med upravo podjetij in zaposlenimi,
- odprtje dežurnih bank in pošt 1. januarja 2007,
- podaljšan delovni čas bank in pošt v začetku leta 2007,
- dobava apoenov nižjih vrednosti evrobankovcev, ki jih lahko stranke dvigujejo na bančnih in poštnih okencih že v začetku leta 2007,
- praktično usposabljanje in izobraževanje občutljivejših skupin prebivalstva (slepi, starejši..),
- zagotavljanje preprostih orodij za oceno potreb po gotovini,
- vključevanje evro kovancev v soglasju s stranko pri vračilu gotovine v zadnjih dneh pred uvedbo,
- organiziranje akcij za spodbujanje plačil v evrih,
- vključevanje lokalnih skupnosti v komunikacijske aktivnosti o evru,
- odlog začetka zimskih razprodaj, če so te običajno prvi teden januarja 2007,
- določitev odgovornih oseb v bankah, hranilnicah, poštah, blagovnicah, posebej za odgovore na vprašanja strank o evru,
- distribucija standardne embalaže za vračilo tolarskih bankovcev in kovancev,
- ločitev tolarske gotovine in evrogotovine v blagajnah,
- dobava nižjih apoenov bankovcev,
- namestitev tiskanih tabel za pretvorbo tolarja v evro ali pa temu namenjenih naprav na nakupovalne vozičke.

1.3.8. 'Euro Compliance'

To je spisek osnovnih zahtev, ki jih mora zagotavljati programska oprema, da bi ustrezala implementaciji evra kot nacionalne valute. Ta pojem bo podrobneje obrazložen kasneje, ko bodo prikazane spremembe informacijskega sistema.

2. EKONOMSKA IN MONETARNA UNIJA

Določbe o ekonomski in monetarni uniji (EMU) so zapisane v VII. poglavju Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (PES). EMU temelji na skupni valuti (evro) in monetarni politiki ter koordinaciji ekonomskih politik. Države članice EU in Evropska skupnost morajo ravnati v skladu z naslednjimi načeli:

- zagotavljati stabilne cene,
- zagotavljati zdrave javne finance in denarni pogoji,
- imeti uravnoteženo plačilna bilanco.

Učinkovito izvajanje EMU pomeni v ekonomskem smislu okrepljeno koordinacijo ekonomskih politik preko t. i. multilateralnega nadzora in zavezo držav članic EU, da se izogibajo čezmernim javnofinančnim primanjkljajem. Za monetarno politiko

oblikovanje EMU pomeni, da velja za države evroobmočja skupna monetarna politika, ki jo vodi Evrosistem³, ki ga sestavljajo nacionalne centralne banke držav članic, ki so uvedle evro, in Evropska centralna banka (ECB). In nazadnje EMU pomeni uvedbo skupne valute – evro.

Države članice EU, ki so uvedle evro, so 1. januarja 1999 prenesle pristojnost glede vodenja monetarne politike na novo institucijo. Za določanje in izvajanje skupne monetarne politike velja načelo centraliziranega odločanja in decentraliziranega izvajanja preko nacionalnih centralnih bank.

Ekonomska in monetarna unija (EMU) predstavlja zadnjo fazo ekonomske integracije v EU. Določbe v zvezi z oblikovanjem EMU v skladu z določenim časovnim načrtom so zapisane v Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti.

2.1. Faze oblikovanja EMU

Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti določa, da proces oblikovanja ekonomske in monetarne unije (EMU) v EU poteka v treh fazah.

Prva faza EMU se je pričela 1. julija 1990 in končala 31. decembra 1993. V tej fazi so morale države članice EU predvsem odstraniti vse ovire prostega pretoka kapitala in tako zagotoviti popolno liberalizacijo kapitalskih tokov. Prav tako so morale države članice sprejeti ustrezne ukrepe, ki zahtevajo ravnanje v skladu s prepovedjo financiranja javnega sektorja s strani centralne banke ter prepovedjo privilegiranega dostopa javnega sektorja do finančnih institucij.

Druga faza se je začela 1. januarja 1994, končala pa 31. decembra 1998. Ustanovljen je bil Evropski monetarni institut (EMI), predhodnik Evropske centralne banke (ECB), katerega naloga je bila, da okrepi sodelovanje med nacionalnimi centralnimi bankami in koordinacijo monetarnih politik držav članic ter izpelje potrebne priprave za uvedbo nove skupne valute. Države članice so si v tej fazi morale prizadevati za izpolnitev konvergenčnih kriterijev.

Tretja faza se je začela 1. januarja 1999 z uvedbo nove skupne valute evro ter s prenosom pristojnosti glede vodenja monetarne politike na Evrosistem. Evrosistem tvorijo ECB in nacionalne centralne banke držav članic EU, ki so uvedle evro. Delovati je začela nova centralna banka, t. j. Evropska centralna banka (ECB)⁴, ki je prevzela naloge EMI. Po preverjanju izpolnjevanja zahtevanih konvergenčnih kriterijev za uvedbo evra, so se odločili, katere države članice bodo sodelovale v tretji

³ Ker niso vse države članice EU uvedle evra, se za označevanje Evropske centralne banke (ECB) in nacionalnih centralnih bank držav članic EU, ki so uvedle evro, uporablja izraz Evrosistem.

⁴ Evropska centralna banka (ECB) je bila ustanovljena 1. junija 1998 in je nadomestila EMI.

fazi EMU. Tečaji njihovih valut so bili nepreklicno določeni (valute teh držav so postale t. i. podenote evra). Euro je bil v tej fazi uveden kot knjižni denar, 1. januarja 2002 pa so bili uvedeni evrobankovci in kovanci, ki so zamenjali bankovce in kovance držav, ki so uvedle evro. Evropska monetarna unija tako predstavlja najvišjo obliko evropske integracije med članicami Evropske unije. V njej sodelujejo vse članice Evropske unije, tudi tiste, ki zaenkrat še niso del evroobmočja. Za sodelovanje pa je potrebno izpolnjevati obveznosti kot so prost pretok kapitala in neodvisnost centralne banke.

V EMU sodelujejo vse nove članice Evropske unije, čeprav še niso vstopile v evro območje. Pogoji, ki se zahtevajo za vstop v EMU, so:

- uskladitev zakona o centralni banki z zahtevami Maastrichtske pogodbe in Statuta centralne banke (ECB),
- prevzem sistema usklajevanja, koordinacije ekonomskih politik znotraj EU skupaj s Paktom stabilnosti in rasti ter postopkom za odpravo presežnega primanjkljaja javnih financ,
- izpolnjevanje maastrichtskih kriterijev,
- najmanj dveletno delovanje v ERM II,
- popolna sprostitev kapitalskih tokov,
- vstop v poravnalni plačilni sistem Evropskega sistema centralnih bank.

Vse nove članice Evropske unije morajo pred vstopom v evroobmočje sodelovati v okviru ERM II. To je obdobje, v katerem je potrebno vzdrževati denarno in plačilno trdnost. Vstop v območje evra kot prevzem nove valute je zadnja stopnja procesa monetarne integracije. Proces prevzema evra je razdeljen v tri faze:

1. Predpristopna faza

Ta faza je segala do maja 2004. V tem obdobju je Slovenija kot država pristopnica obdržala polno monetarno samostojnost, imela pa je tudi proste roke glede izbire deviznega tečaja. Sama strategija pa je morala biti usklajena s koebenhavenskimi gospodarskimi kriteriji (delujoče tržno gospodarstvo in sposobnost spoprijeti se s konkurenčnimi pritiski in tržnimi silami EU) in doseganjem realne konvergence. Režim deviznega tečaja je moral izpolnjevati vse kriterije s področja EMU, t. j. zagotoviti samostojnost centralne banke, izpolnjevati prepoved neposrednega financiranja države s strani centralne banke, onemogočiti privilegiran položaj države v razmerju do finančnih institucij in popolno liberalizacijo kapitalskih tokov s tujino.

2. Pristopna faza

To je sedanja faza, ki se je pričela z vstopom Slovenije v EU in se bo končala s prevzemom evra. Trajanje tega obdobja je najmanj dve leti. V tem obdobju je neodvisnost centralne banke na področju politike deviznega tečaja omejena. Politika

deviznega tečaja ne sme škoditi drugim državam članicam, oziroma ne sme preveč vplivati na usklajeno delovanje skupnega trga. Značilno je tudi, da nove članice nimajo možnosti, da bi se odpovedale prevzemu evra, kot sta to storili Velika Britanija in Danska. Države kandidatke za prevzem evra morajo najprej vstopiti v mehanizem deviznih tečajev ERM2, ki zahteva postavitve paritete nacionalne valute glede na evro. Odstopanje od centralne paritete lahko znaša $\pm 15\%$. V tem obdobju je potrebno izpolniti maastrichtske konvergenčne kriterije, ki so naslednji:

- Doseganje visoke stopnje stabilnosti cen. Stopnja inflacije ne sme za več kot 1,5 odstotnih točk presegati povprečja stopnje inflacije treh držav članic, ki so dosegle najboljše rezultate glede stabilnosti cen.
- Vzdržnost položaja javnih financ. Javnofinančni primanjkljaj ne sme presegati 3% BDP, razen če je to razmerje znatno in neprestano upadalo ter doseglo raven blizu referenčne vrednosti ali v primeru, kadar je prekoračitev referenčne vrednosti samo izjemna in začasna ter razmerje ostaja blizu referenčne vrednosti;
- Javni dolg ne sme presegati 60% BDP, razen če se to razmerje zadostno zmanjšuje in z zadovoljivo hitrostjo dosega referenčno vrednost.
- Trajnost konvergence. Dolgoročne obrestne mere ne smejo presegati povprečja obrestnih mer treh držav članic z najnižjo stopnjo inflacije za več kot 2 odstotni točki.

Spoštovanje normalnih meja nihanja, ki so predvidene z mehanizmom deviznih tečajev EMS/ERM, vsaj dve leti, brez devalvacije valute nasproti valuti katerekoli druge države članice. Slovenija je vključena v mehanizem deviznih tečajev ERM II⁵. Vstop v ERM II med drugim pomeni, da je v dogovoru s pristojnimi evropskimi institucijami za omenjeni tečaj določen centralni paritetni tečaj⁶, ki znaša 239,640 SIT za 1 EUR. Tečaj lahko okrog centralne paritete niha v dogovorjenih mejah, ki znašajo $\pm 15\%$.

Centralni tečaj med tolarjem in evrom je bil določen s pogajanjem in na podlagi skupnih pogledov o dolgoročno vzdržni vrednosti tolarja s strani Banke Slovenije, Vlade RS, Evropske centralne banke, ministrov za finance držav evrosistema in finančnih ministrov ter guvernerjev centralnih bank držav članic, ki sodelujejo v ERM II. Pri pogajanjih je sodelovala tudi Evropska komisija. Država lahko za vstop v ERM II

5 ERM2 je bil ustanovljen z resolucijo Evropskega sveta 16. junija 1997 in je naslednik tečajnega mehanizma ERM, ki je obstajal v obdobju od leta 1979 do leta 1997

6 Tečaj zamenjave, po katerem bo evro zamenjal tolar, bo določil Svet EU v skladu s členom 123 (5) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti po odločitvi, da Slovenija izpolnjuje potrebne pogoje za uvedbo evra.

zaprosi, ko postane članica EU. Namen vključitve v ERM II je zagotoviti stabilnost tečaja EUR / SIT kot enega od maastrichtskih kriterijev.

Trenutno so v ERM II poleg slovenskega tolarja vključene še danska krona, estonska krona, litovski litas, ciprski funt, latvijski lats in malteška lira. V ERM II so valute držav članic EU, ki niso uvedle evra in sodelujejo v tem sistemu, vezane na evro, vendar lahko tečaj valute niha znotraj določenega razpona. V okviru ERM II se v medsebojnem dogovoru določi centralni tečaj do evra za valuto vsake države članice EU izven evroobmočja, ki sodeluje v ERM II. Standardni razpon nihanja znaša $\pm 15\%$ od centralnega tečaja, lahko pa se dogovori tudi ožji razpon. Država članica EU, ki ni uvedla evra, se sicer sama odloči o tem, kdaj bo svojo valuto vključila v sistem, vendar se to od nje pričakuje. Dveletno sodelovanje v ERM II v dovoljenih mejah nihanja deviznega tečaja okoli centralnega tečaja do evra in brez prilagoditve centralnega tečaja navzdol oziroma devalvacije je eden izmed pogojev za uvedbo evra. V tej fazi se samostojnost monetarne politike zmanjša. Politika deviznega tečaja je osredotočena na stabilnost tečaja glede na evro. Vsaki dve leti ali na zahtevo posamezne države članice, ki še ni uvedla evra, tako Evropska komisija kot tudi ECB pripravita konvergenčno poročilo o izpolnjevanju kriterijev za uvedbo evra.

Obdobje sodelovanja v ERM II ni časovno omejeno. Tako na primer Danska sodeluje znotraj ERM II že več let, čeprav kratkoročno ne namerava prevzeti evra. Določeno pa je najkrajše obdobje sodelovanja v ERM II, in sicer je treba za prevzem evra izpolnjevati kriterij tečajne stabilnosti vsaj dve leti. V Sloveniji je čim prej prevzem evra skupni cilj Banke Slovenije in Vlade RS. V skupnem Programu vstopa v ERM II in prevzema evra sta Banka Slovenije in Vlada RS novembra lani tudi opredelili naloge makroekonomskih politik po vstopu Slovenije v ERM II. Glede na relativno zgodnji vstop po pridobitvi članstva v EU lahko pričakujemo prevzem evra 1. 1. 2007, če bo Slovenija ob konvergenčni oceni izpolnila predpisane maastrichtske kriterije. Članstvo v ERM II se lahko podaljšuje, če maastrichtski kriteriji niso izpolnjeni. Tipičen je primer devalvacije vrednosti centralnega tečaja, ki onemogoči prevzem evra za nadaljnji dve leti oziroma podaljša bivanje v ERM II za dodatni dve leti.

3. Faza po prevzemu evra.

Zadnjo fazo predstavlja uvedba evra po izpolnitvi zahtevanih konvergenčnih kriterijev. Slovenija izpolnjuje kriterije, ki se nanašajo na velikost javnofinančnega primanjkljaja in javnega dolga ter obrestne mere, izpolnjen pa je že pogoj o višini inflacije. Poleg tega mora Slovenija izpolniti tudi kriterij stabilnosti deviznega tečaja, t. j. sodelovanje v ERM II najmanj dve leti v dovoljenih mejah nihanja deviznega tečaja okoli centralnega tečaja do evra in brez devalvacije valute. Odločitev o uvedbi evra sprejme Svet EU (ECOFIN). ECOFIN ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

konvergenčnega poročila Evropske komisije in konvergenčnega poročila ECB, mnenja Evropskega parlamenta ter razprave Evropskega sveta sprejme odločitev, da država izpolnjuje zahtevane pogoje za uvedbo evra. V praksi celoten postopek traja pol leta. Ko bo Slovenija uvedla evro, bo Banka Slovenije postala del Evrosistema in prenesla pristojnost glede vodenja monetarne politike na Evrosistem. Guverner Banke Slovenije pa bo postal član Sveta ECB. Evro bo uveden kot zakonito plačilno sredstvo, ki bo zamenjal tolar po nepreklicno določenem tečaju zamenjave.

2.1.1. Evrosistem

Ker niso vse države članice EU uvedle evra, se za označevanje Evropske centralne banke (ECB) in nacionalnih centralnih bank držav članic EU, ki so uvedle evro, uporablja izraz Evrosistem. Evrosistem je od 1. januarja 1999 dalje odgovoren za določanje in izvajanje skupne monetarne politike za evroobmočje. ESCB (Evropski sistem centralnih bank) pa sestavljajo ECB in nacionalne centralne banke vseh držav članic EU. Nacionalne centralne banke držav članic EU, ki niso uvedle evra, so sicer del ESCB in imajo v okviru tega sistema poseben status. Še vedno lahko vodijo svojo monetarno politiko ter niso udeležene v procesu odločanja in izvajanja skupne monetarne politike.

Osnovne naloge Evrosistema so:

- določanje in izvajanje monetarne politike evroobmočja,
- izvajanje deviznih poslov,
- držanje in upravljanje uradnih deviznih rezerv držav članic evroobmočja,
- podpiranje nemotenega delovanja plačilnih sistemov.

ECB ima izključno pravico, da odobri izdajanje bankovcev v evroobmočju. Izdajajo pa jih lahko ECB in nacionalne centralne banke držav evroobmočja. Samo bankovci, ki jih izdajajo ECB in nacionalne centralne banke, so zakonito plačilno sredstvo v teh državah. Države evro območja lahko izdajajo kovance pod pogojem, da jim ECB odobri obseg emisije. Evrosistem prispeva tudi k nemotenemu vodenju politik pristojnih oblasti glede bonitetnega nadzora bank in stabilnosti finančnega sistema. ECB s pomočjo nacionalnih centralnih bank zbira tudi potrebne statistične informacije. Z ECB se je potrebno tudi posvetovati glede vseh predlogov predpisov EU ali osnutkov nacionalnih predpisov na področjih njene pristojnosti.

Pri sprejemanju odločitev in opravljanju svojih nalog so ECB in nacionalne centralne banke neodvisne ter ne smejo v nobenem primeru iskati ali prejemati navodil s strani institucij in organov EU, vlad držav članic ali kateregakoli drugega organa. Prav tako se institucije in organi EU ter vlade držav članic obvezujejo, da bodo to načelo

spoštovali in da ne bodo poskušali vplivati na člane organov odločanja ECB ali nacionalnih centralnih bank pri opravljanju njihovih nalog.

2.1.2. Prednosti in slabosti uvedbe evra

Prednosti uvedbe evra lahko strnemo v naslednje točke:

- Menjava valute povzroča stroške, ki bodo z uvedbo valute odpravljeni. Tako bodo ukinjeni vsi stroški sprememb in negotovosti tečajev. Uvedba evra bo skrajšala čas namenjen za transakcije in poenostavila način plačevanja, hkrati pa se bodo zmanjšali stroški dnevnega obveščanja o višini tečajev.
- Ko bodo cene v Sloveniji izražene v evru, bo trg bolj transparenten, posledica bodo večji konkurenčni pritiski, ki bodo povzročili izenačitev cen na skupnem trgu. To bo vodilo k večjemu obsegu mednarodne trgovine, hkrati pa poglobilo integracijo držav evroobmočja.
- Stabilnost cen vodi do nižjih obrestnih mer, ki posledično vodijo do višjega obsega investicij in višje gospodarske rasti. Hkrati pa ima nižja obrestna mera blagodejne učinke na znižanje stroškov javnega dolga.
- Euro postaja konkurent dolarju in ga že delno zamenjuje pri globalnih finančnih transakcijah. To ob že pregovornem nihanju tečaja dolarja prinaša dodatno stabilnost.
- Stroške valutnega zavarovanja bo mogoče večinoma odpraviti.
- Skupna valuta bo omogočila lažji dostop do tujih trgov.
- Primerljivost vseh finančnih podatkov bo postala večja.
- Skupna monetarna politika pod nadzorom ECB preprečuje škodljive posledice monetarne politike nacionalnih oblasti, ki predvsem v predvolilnem času zasledujejo le kratkoročne politične cilje.
- Euro pomeni tudi združevanje deviznih rezerv na ravni EMU, kar pomeni, da ni več potrebno, da vsaka država posebej ohranja svoje devizne rezerve.

Slabosti povezane s prevzemom evra so naslednje:

- Zmanjšanje monetarne suverenosti, saj Banka Slovenije ne bo več mogla izbirati svoje monetarne politike in določati višine obrestnih mer glede na lastne potrebe. To pomeni tudi konec uravnavanja deviznega tečaja kot instrumenta za uravnavanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva.
- Izguba tolarja kot nacionalne valute ima psihološki učinek tudi na občutek izgube dela nacionalne identitete in občutka delne izgube suverenosti med ljudmi.
- Propad določenih finančnih subjektov. To velja za menjalnice, ki bodo izgubile velik del poslov, hkrati pa se bo bistveno zmanjšal obseg tovrstnih poslov tudi v bankah in hranilnicah.
- Stroški uvedbe evra bodo veliki, prilagoditve informacijskih sistemov v nekaterih bankah in trgovskih podjetjih bodo velikanski.

2.1.3. TARGET

TARGET⁷ (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer) je sistem za medbančni prenos sredstev v evrih v Evropski uniji. Vzpostavljen je bil za izvajanje monetarne politike znotraj EMU in za vzpodbujanje izvajanja plačilnega prometa med državami EU. Bančno okolje pa ga uporablja tudi za poravnavo medbančnih in komercialnih plačil velikih vrednosti. Sistem prispeva k integraciji in stabilnosti finančnih trgov. Sistem deluje tako, da se plačila preko državnih meja znotraj EU izvedejo hitro in tekoče kot da gre za plačila znotraj ene države.

V sistemu TARGET se poravnava plačila v evrih ob čim nižji ceni, visoki varnosti in v zelo kratkem času znotraj dneva. Ta način izvajanja plačil je še posebno pomemben za poravnavo plačil, ki pomenijo menjalniške posle in transakcije denarnega trga. Kot ime pove, poteka poravnava plačil na bruto osnovi (gross settlement) - vsako plačilo se poravnava individualno in v realnem času (real time) - v nekaj minutah ali celo v sekundah. Tako se preko sistema TARGET poravnajo plačila takoj, če je le dovolj sredstev na računih udeležencev (pošiljatelj plačil) in dokončno, ko je račun centralne banke prejemnice odobren, centralna banka pošiljateljica pa je o tem obveščena.

TARGET je decentralizirani plačilni sistem evropskih centralnih bank (European System of Central Banks – ESCB). Sestoji iz nacionalnih RTGS (Real Time Gross Settlement) sistemov in ECB plačilnega mehanizma (European Payment Mechanism - EPM). Posamezni RTGS sistemi centralnih bank so povezani med seboj preko posebne komponente in S.W.I.F.T. omrežja (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication).

Udeleženec posameznega RTGS sistema ima odprt poravnalni račun v centralni banki in je hkrati udeleženec sistema TARGET. Posamezno plačilo se poravnava bilateralno na bruto osnovi in med dvema centralnima bankama tako, da banka nalogodajalka pošlje plačilo v centralno banko, le - ta pa pošlje plačilo centralni banki prejemnici, ki odobri račun banke prejemnice.

V TARGET je vključenih preko 5000 udeležencev – centralnih bank, ECB, bank in drugih institucij, ki opravljajo storitve v plačilnem prometu. RTGS ali sistem bruto poravnave v realnem času (BPRČ) je vzpostavljen tudi v Banki Slovenije in sicer za poravnavo plačil velikih vrednosti v medbančnem plačilnem prometu v državi. V začetku julija 2005 je 16 slovenskih bank in ena hranilnica naredilo prvi korak pri vključevanju v vseevropski plačilni sistem bruto poravnave v realnem času v evrih –

7

Banke ga uporabljajo tudi za poravnavo medbančnih in komercialnih plačil velikih vrednosti.

TARGET. Vključitev v TARGET spada med priprave slovenskega bančnega sektorja na prevzem evra, saj mu mora biti z dnem prevzema evra omogočena udeležba v tem sistemu. Banke in hranilnica so postale neposredne udeleženke v sistemu na način, ki omogoča poravnavo plačil v evrih tako samimi bankam kot njihovim strankam.

V času do prevzema evra bodo izvedeni še preostali koraki vključevanja v TARGET, ki bodo zagotovili popolno usklajenost z zahtevami Evropske centralne banke. Banka Slovenije, ki je na tak način sama udeleženka v sistemu TARGET od oktobra 2004, se je odločila za postopen pristop pri vključevanju bank. Ta temelji na prednostih tovrstne poravnave plačil v evrih in privajanju delovanju sistema do prevzema evra. Po njegovem prevzemu pa bodo preko sistema poravnana tudi domača plačila velikih vrednosti. Vključitev bank in hranilnice je bila izvedena na podlagi sodelovanja med Banko Slovenije in nemško centralno banko (Deutsche Bundesbank) preko nemške komponente sistema TARGET, sistema RTGS^{plus}. Ta je eden tehnološko najnaprednejših sistemov, ki sestavljajo TARGET, ob tem pa zavzema 50% delež v številu in 30% delež v vrednosti plačil, poravnanih v sistemu TARGET.

Slovenske kreditne institucije, ki 4. julija 2005 niso postale neposredne udeleženke v sistemu TARGET, bodo do njega dostopale kot posredne udeleženke, ali pa še nimajo ustreznega dovoljenja za poslovanje v tuji valuti. Hranilnica Lon vstopa v sistem TARGET v drugem krogu vključitve. Ta bo izvedena s 5. junijem 2006, vendar bo po tem izključena iz sistema. Vključitev pa bo ponovno izvedena s 1. januarja 2007. Pred vstopom je potrebno uspešno opraviti teste, katerih cilj je doseči, da bodo vse institucije tehnično pripravljene na vstop.

Sistem TARGET je izpolnil poglobitve cilje, vendar pa ima določene pomanjkljivosti, ki bi se še očitneje pokazale ob njegovi širitvi (s povezovanjem novih nacionalnih sistemov BPRČ vanj). Funkcionalnosti obstoječih 17 sistemov BPRČ, povezanih v TARGET, se med seboj precej razlikujejo, saj so danes za vsako nacionalno platformo določeni le minimalni kriteriji funkcionalnosti. Tako je problem slaba razpoložljivost sistema kot celote zaradi velikega števila med seboj povezanih soodvisnih platform, neenotni standardi in le delno pokrivanje stroškov delovanja sistema kot celote. Trenutno je večino poslovanja vezano na majhno število velikih sistemov, kar pomeni, da trije največji RTGS sistemi pokrivajo 70% plačil, tako domačih kot čezmejnih, šest največjih pa kar 90% obsega.

Pomanjkljivosti današnjega sistema naj bi odpravil oz. vsaj zmanjšal novi sistem TARGET2, ki bo nadomestil današnji TARGET in bo zagotovil večjo harmonizacijo storitev, stroškovno učinkovitost in možnost hitrih prilagoditev. TARGET2 bo enotna skupna platforma, tako da ne bo potrebe po vzpostavitvi in vzdrževanju delovanja

nacionalnih sistemov BPRČ v evrih. V TARGET2 bodo veljali enotni kriteriji za vstop v sistem, zagotavljanje izpolnjevanja teh in poslovni odnosi med centralno banko in njenimi bankami pa ostanejo v rokah nacionalnih centralnih bank.

Enotna skupna platforma naj bi predvidoma začela delovati novembra 2007, vendar pa se vse centralne banke takrat še ne bodo vključile vanjo. Migracija iz sistema TARGET v enotno skupno platformo TARGET2 bo namreč izvedena postopoma in, sicer v treh časovnih oknih. Migracija bo predvidoma zaključena sredi leta 2008.

2.1.4. STEP 2

Banka Slovenije je 8. novembra 2004 postala neposredna udeleženka sistema STEP2, katerega upravitelj je EBA (Euro Banking Association). Gre za panevropski plačilni sistem, ki temelji na avtomatski obdelavi datotek s standardiziranimi plačilnimi sporočili, kar omogoča stroškovno učinkovito procesiranje in poravnavo čezmejnih plačil malih vrednosti v evrih (do vrednosti 12.500 EUR). Sistem STEP2 je bil vzpostavljen 28. aprila 2003 v okviru uresničevanja uredbe o čezmejnih plačilih v evrih, ki narekuje izenačenje tarife za domača in čezmejna plačila v evrih.

Z namenom zagotoviti enakopraven in nevtralen dostop do sistema STEP2 je Banka Slovenije vzpostavila skupno vstopno točko, ki omogoča posredno udeležbo v sistemu tudi drugim bankam. To pomeni, da lahko banke kot posredne udeleženke preko Banke Slovenije pošiljajo in prejemajo plačila za sistem STEP2. Pri tem velja, da je za banke in s tem za komitente bank izvajanje plačil preko sistema STEP2 stroškovno in časovno učinkovitejše v primerjavi z dosedanjim načinom, ki je temeljil na korespondenčnem bančništvu.

Z vključitvijo v sistem STEP2 je Banka Slovenije prevzela tudi funkcijo vstopne točke za Slovenijo, kar pomeni, da zagotavlja prejem plačil iz sistema STEP2 tudi v dobro računov tistih bank, ki eventuelno ne bi bile (posredne) udeleženke sistema. S tem je Banka Slovenije ravnala v skladu s priporočilom ECB, po katerem naj bi bile vse banke iz držav EU dosegljive preko sistema STEP2.

Sistem STEP2, ki pomeni prvi korak pri vzpostavitvi panevropske klirinške hiše (Pan-European Automated Clearing House - PE-ACH) poleg sistema TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer), predstavlja enega ključnih elementov pri vzpostavitvi enotnega plačilnega območja v evrih (Single Euro Payments Area – SEPA). To bo v prihodnosti prostor, kjer bodo lahko državljani, podjetja in drugi ekonomski subjekti prejemali in posredovali plačila v evrih znotraj Evrope, znotraj ali preko nacionalnih meja pod enakimi osnovnimi pogoji, pravicami in obveznostmi ne glede na njihovo lokacijo.

2.1.5. Program vstopa v ERM II in prevzem evra

Program Republike Slovenije ob uvedbi evra razdelimo v naslednje faze:

- predpristopna faza,
- faza po pristopu k EU do vključitve v ERM II,
- sodelovanje v ERM II vsaj dve leti,
- uvedba evra po izpolnitvi vseh zahtevanih konvergenčnih kriterijev.

V predpristopni fazi je bilo potrebno izpolniti kriterije za članstvo v EU, t. i. koebenhavenske kriterije, ki določajo, da država lahko postane članica EU, če izpolnjuje naslednje pogoje:

- ima stabilne ustanove, ki zagotavljajo demokracijo, pravno državo, človekove pravice ter spoštovanje in varstvo manjšin (politični kriteriji),
- ima delujoče tržno gospodarstvo in se je sposobna soočati s konkurenco in tržnimi silami znotraj EU (gospodarski kriteriji) in
- je sposobna prevzeti obveznosti članstva, vključno s privrženostjo ciljem politične, ekonomske in monetarne unije (sposobnost prevzema *acquisa*, t. j. pravnega reda Evropske skupnosti).

Iz zadnjega kriterija izhaja, da mora nova država članica EU v kasnejši fazi (ko izpolni maastrichtske konvergenčne kriterije), uvesti evro kot svojo valuto. Po pristopu k EU mora Slovenija ravnati v skladu s končnim ciljem uvedbe evra. Slovenija bo morala sprejeti evro kot svojo nacionalno valuto, ko bodo za to izpolnjeni zahtevani pogoji in ne bo imela t. i. "opt-out" možnosti, kot jo imata Velika Britanija in Danska.

Pred pristopom k EU je morala Slovenija prevzeti tudi evropske predpise, ki se nanašajo na EMU (*EMU acquis*). Gre za določbe v zvezi s prostim pretokom kapitala, neodvisnostjo centralne banke, osnovnim ciljem monetarne politike ter prepovedjo financiranja javnega sektorja s strani centralne banke. *EMU acquis* obsega tudi prepoved privilegiranega dostopa javnega sektorja do finančnih institucij. Poleg tega pa je potrebno zagotoviti zdrav bančni sistem in finančno stabilnost v državi.

V fazi po pristopu k EU Slovenija sodeluje v EMU, vendar ima status države z odstopanjem glede uvedbe evra. Akt o pogojih pristopa v 4. členu določa, da vse nove države članice od dne pristopa sodelujejo v ekonomski in monetarni uniji (EMU) kot države članice z odstopanjem v smislu 122. člena Pogodbe o ustanovitvi Evropske Skupnosti (PES). To pomeni, da za Slovenijo po pristopu k EU veljajo določbe, ki se nanašajo na ekonomsko unijo, ne pa tudi tiste, ki se nanašajo na monetarno unijo. Slovenija mora spoštovati pravila koordinacije ekonomskih politik in se izogibati čezmernim javnofinančnim primanjkljajem. Kot članica EU si mora

Slovenija prizadevati za izpolnitev vseh konvergenčnih kriterijev za uvedbo evra. Politika deviznega tečaja je bila do pristopa k EU v pristojnosti posamezne države pristopnice, po pristopu k EU pa jo je potrebno obravnavati kot zadevo skupnega interesa. Do uvedbe evra je monetarna politika v pristojnosti Banke Slovenije. Banka Slovenije je postala z vstopom v EU del ESCB (ne pa tudi Evrosistema), guverner Banke Slovenije pa postal član Razširjenega sveta ECB.

Faza sodelovanja v ERM II se je začela 27. junija 2004 z vstopom Slovenije v ERM II in bo trajala najmanj dve leti.

3. PREDSTAVITEV HRANILNICE LON

3.1. Poslovno okolje hranilnice

Na poslovanje hranilnice je v letu 2005 vplivala vrsta dejavnikov, ki so bili prisotni že pred vstopom Slovenije v EU in pred vključitvijo v ERM II. Oba dejavnika sta pospešila gospodarsko rast, saj je le ta v letu 2005 po prvih izračunih znašala 3,9 %, medtem ko je inflacija že padla v okvire maastrichtskih kriterijev.

V bančnem sektorju ni prišlo do večjih sprememb, saj ni prišlo do večjih združitvev. Konec leta 2005 je tako v Sloveniji delovalo 18 bank in dve hranilnici ter dve tuji podružnici tujih bank. Čeprav se je z vstopom tujih bank konkurenca na trgu bančnih storitev močno povečala, tri največje banke Nova ljubljanska banka, Nova kreditna banka Maribor in Abanka Vipava še vedno dosegajo več kot 50 % tržni delež.

Bančni sektor je v letu 2005 posloval uspešno. Medletna stopnja rasti se je med letom zviševala in konec decembra dosegla rast 23,1 %. Povečanje bilančne vsote je 2,1 krat presegalo predlansko. Bilančna vsota celotnega bančnega sistema je dosegla 6.988 mrd SIT. K povečanju bilančne vsote so največ prispevali krediti nebančnemu sektorju, na strani financiranja pa največji delež povečanja nosijo obveznosti do tujih bank. To je prispevalo kar 64,4 % prirastka. Prve ocene za leto 2005 kažejo, da so banke realizirale za 65 mrd SIT dobička. Celotna bilančna vsota bank je prvič presegla letni BDP Slovenije in znaša približno 106,5 % BDP. Rast bilančne vsote hranilnice Lon v letu 2005 nominalno presega 25 %, ter je opazno višja od povprečja v bančnem sektorju.

Kot najpomembnejši zunanji dejavnik tveganja se lahko izpostavi naraščanje zadolževanja slovenskih finančnih institucij v tujini. Ob rasti zadolževanja pa je prisoten tudi trend naraščanja investiranja domačih institucij v tujini. Ključni domači dejavniki pa vplivajo na kreditno tveganje v bankah. Vstop v EU in pozneje ERM II je ugodno vplival na zmanjšanje kreditnega tveganja v bankah. Nominalna konvergenca obrestnih mer je ugodno vplivala na rast bančnih posojil tako

prebivalstvu kot podjetjem. Kljub hitri rasti kreditne mase je splošna ocena kreditnega tveganja pozitivna, kar se odraža v nižjem deležu slabih posojil v bančnem portfelju. Tveganje deviznega tečaja postaja vse pomembnejše glede na to, da najhitreje naraščajo devizna posojila, kar pa je bankam deloma uspelo znižati z najemanjem deviznih virov v tujini, deloma pa z dokončno prodajo začasno prodanih deviz Banki Slovenije.

Obrestno tveganje postaja pomembnejše glede na to, da se večja delež dolgoročnih posojil s spremenljivo obrestno mero ob hkratnem zmanjševanju deleža dolgoročnih vlog. Ta proces postaja dejavnik naraščanja razlike med povprečnim obdobjem prilagajanja aktivnih obrestnih mer in povprečnim obdobjem prilagajanja pasivnih obrestnih mer.

Solventnost bank ostaja na ustrezni ravni saj so banke z raznimi dokapitalizacijami, izdajanjem podrejenega dolga in hibridnih instrumentov zvišale kapitalsko ustreznost. Pomemben dejavnik tveganja pa postaja prerazporejanje prihrankov v različne alternativne oblike varčevanja kot so vzajemni skladi, življenjska zavarovanja. S tega vidika so banke postale aktivnejše na drugih finančnih področjih, in sicer prek lastniških naložb v investicijske sklade in lizinjskih podjetij. Ocena Banke Slovenije je, da na podlagi podatkov do marca 2005 bančni sektor ostaja stabilen, vendar se ob povečevanju obrestnega tveganja, zmanjševanju sekundarne likvidnosti in ob relativno optimističnem ocenjevanju kreditnega tveganja občutljivost bank za potencialno neugodna gospodarska gibanja ali nepredvidene ekonomske šoke nadaljuje.

Bonitetne ocene mednarodnih agencij za Slovenijo se v zadnjih letih dvigujejo. Razlogi so v politični stabilnosti, v odprti in diverzificirani ekonomiji, politični stabilnosti, vstopu Slovenije v EU in NATO, nizkemu proračunskemu primanjkljaju in javnemu dolgu, uravnoteženi plačilni bilanci, zmerni zunanji zadolženosti in ugodni gospodarski rasti. Do zadnjih izboljšav deželnega tveganja je prišlo tik pred vstopom v ERM II, izdaja individualnega konvergenčnega poročila Evropske komisije o izpolnjevanju kriterijev za uvedbo evra in gospodarske reforme pa bodo oceno le še dvignile.

Delovanje Banke Slovenije v času bivanja v ERM II je usmerjeno v zagotavljanje tečajne stabilnosti in temu cilju so podrejeni njeni ukrepi. Denarna politika je v takih okoliščinah, ko zagotavlja tečajno stabilnost, nemočna pri vplivanju na inflacijo. Pomembno je, da je bila vključitev v ERM II pogojena s sprejetjem programa za koordinacijo ekonomskih politik, kjer se je Vlada RS zavezala, da bo podpirala ohranjanje cenovne stabilnosti. Z vstopom v EU in prevzemom evra se za banke pričenja obdobje odprtega trga. Z odprtjem trga se izenačujejo možnosti zbiranja virov financiranja in plasiranja denarnih sredstev na enotnem evro trgu.

3.2. Osnovni podatki o hranilnici

Hranilnica je bančna institucija, ki enako ali podobno kakor banka sprejema vloge in daje posojila (Ribnikar, 1994). Je samostojna organizacija, ki svojim komitentom nudi predvsem možnost varnega nalaganja prihrankov, tako zbrana sredstva pa plasira v kreditiranje fizičnih oseb in spodbujanje kmetijstva, drobnega gospodarstva in obrti v regijah kjer hranilnica posluje, saj je pri svojem delu navadno regionalno usmerjena. Razlikovanje med hranilnico in poslovno banko je različno med posameznimi državami, saj ponekod predstavlja manjšo banko, ponekod pa je razlika tudi v vsebinski naravi, saj instituciji opravljata različne posle.

Splošna značilnost hranilnic je, da so njihovi komitenti predvsem posamezniki oziroma fizične osebe. Zaradi takšne strukture komitentov imajo hranilnice večje število vlagateljev z majhno povprečno velikostjo vlog. Razlika med hranilnico in banko je opazna tudi na aktivni strani hranilnice. Večji delež danih kreditov hranilnice odpade na prebivalstvo, le manjši del pa je namenjen gospodarstvu.

Hranilnica Lon je bila ustanovljena leta 1992, poslovati pa je začela v juliju istega leta. V začetku je s strani Banke Slovenije pridobila dovoljenje za poslovanje le v okviru svoje regije, po pripojitvi Hranilnice Magro Grosuplje leta 1995 pa je svoje poslovanje razširila na celotno državo. Hranilnica danes posluje v devetih poslovnih enotah po vsej državi. V letu 2002 se je pridružila poslovna enota Novo mesto, v začetku leta 2003 izpostava Velenje. V oktobru leta 2004 je bila odprta poslovna enota v Novi Gorici, januarja 2005 se je izpostava v Velenju preoblikovala v enoto, v februarju 2006 pa je bila otvoritev nove poslovne enote v Mariboru.

Namen hranilnice je, da zbira hranilne vloge fizičnih oseb, društev, dobrodelnih organizacij, vodi njihove račune, opravlja depozitno poslovanje, odobrava zavarovane kredite, opravlja plačilni promet in druge storitve za katere pridobi dovoljenje Banke Slovenije. Hranilnica Lon ima poleg sprejemanja depozitov ter dajanja kreditov za svoj račun dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje naslednjih storitev⁸:

- factoring,
- izdajanje garancij in drugih jamstev,
- kreditiranje vključno s potrošniškimi krediti, hipotekarnimi krediti in financiranjem komercialnih poslov,
- trgovanje s tujimi plačilnimi sredstvi, vključno z menjalniškimi posli,
- zbiranje, analiza in posredovanje informacij o kreditni sposobnosti pravnih oseb,

⁸ Opravljanje storitev za hranilnice in hranilno-kreditne službe opredeljuje Zakon o bančništvu v 1. točki prvega odstavka tretjega člena zakona o bančništvu (ZBan; Uradni list RS, št. 7/99 in 59/01, 55/03 in 42/04) ter drugih finančnih storitev iz prvega odstavka 6. člena ZBan.

- izdajanje in upravljanje drugih plačilnih instrumentov (npr. plačilne in kreditne kartice, potovalni čeki, bančne menice),
- oddajanje sefov,
- posredovanje pri sklepanju posojilnih in kreditnih poslov,
- opravljanje storitev plačilnega prometa.

Hranilnice po Zakonu o bančništvu ne morejo upravljati pokojninskih skladov, lahko pa opravljajo posle v tujih valutah, če pridobijo ustrezno dovoljenje Banke Slovenije. Za opravljanje menjalniških poslov omenjeno dovoljenje ni obvezno. Glede na to, da hranilnica opravlja vse bančne posle razen poslovanja v tuji valuti, so prilagoditve, ki bodo povezane z evrom, praktično v enakem obsegu kot pri ostalih poslovnih bankah z bistveno višjo bilančno vsoto in kadrovsko zasedbo.

Za boljšo predstavo o hranilnici je potrebno predstaviti osnovne podatke o poslovanju hranilnice. Hranilnica dosega visoke stopnje rasti, saj je bilančno vsoto povečala od njene ustanovitve v letu 1992 z 209 mio SIT na 12,5 mrd SIT, kar presega povprečno stopnjo rasti bank.

Tabela 1: Osnovni podatki o poslovanju Hranilnice Lon

Pomembnejši podatki o poslovanju	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
Bilančna vsota	6.145.028	10.087.444	12.573.659
Skupni obseg depozitov nebančnega sektorja	5.131.394	7.827.786	9.093.540
Skupni obseg danih kreditov nebančnemu sektorju	4.395.210	7.113.541	8.309.110
Celotni kapital hranilnice	520.319	762.575	1.092.838
Rezervacije	453.840	640.241	669.473
Obseg zunajbilančnega poslovanja	345.956	380.595	363.195
Čiste obresti	204.685	351.827	479.218
Čisti neobrestni prihodki	274.038	328.157	382.372
Splošni upravni stroški	336.764	459.740	537.133
Neto rezervacije	23.844	59.667	44.130
Dobiček pred obdavčitvijo	119.466	141.141	278.093
Davek na dobiček	28.676	35.259	77.093
Drugi davki iz dobička	-	-	-
Število zaposlenih	33	37	40
Število delničarjev	371	391	413
Število delnic	20.068	20.068	25.068
Nominalna vrednost delnic (v SIT)	18.000	18.000	18.000
Knjigovodska vrednost delnice (v SIT)	35.366	38.000	43.595

Vir: Letno poročilo Hranilnice Lon, 2005.

Tabela 2: Kazalniki poslovanja Hranilnice Lon

Kazalnik	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
Kapitalska ustreznost (v %)	9,37	8,95	10,78
Dvomljive in sporne bilančne terjatve / bruto aktiva (v %)	7,15	6,35	7,01
Posebne rezervacije za bilančne terjatve / bruto aktiva (v %)	5,98	6,01	5,08
Posebne rezervacije za bilančne terjatve / dvomljive in sporne bilančne terjatve (v %)	86,75	94,75	72,58
Obrestna marža	4,03	4,01	4,08
Donos na aktivo	1,62	1,54	2,28
Donos na kapital pred obdavčitvijo	21,04	20,70	30,25
Donos na kapital po obdavčitvi	15,99	15,53	21,87
Operativni stroški / povprečna aktiva	5,22	5,03	4,42
Povprečna likvidna sredstva / povprečni vpogledni viri sredstev	37,0	32,03	47,52
Sekundarna likvidnost / vpogledne vloge	15,0	19,33	249,00

Vir: Letno poročilo Hranilnice Lon, 2005.

Največji delež v celotnem obsegu poslovanja predstavlja zbiranje sredstev fizičnih in pravnih oseb ter odobravanje kreditov občanom, samostojnim podjetnikom in majhnim pravnim osebam. Poslovanje je bilo do leta 2000 usmerjeno pretežno v depozitno poslovanje, sprejemanje hranilnih vlog in depozitov občanov, zasebnikov in pravnih oseb ter v kreditno poslovanje za občane in manjše pravne osebe. V letu 2001 se je na podlagi sprememb Zakona o bančništvu, ki je odpravil dotedanje omejitve za poslovanje s pravnimi osebam, razširilo poslovanje na srednje velike in velike pravne osebe na območju Republike Slovenije. Hranilnica je tako lahko ponudila vsem pravnim osebam storitve factoringa, izdajanja garancij, posredovanja pri sklepanju kreditnih in depozitnih poslov.

Hranilnica je z migracijo računov pravnih oseb v letu 2001 pričela voditi transakcijske račune in opravljati plačilni promet za pravne osebe in samostojne podjetnike. Ker je konkurenca na tem področju zelo velika, je bila čimprejšnja uvedba elektronskega bančništva praktično nujna, uvedba elektronskega bančništva za fizične osebe pa je bila uvedena v februarju leta 2006.

Konec leta 2000 je izdala lastno kartico z odloženim plačilom Eurocard Mastercard. V novembru leta 2002 je bil v bankomatsko mrežo vključen prvi bankomat, ki mu je sledilo še pet bankomatov. V letu 2003 pa je bila opravljena tudi migracija računov prebivalstva na transakcijske račune, obenem pa je bila vsem komitentom zamenjana debetna kartica, s čimer so vsi komitenti hranilnice prejeli BA Maestro kartico, s katero lahko poslujejo preko bankomatske mreže in POS terminalov doma in v tujini.

Vodilo hranilnice bo tudi v prihodnje:

- pridobivanje novih komitentov s povečevanjem števila osebnih računov,
- spodbujanje dolgoročnega varčevanja,
- razvoj novih produktov na kreditni strani s posluževanjem preko kreditnih posrednikov in vključitvijo novih tehnoloških zmožnosti,
- hiter, kvaliteten servis ter odzivanje na potrebe komitentov,
- stalna prenova in posodabljanje tehnoloških procesov.

V letu 2006 so aktivnosti usmerjene v povečanje obsega poslovanja, širjenje bankomatske mreže, razvoj novih produktov na kreditni strani, razvoj novih varčevalnih produktov, predvsem pa v pripravo na spremembe, ki jih prinaša prevzem evra, Mednarodnih standardov računovodskega poročanja, vključitev v TARGET in prilagoditev ostalim spremenjenim predpisom.

4. AKTIVNOSTI ZA PREVZEM EVRA S STRANI ZUNANJIH INSTITUCIJ

Vodenje in nadzor nad postopkom tehničnih priprav za uvedbo evra v Republiki Sloveniji se izvajata v Koordinacijskem odboru za tehnične priprave za uvedbo evra. Predsedujeta mu Ministrstvo za finance RS ter Banka Slovenije, sestavljajo pa ga še naslednje institucije: Ministrstvo za gospodarstvo RS, Združenje bank Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtna zbornica Slovenije, Agencija za zavarovalni nadzor, Agencija za trg vrednostnih papirjev, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljanska borza, Klirinško-depotna družba, Slovenski inštitut za revizijo, Statistični urad RS in Zveza potrošnikov Slovenije. V okviru navedene strukture posamezne institucije imenujejo svojega predstavnika v Koordinacijski odbor⁹.

Hranilnica sodeluje pri pripravah na prevzem evra na dveh nivojih:

- v okviru koordinacije in posvetovanj v Združenju Bank Slovenije,
- individualno s pripravo in uresničevanjem akcijskega načrta za uvedbo evra.

4.1. Aktivnosti vlade RS, pristojnih ministrstev in Banke Slovenije

Aktivnosti Banke Slovenije so usmerjene v priprave na zamenjavo gotovine, na spremembe v plačilnih sistemih in plačilnem prometu ter na elemente prilagoditev notranjega poslovnega okolja v bankah (prilagoditve informatizacije, pravne prilagoditve, prilagoditve poslovnih procesov, komuniciranje z javnostmi in strankami). Banka Slovenije ima v ta namen odprtih več projektov. Za njihovo uresničevanje skrbi oddelek za nadzor bančnega poslovanja v bankah. Kot pomoč za pripravo v bankah in hranilnicah je Banka postavila spletno stran z vsemi novimi informacijami in odgovori na odprta vprašanja glede uvedbe evra.

9 Podlaga za aktivnosti je skupen dokument Banke Slovenije in Ministrstva za gospodarstvo (Načrt uvedbe evra).

Banka Slovenije sodeluje tudi z Združenjem bank Slovenije in organizira posvete in sicer na temo organizacije in izvedbe zamenjave gotovine, predstavitve pravnih podlag, procesov zamenjave gotovine, prilagoditev na področju plačilnih sistemov in plačilnih instrumentov ob prevzemu evra, hkrati pa so bila predstavljena stališča bank in hranilnic ob prevzemu evra. Izvedena je bila tudi delavnica na temo organizacije prevzema evrogotovine na Irskem in v Avstriji ter predstavitev njihovih izkušenj.

Banka Slovenije je ustanovila projektno skupino za prevzem evrogotovine. Projekt prevzema evrogotovine tvori 14 podprojektov, ki se členijo na posamezne naloge. Za vsako nalogo je opredeljen tudi cilj in merilo doseganja cilja, kakor tudi izvajalci službe za Gotovinsko poslovanje. Pri sami izvedbi projekta se predvideva tudi sodelovanje z ostalimi institucijami, in sicer Evropska centralna banka, EU, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za notranje zadeve, kovnica, tiskarna...

Banka Slovenije ima izdelan model količinske strukture evrogotovine po posameznih apoenih, potreben za prevzem evra. V aprilu 2005 je bila izdelana preliminarne analiza in obravnavani različni pristopi za odločanje o potrebnih količinah in strukturi evrogotovine. Rezultati analize so bili uporabljeni za začetek načrtovanja logističnih aktivnosti. S to analizo so bile seznanjene tudi depotne banke, ki so dobile tudi gradivo kot pomoč za načrtovanje logističnih aktivnosti za izvedbo zamenjave. Strokovna služba je izdelala scenarij in okvir izvedbe zamenjave gotovine. Začele so že aktivnosti na področju javnih naročil za izdelavo kovancev, prevozov evrogotovine, priprav na uničevanje tolarških bankovcev, zavarovanj, skladiščnih zmogljivosti, priprav na področju izdelave podrobnih načrtov (npr. analiza skladiščnih kapacitet, prevoznih zmogljivosti, usposobljenosti izvajalcev), priprave pravnih podlag za kovanje nacionalnih kovancev.

Kovanje kovancev sledi po polletju 2006, v decembru 2006 pa preddobava evrokovancev bankam in večjim trgovcem ter dobava bankovcev bankam. Od 1. januarja 2007 do 14. januarja 2007 bo potekal dvojni obtok, menjava tolarjev za evre pa bo možna v bankah in hranilnicah do 1. marca 2007, od tega datuma dalje pa le v Banki Slovenije in to brez časovne omejitve.

Banka Slovenije je pripravila tudi program za poslovne banke, ki vsebujejo elemente priprav za prevzem evra z opisom glavnih sprememb, ki jih je potrebno upoštevati v pripravah. Te spremembe se nanašajo na plačilne instrumente, zamenjavo gotovine v bankomatih, procesne centre in obdelavo transakcij s kreditnimi in bančnimi karticami, na bankomatsko poslovanje ter medbančne plačilne sisteme. Podan je bil tudi predlog postopkov v medbančnem okolju in v plačilnih sistemih za obdobje med 29. decembrom 2006 in 3. januarjem 2007, ki vključuje obdelavo transakcij, pretvorbo stanja na računih in poslovanje preko sistema TARGET.

Pripravljena je bila tudi komunikacijska strategija, pri kateri so poleg Banke Slovenije in Vlade Republike Slovenije sodelovali tudi Gospodarska zbornica, Združenje bank in Zveza potrošnikov Slovenije. Osnovni cilj je informirati in svetovati prebivalstvu ter hkrati graditi zaupanje ljudi v evro in gladek potek menjave. Komunikacijska strategija v začetnih fazah temelji na poudarjanju prednosti skupne valute, skupnega denarnega prostora in delovanja evrosistema, seznanja ljudi z evrobankovci in kovanci. V zadnjih mesecih pred uvedbo evra pa bo usmerjena na prepoznavanje ponaredkov, pripravo na novo merilo vrednosti) nadgrajena pa bo z oglaševanjem. Informacijska kampanja pa se bo nadaljevala tudi po uvedbi, saj bo javnosti potrebno pomagati s praktičnimi informacijami o možnostih zamenjave itd. Kampanja je namenjena celotnemu prebivalstvu Republike Slovenije, še posebej pa je usmerjena na določene skupine prebivalstva kot so starejši, slabovidni, manjšine, ljudje s posebnimi potrebami, prebivalstvo v odmaknjenih predelih... Banka Slovenije in Vlada RS bosta izdali dve publikaciji, ki bosta vsebovali informacije o prevzemu evra, skupnem denarnem območju, o prednostih skupne valute, o poteku menjave. Publikaciji bosta namenjeni vsem slovenskim gospodinjstvom, predvidoma pa bo priložen kalkulator za preračun valut.

Poleg tega je Vlada RS vzpostavila evrofon, aktivno spremlja javno mnenje z dodatnimi vprašanji o evru, v sodelovanju s Statističnim uradom RS objavlja konvergenčni indeks, objavljene so povprečne cene v evrih za osnovne življenjske izdelke, pripravlja se seminar za izobraževanje slabovidnih za prepoznavanje evrogotovine, v načrtu je izdelava publikacij s strani ostalih subjektov (Gospodarska zbornica) in akcije umika kovancev ob dnevu varčevanja. Aktivnosti bodo dosegle največjo intenzivnost v decembru 2006 pred izvedbo zamenjave valute.

4.2. Aktivnosti procesnega centra

Leta 1997 se je večina slovenskih bank odločila ustanoviti družbo za procesiranje plačilnih instrumentov. Namen ustanovitve družbe je bil zlasti zniževanje operativnih in razvojnih stroškov ter poenotenje na področju samopostrežnega in kartičnega poslovanja.

Družba Bankart je bila ustanovljena v okviru projekta "Procesing" pričetega v letu 1997. Od pričetka poslovanja družba zagotavlja razvoj tehnologije, potrebne za opravljanje storitev s sodobnimi plačilnimi instrumenti, prispeva k standardizaciji strojne opreme za opravljanje kartičnih in bankomatskih storitev. Zagotavlja tudi enotne povezave s tujimi avtorizacijskimi centri (Europay, Visa ...). Družba upravlja mrežo bančnih avtomatov za večino poslovnih bank in hranilnic, ki so v Sloveniji dejavne na področju poslov s prebivalstvom. Bančni avtomati v bankomatski mreži Bankarta tako danes omogočajo naslednje storitve: dvig gotovine, informacija o

stanju, plog gotovine ali položnic (v depozitno enoto), menjava osebne številke, nakup GSM vrednotnic, takojšnje plačilo posebnih položnic.

Družba Bankart kot upravljalac bankomatske mreže nosi najpomembnejši del aktivnosti, ki zadeva bankomatsko poslovanje, poslovanja s POS-i, prilagoditev na področju kartičnega poslovanja in prilagoditev na področju zbirnega centra. Področje prilagoditve bankomatov velja za obsežen logistični zalogaj, saj je trenutno v BA bankomatsko mrežo vključenih več kot 1450 bankomatov, njihovo število, pa se še povečuje (od tega jih je 36% po bančnih enotah, ostali pa so dislocirani). Hranilnica ima v lasti dva bankomata v Novem Mestu, bankomat v Celju, Grosupljem, Novi Gorici in Mariboru. Hranilnica trenutno nima v lasti POS terminalov.

4.2.1. Aktivnosti na področju bankomatskega poslovanja

Upravljalavec bankomatske mreže mora pri svojih pripravah načrtovati naslednje aktivnosti:

- določitev načina prehoda,
- določitev apoenskih vrednosti za polnjenje bankomatov,
- določitev standardne višine polnjenja,
- določitev limita za dvig,
- odločitev glede prikaza znaka EUR na ekranu,
- izdelava nove programske opreme za vse tipe bankomatov,
- prilagoditev strojne opreme (prilagoditev kaset za izplačilo),
- prilagoditev zalednih aplikacij za obdelavo in nadzor.

Ob prehodu se bodo bankomati vključevali v mrežo postopno. Na podlagi evidenčnih listov bo pripravljen seznam bančnih avtomatov, ki bodo delovali že 1. januarja 2007.

Kriteriji za uvrstitev bankomata na seznam delujočih bodo naslednji:

- lokacija,
- frekvenca,
- komunikacijska povezava,
- možnost priprave bankomata na izplačilo evrov takoj po prehodu.

Ostali bančni avtomati bodo vključeni v mrežo postopoma, najkasneje 3. januarja 2007, ko bo prvi delovni dan.

Določitev apoenske strukture bankovcev

Način prehoda je odvisen od števila različnih apoenov bankovcev, ki se bodo izplačevali po prehodu. Bankomati bodo o izplačevali bankovce apoenske strukture 10 in 20 evrov, kar bo zadostovalo za prehod, še vedno pa ni jasno, ali bo

zadostovala za nadaljnje delovanje v prihodnosti. V večini držav evroobmočja je mogoče dvigovati tudi bankovce za 50 evrov.

Višina limita za dvig gotovine na bankomatih

Bankomati imajo določene omejitve pri dvigu gotovine. Omejitev je fizična, ki je vezana na število bankovcev v enkratnem znesku dviga in je v razponu od 20 do 40 bankovcev. Druga omejitev je zneskovna, vezana na višino izplačanega zneska in sicer od 100.000 SIT do 200.000 SIT. To pomeni, da je potrebno določiti nove limite izplačil, in sicer maksimalni znesek dviga in maksimalno število bankovcev na dvig.

Standardna polnitev

Glede na opravljene teste v razvojnih okoljih je bilo ugotovljeno, da bo potrebno vnaprej določiti znesek evrogotovine, s katerim se bo polnilo bankomate. S tem namenom je potrebno določiti višino zneskov, s katerim se bo polnilo kaseti za 10 in 20 evrov ob prehodu. Glede na različno obremenjenost bankomatov je smiselno uporabiti dve opciji.

Evro znak in prikaz slike

Problem predstavljajo različni modeli, predvsem starejši modeli, ki ne omogočajo prikaza za evro, oziroma je potrebna dograditev programske opreme, na nekaterih pa celo zamenjava strojne opreme. Tako je bila sprejeta odločitev o izpisu oznake valute EUR namesto znaka. Ob zaključku transakcije se na ekranu prikaže slika na kateri je bankovec za 1000 SIT, v skladu s tem je potrebno izbrati novo sliko bankovca in se odločiti kateri apoen bo prikazan.

Izvedba prehoda

Prehod bo določen za vse banke enako. Predvideno je, da bankomati ne bodo delovali dne 31. decembra 2006 od 21.00 ure do 1. januarja 2007 do 00.00, ko bodo začeli izplačevati evre. Zadnji dan bodo bankomati napolnjeni z dvema kasetama v tolarjih in dvema kasetama v evrih. Torej do 21.00 se bodo izplačevali tolarjih, v tem času se bo izvedla prilagoditev programske opreme na daljavo, nekaj minut po polnoči prvi bankomati začnejo izplačevati evrobankovce. Po načrtih naj bi po polnoči delovalo od 60 do 70 odstotkov vseh bankomatov, predvsem bolj obiskanih.

Hranilnica bo za vse svoje bankomate izvedla prilagoditev najprej za dve kaseti, po 1. januarja 2007 pa še za preostali dve kaseti, hkrati pa so potrebne določene programske spremembe na starejših tipih bankomatov. Načrt bo izdelan v skladu s pogodbenim izvajalcem.

Za bankomate je potrebno naročiti dovolj visok znesek gotovine in sicer bankovcev, ki so bili že v uporabi, da se lahko izognemo lepljenju, ki lahko privede do previsokih izplačil. Naročena gotovina mora zadoščati vsaj za nekaj dni delovanja bankomatov glede na to, da uvedba evra sovpada z novoletnimi prazniki.

4.2.2. Aktivnosti na področju kartičnega poslovanja

Predvideno je, da se že v avgustu 2006 na izpiskih osebnih računov in tudi na izpiskih porabe imetnikov kartic doda skupni znesek porabe v EUR.

Dne 27. decembra 2006 se knjižijo čakajoče trgovske transakcije. Vse obdelave v SIT se zaključijo do 29. decembra 2006. Na področju kartičnega poslovanja je značilno, da se do 31. decembra 2006 transakcije knjižijo v valuti SIT, ročni slipi izražajo vrednost transakcije v SIT, vsa poročila iz kartične podpore pa kot valuto prikazujejo SIT. Od 1. januarja 2007 se ročni vodijo v EUR, stanja na vseh računih v kartični podpori se pretvorijo v SIT, poročila prikazujejo le valuto EUR. Pomemben datum je tudi 28. februarja 2007, ki predstavlja dan do vključno katerega se transakcije, ki so bile opravljene pred 1. januarjem 2007 v SIT in so bile posredovane z zamudo, knjižijo v SIT in protivrednostjo v EUR. S 1. januarjem 2007 se implementirajo evroparametri in izvede konverzija imetniških kartičnih računov.

Konverzija za imetniške račune bo potekala na naslednji način. Generirani bosta dve transakciji, od katerih bo prva namenjena stornaciji stanja v SIT, druga pa bremenitvi v EUR. Izjema bodo transakcije, ki bodo že izvedene v EUR. Konvertirati bo potrebno tudi limit imetnika kartice. Banke skleniteljice bodo morale v dogovoru s trgovci zagotoviti, da bodo potrdila o nakupu po 1. januarju 2007 izražena v valuti EUR in da bo potrebno ločeno posredovanje potrdil o nakupih s priloženimi specifikacijami v ustrezni valuti (SIT in EUR).

Za testiranje prehoda bo med procesnim centrom in pogodbenimi bankami ter hranilnicami vzpostavljeno testno okolje, v okviru katerega se bo izvajalo več krogov testiranja prehoda na evro.

4.3. Aktivnosti Zbirnega centra

Zbirni center v okviru so ustanovile banke in hranilnice, članice Združenja bank Slovenije z namenom poenotenja in racionalizacije postopkov pri poslovanju z novimi plačilnimi instrumenti med udeleženci plačilnega sistema. Naloga Zbirnega centra je, da v elektronski obliki sprejema, sortira in posreduje podatke/informacije vsem udeležencem sistema in hkrati vodi ustrezno statistično spremljavo poslovanja.

Preko Zbirnega centra se v sklopu nadzorovane produkcije izmenjujejo podatki o novih plačilnih instrumentih. Da bi lahko pojasnili spremembe, ki se pripravljajo v

Zbirnem centru, je najprej potrebno predstaviti nove plačilne instrumente, za katere se izmenjujejo podatki preko Zbirnega centra.

- **Direktna odobritev (DO)** je kreditni plačilni instrument, ki se uporablja za izvršitev plačil v manjših zneskih (do 2 mio SIT) za večje število upravičencev. Med DO štejemo plače, pokojnine, dividende, socialne pomoči, honorarje in podobna nakazila. DO je posebna oblika negotovinskega nakazila denarnih sredstev, pri katerem nalogodajalec nakaže določen znesek denarnih sredstev v dobro računa upravičenca. Za izmenjavo podatkov za direktne odobritve podjetje pri banki, pri kateri ima odprt poslovni račun, sklene pogodbo.
- **Direktna obremenitev (DB)** je debetni plačilni instrument, kjer se obveznosti dolžnika do upnika poravnava z neposredno obremenitvijo dolžnikovega oz. plačnikovega računa. Prek DB dolžniki poravnava redne mesečne obveznosti, kot so stroški elektrike, komunale, vodovoda ipd. Pri poravnavanju obveznosti za DB, mora biti sklenjena pogodba med podjetjem (upnikom) ter banko, ki vodi upnikov poslovni račun; med banko in dolžnikom (plačnikom - fizično osebo) pa je pogodbeno razmerje urejeno tako, da dolžnik s posebnim pooblastilom pooblasti banko, da poravnava obveznosti iz njegovega osebnega računa in sredstva nakaže upniku in pooblašča upnika, da pod določenimi pogoji in na vnaprej dogovorjen datum predloži banki nalog za obremenitev v višini nastale obveznosti. Potrebno je pripomniti, da direktna obremenitev ni namenjena za poravnavanje mesečnih plačil na obroke.
- **Posebna položnica (PP)** je standardiziran papirni plačilni nalog. Izstavi ga upnik dolžniku za poravnavo plačil malih vrednosti in na podlagi katerega plačnik poravnava obveznost do upnika. Banka posreduje upniku - izdajatelju posebne položnice podatke o plačilu prek Zbirnega centra. Dolžnik lahko obveznosti poravnava gotovinsko na bančnem okencu ali brezgotovinsko preko elektronske banke ali pa odda v depozitno enoto bančnega avtomata.
- **Posebna nakaznica (PN)** je standardiziran papirni plačilni nalog. Izstavi ga banka ali hranilnica po nalogu naročnika posebne nakaznice upniku, na podlagi katerega ta zahteva izplačilo določenega denarnega zneska pri banki podpisnici tega dogovora ali v gotovini na bančnem okencu ali da nalog za izvedbo negotovinskega prenosa sredstev na osebni račun.
- **Trajni nalog (TN)** je kreditni plačilni instrument, s katerim plačnik pooblasti svojo matično banko, da poravnava njegove obveznosti ali obveznosti dolžnika, ki se ponovijo vsaj petkrat, v breme njegovega računa in v korist transakcijskega ali drugega računa, pri matični ali drugi banki, podpisnici dogovora (uporabi se npr.: za poravnavo kreditnih obveznosti, varčevanja,...).

Trajni nalog ima po določenih novih plačilnih instrumentov drugačno vlogo, kot jo je imel nekoč. Pri tem plačilnem instrumentu gre za dogovor med banko in plačnikom (fizično osebo) za izvajanje poravnave obveznosti plačnika do upnika (poslovnega partnerja) in tako se v ta odnos ne vključuje poslovni partner.

Prehod na evro mora biti usklajen z izvajanjem poravnav v okviru podaljšanega urnika plačilnih sistemov. S tem je zagotovljeno, da se večina tolarskih plačil, izmenjanih preko Zbirnega centra, poravna v SIT. Zagotoviti je potrebno, da je vsaka transakcija zaključena 29. decembra 2006, poravnava pa mora biti izvedena preko plačilnih sistemov Banke Slovenije, v nasprotnem primeru je potrebno Zbirni center zaobiti. Standard NPI že vključuje oznako valute, kar pomeni, da se med datotekami, ki se izmenjujejo, že nahaja oznaka valute. To pomeni, da bo prilagoditev bistveno lažja. Poleg zgoraj navedenih plačilnih instrumentov bodo prilagoditev deležne tudi dodatne storitve, kot so Preverjanje računov fizičnih oseb in Statistike Zbirnega centra.

S strani združenja Bank Slovenije sta bila pripravljena nova obrazca plačilnega naloga in posebne položnice, ki se že pogled ločita od starih obrazcev. Posebne položnice, izdane v letu 2006, bodo izdane na starem obrazcu, vendar bo poleg vrednosti v tolarih dodana tudi vrednost v evrih. Podatek bo v polju "Namen", in sicer bo najprej oznaka za evro in nato znesek. Tako položnico bo mogoče predložiti tudi po 1. januarju 2007 in sicer do 31. januarja 2007. Banka oziroma hranilnica pa mora posebno položnico obdelati po novem standardu PP2, in sicer v višini evrozneska, navedenega na posebni položnici PP1. Po 1. februarju 2007 bodo banke in hranilnice položnice na obrazcu PP1 zavračale, plačnik pa bo moral izstaviti novo položnico v evrih. Novi obrazci PP2 se bodo od starih razlikovali po tem, da bodo v polju "Tekst" imeli oznako 22 namesto 11.

Če bodo vplačila s posebno položnico posredovana po elektronski banki, bodo plačniki to lahko storili do 29. decembra 2006 do 17:00, po tej uri pa bodo zavrnjena. Vplačilo s posebno položnico je mogoče tudi na bankomatih, vendar bo ta možnost z 29. decembrom 2006 onemogočena, da bodo banke lahko izvedle obdelave, vplačila pa posredovale Zbirnemu centru. Storitve bo ponovno vključena 3. januarja 2007, pri čemer se bo preverjalo polje "Tekst", ki bo nosilo oznako 22.

Če strnemo, so aktivnosti usmerjene v razvoj aplikativnih podpor za prehod, v postavitve testnega okolja in testiranje prilagoditev, pripravo in časovno usklajevanje delovanja Zbirnega centra s podaljšanim delovanjem plačilnih sistemov ter izdelavo novih obrazcev posebne položnice in trajnega naloga. Hranilnica bo v okviru postavitve integralnega testnega okolja po urniku tudi izvedla vse potrebne teste na podlagi pripravljenega scenarija.

5. AKTIVNOSTI ZA PREVZEM EVRA NA STRANI HRANILNICE

5.1. Organizacija projekta

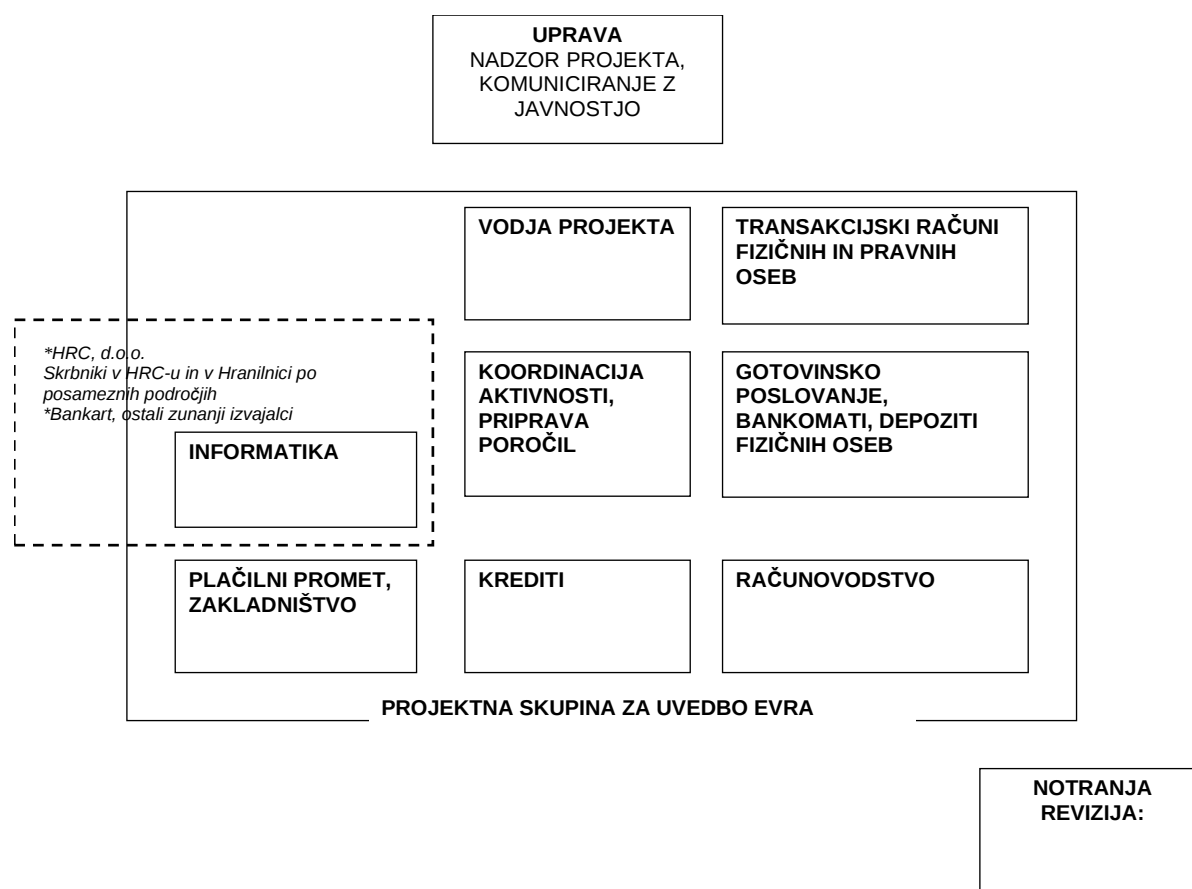
Banka Slovenije je pripravila okvirni akcijski načrt z osnovnimi terminskimi smernicami, ki so jih banke in hranilnice dolžne spoštovati pri pripravi ob uvedbi evra. V hranilnici smo glede na ta izhodišča pripravili akcijski načrt, ki ga sproti dopolnjujemo z vsemi spremembami in mesečno poročamo Banki Slovenije tudi o napredku pri izpolnjevanju aktivnosti.

Za uspešen projekt uvedbe evra je potrebno upoštevati naslednje (O'Beirne, 1999, str. 41):

- odgovornost za projekt mora prevzeti oseba, ki ima pristojnost odločanja,
- delovna skupina mora biti sestavljena s člani z različnih funkcionalnih področij,
- člani delovne skupine morajo zbirati informacije, spremljati dogajanje (viri informacij so lahko državne institucije, partnerji, podružnice, dobavitelji, uradne publikacije, državni regulatorji, zbornice, združenja, mediji, spletne strani, zunanji svetovalci, dobavitelji programske opreme),
- potrebno je analizirati izsledke zgoraj navedenih aktivnosti, njihov obseg in vpliv na podjetje,
- vzpostaviti je potrebno projektno organizacijo s časovnim planom in delovnimi plani za čas izvedbe projekta,
- oceniti je potrebno resurse (po nekaterih ocenah projekt uvedbe evra ocenimo s stroškom 1 do 2 % letnih prihodkov podjetja),
- stalno je potrebno ocenjevati napredek, potrebne so korekture, kjer je to potrebno,
- oblikovanje, testiranje in implementacija rešitev (v primeru težav je potrebno predhodne korake ponavljati, dokler ne pridemo do optimalnega oziroma sprejemljivega rezultata).

Hranilnica je v juniju 2005 začela z intenzivnejšimi pripravami na uvedbo evra in s sklepom ustanovila projektno skupino ter formalizirala projekt. V projektno skupino je bilo imenovanih 8 oseb, ki pokrivajo področja, ki so določena v spodaj prikazani organizacijski shemi. Projektna skupina je sestavljena glede na dejavnosti, ki jih hranilnica opravlja, hkrati pa so v projektno skupino vključeni člani, katerih področja menimo, da so najpomembnejša v času sprejemanja evra. Ti področji sta informatika in računovodstvo.

Slika 1: Organizacijska shema projekta

Vir: Načrt uvedbe evra v Hranilnici Lon

Člani projektne skupine so odgovorni za pripravo in izvajanje akcijskega načrta za uvedbo evra, operativnih načrtov po posameznih področjih in izvedbo aktivnosti, opredeljenih v načrtu. Člani projektne skupine izberejo na svojem področju tudi skrbnike aplikacij oziroma posameznih vrst poslov in se redno sestajajo na mesečnih sestankih, po potrebi tudi pogosteje, kot član brez nalog pa sodeluje tudi notranja revizija. Vsi sklepi oziroma zapisniki projektne skupine so posredovani tudi upravi. Z namenom boljše komunikacije med člani projektne skupine je vzpostavljena tudi interna spletna stran na kateri člani projektne skupine dostopajo do gradiv, ki so pomembna za izvedbo projekta in na kateri so dostopna vsa poročila in zapisniki sestankov.

5.2. Študija izvedljivosti

Pred začetkom projekta poteka predpriprava oziroma začetni proces, kjer gre za ugotavljanje potrebe po nečem novem oziroma ugotavljanju potrebe po neki novi rešitvi, do katere je mogoče priti s pomočjo projekta. Po ugotovitvi, da je do rešitve

mogoče priti le s projektnim delom, je potrebno opraviti analizo izvedljivosti in analizo možnih alternativ.

Študija izvedljivosti vsebuje namen projekta, cilj projekta, analizo udeležencev, analizo zahtev, analizo omejitev (internih projektnih, internih v organizaciji in eksternih) ter analizo stroškov in koristi. Gre za zelo grobe ocene, saj do dejanskih rešitev pridemo ob natančnem planiranju projekta. Pove, ali obstajajo osnove (učinek bo večji od stroškov), da se projekt začne (Rauh, str.7).

S študijo izvedljivosti so bili popisani vsi informatizirani procesi v hranilnici, določili so se nosilci oziroma skrbniki posameznih vrst poslov, izdelana pa je bila tudi ocena stroškov projekta. Zunanji izvajalec kot lastnik informacijskega sistema, ki ga ima hranilnica v najemu, je po posameznih vrstah poslov določil skrbnike, ki odgovarjajo za pravilno prilagoditev informacijskega sistema, zaposlenim v hranilnici pa nudijo uporabniško pomoč.

5.2.1. Določitev cilja projekta

Cilj projekta je usposobiti hranilnico, da bo 1. januarja 2007 poslovala v evrih in izpolnjevala vse zakonske in na Združenju bank Slovenije dogovorjene standarde poslovanja. Udeleženci v projektu so: projektna skupina hranilnice, uprava hranilnice, notranja revizija, Banka Slovenije, Združenje bank Slovenije, Vlada RS, Bankart, zunanji izvajalci (ponudnik informacijskega sistema, izvajalec prilagoditev na bankomatih, zavarovalnica, depotna banka, dobavitelji informacijske opreme, izvajalci izobraževanj).

Pri študiji izvedljivosti nismo ugotovili, poslovnih procesov, ki niso informatizirani in bi se ob spremembi valute spremenili, zato študija obsega le popis informatiziranih poslovnih procesov.

5.2.2. Ocena stroškov projekta

Hranilnica predvideva dodatne stroške pri prilagoditvah bankomatov, izdelavi novih obrazcev, promocijskega materiala, izobraževanja za zaposlene, dodatne zaposlitve ob konicah in večjo obremenjenost zaposlenih na omenjenem projektu.

V nadaljevanju je prikazana specifikacija postavk, za katere se predvidevajo dodatni stroški:

- prilagoditev bankomatov,
- prilagoditev programske opreme,
- prilagoditev strojne opreme,
- izobraževanje zaposlenih,

- dodatne zaposlitve ob konicah,
- prilagoditev blagajniških mest z vložki za evrogotovino,
- izdelava in tiskanje novega promocijskega materiala,
- izdelava in tiskanje novih obrazcev,
- spremembe in popravki spletne strani,
- obveščanje komitentov (dopisi, spremenjene maske obvestil),
- nepredvideno.

Kratkoročne koristi projekta niso visoke, stroški presegajo koristi. Poleg direktnih stroškov za izvedbo projekta hranilnica izgubi del posla z menjavo valut. Vsekakor pa gre za zakonsko obvezo, tako, da je projekt obvezno izvesti. Dolgoročno pa se hranilnici odpira pot do poslovanja na celotnem evroobmočju.

5.3. Analiza tveganja

Tveganje je možnost, da bo določena grožnja izkoristila ranljivost vira ali skupine virov in s tem povzročila izgubo oziroma škodo na teh virih. (International Standard Organization).

Zgoraj navedena definicija navaja, da tveganje vključuje tri elemente:

- vir,
- ranljivost vira,
- grožnjo oziroma potencialno škodo na virih.

Če ranljivosti vira za ugotovljeno grožnjo ni, potem tudi tveganje ne obstaja.

Banke in hranilnice so pri svojem poslovanju izpostavljene naslednjim tveganjem (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 136):

- tveganje obrestne mere,
- kreditno tveganje,
- likvidnostno tveganje,
- tržno tveganje,
- tečajno tveganje,
- tehnološko tveganje,
- politično tveganje,
- tveganje iz naslova zunajbilančnih postavk.

Zmanjševanje tveganja pomeni, da tveganje s primernimi nadzorstvi in ukrepi zmanjšamo na stopnjo, ki je še obvladljiva oziroma sprejemljiva. Sprejemljiva stopnja tveganja je stopnja, pri kateri se tveganje lahko obvladuje, oziroma ki prinaša

minimalno operativno in finančno tveganje. Institucija pri tem ne sme utrpeti takšne poslovne škode, da ne bi bila več zmožna opravljati svoje funkcije.

Tveganja pri vsakem projektu izhajajo iz same organizacije projekta, izhajajo iz tehnologije, izvirajo iz tržišča in celotnega okolja organizacije. Ob projektu uvedbe evra so prisotna tveganja, ki so prisotna v okviru tehnoloških tveganj, dodatno so prisotna tveganja strategije, finančna tveganja, tveganja izgube dobrega imena, pa tudi političnega tveganja ni mogoče izvesti. Vsekakor pa se pojavljajo dodatna operativna tveganja, ki so vezana samo na ta projekt. Tehnološko tveganje se pojavi ko investicija v tehnološko opremo ne prinese več pričakovanega znižanja stroškov oziroma povečanja prihodkov (Saunders, 2000, str. 110).

Če naredimo korak dlje in definiramo upravljanje s tveganji, pridemo do naslednje definicije: upravljanje s tveganji je disciplina, katere namen je identificirati, oceniti in upravljati tveganja z namenom zmanjševanja ali odprave njihovega potenciala, da bi onemogočili doseganje ciljev projekta.

Velika večina poslovnih procesov v hranilnici je informatiziranih. To pa seveda pomeni, da je potrebno prepoznati vsa tveganja, ki jih povečana stopnja informatizacije prinaša. Zato je potrebno na sistematičen način ugotoviti vsa tveganja ter zagotoviti primeren nadzor, ukrepe in kontrolo za odpravo oziroma obvladovanje tveganj na sprejemljivi ravni.

Potrebno je izdelati analizo tveganj, s katero hranilnica vrednoti tveganja, ki so jim izpostavljene informacije. Temu sledi upravljanje tveganj, s katerim se vzpostavi primerne ukrepe in nadzorstva, s katerimi se tveganja vzdržuje na sprejemljivem nivoju. Običajno se uporablja kvalitativne metode ocenjevanja informacijskih tveganj, kjer se tveganja uvrstijo v opisne razrede (visoko, srednje, nizko). Kvantitativen opis običajno in sprejemljiv, saj je časovno in brez specialnih analitičnih orodij praktično nemogoče tveganja preslikati v kvaliteten izračun.

Cilj analize tveganja pri projektu uvedbe evra je identificirati vsa tista tveganja, ki lahko ogrozijo prevzem evra in normalno poslovanje hranilnice po 1. januarju 2007. Naslednji korak pa predstavlja upravljanje tveganj oziroma njihovo zmanjševanje na sprejemljivo raven. Pristop, za katerega smo se odločili, je kvalitativen. Kvalitativna metoda analize tveganj ne ugotavlja numeričnih vrednosti posameznih elementov. Temelji na scenarijih in predstavlja skupek subjektivnih ocen. Prednost je v tem, da ni potrebno uporabiti večjih preračunavanj, omogočena je večja fleksibilnost. Slabost pa je v tem, da so rezultati odvisni od poznavanja poslovnih procesov samih ocenjevalcev.

Projekt uvedbe evra je izredno kompleksen. To je razlog, da je pri izdelavi analize tveganj projekt razdeljen na naslednje podprojekte:

- informacijski sistem,
- bankomati,
- organizacija projekta,
- gotovinsko poslovanje.

Osnovna analiza ocenjuje predvsem vire in varnostne vidike, povezane z viri, v podrobni analizi tveganj pa dodamo še grožnje, ki grozijo iz okolja. Osnovna analiza tveganj je filter, s katerim se uvrstijo v nadaljnjo obravnavo tveganja, ki so ocenjena s stopnjo "visoko" oziroma "srednje". Ta tveganja dodatno analiziramo, določijo se tista, ki jih hranilnica lahko sprejme, ostala pa se dodatno podrobneje analizirajo. Poleg tveganja informacijske tehnologije so tveganja, ki jih je potrebno analizirati ob uvedbi evra naslednja:

- finančna tveganja,
- pravna tveganja,
- operativna tveganja,
- tveganja kriminalnih dejavnosti,
- tveganja ugleda,
- tveganja človeške napake.

Proces analize in upravljanja tveganj se izvaja v korakih, ki so ponazorjena na primeru tveganja informacijskega področja in jih lahko analogno prenesemo na ostala področja.

5.3.1. Identifikacija poslovnih procesov v hranilnici

Hranilnica je identificirala poslovne procese. Glede na to, da ni bilo vzpostavljenega procesnega modela upravljavskih sistemov, ki se po obsegu ujema z modelom ocenjevanja tveganj ob uvedbi nove valute, je bilo potrebno oblikovati nov model. Za začetek smo si zamislili model, ki je oblikovan po posameznih vrstah poslov, ki jih opravljamo v hranilnici. Glede na to, da najpomembnejša razdelitev poteka po vrstah poslov za fizične osebe in vrstah poslov za pravne osebe in samostojne podjetnike, je razdelitev izdelana po tem kriteriju.

Tabela 3: Popis poslovnih procesov

Poslovni procesi - pravne osebe in samostojni podjetniki:	
• najeti dolgoročni krediti od pravnih oseb	
• najeti kratkoročni krediti od pravnih oseb	
• kontokorentni računi – pravne osebe	
• dani dolgoročni krediti pravnim osebam	
• dani krediti pravnim osebam selektivni	
• dani krediti pravnim osebam avista	
• dani krediti komisija dolgoročni pravnim osebam	
• dani krediti komisija kratkoročni pravnim osebam	
• transakcijski računi pravnih oseb	
• transakcijski računi samostojnih podjetnikov	
• tolarski odkup terjatev.	
Poslovni procesi - fizične osebe:	
• transakcijski računi	
• hranilne vloge avista	
• vezane vloge	
• položnice	
• rentno varčevanje	
• dani dolgoročni potrošniški kredit	
• dani kratkoročni potrošniški krediti	
Poslovni procesi - skupno	
• blagajna,	
• menjalnica,	
• delniška knjiga,	
• plačilni promet,	
• NODURS - neporavnane dospele obveznosti,	
• glavna knjiga,	
• obračunski center,	
• plače,	
• povezave z Bankartom,	
• elektronsko bančništvo,	
• S.W.I.F.T.	

Vir: Interna poročila Hranilnice Lon, 2005.

Poslovne procese smo enačili s posameznimi vrstami poslov, v veliki večini se tudi ujemajo, nekatere vrste poslov pa vsebujejo več poslovnih procesov. Poleg tega smo dodatno vključili tudi proces povezav in izmenjav podatkov s procesnim centrom Bankarta, s katerim se večkrat dnevno izmenjujejo podatki o stanju na računih, bankomatih, posih... Podobno je bila vključena tudi povezava v S.W.I.F.T omrežje. Elektronska banka pa predstavlja nek kanal za opravljanje velikega števila poslovnih procesov, vendar bo kot taka deležna nekaterih sprememb, zato je vključena kot samostojen proces.

5.3.2. Identifikacija in vrednotenje informacijskih virov

Področja varovanja, povezana z dejavniki tveganja, ki se pojavljajo v poslovnih procesih hranilnice in virih poslovanja, lahko razdelimo na naslednje skupine:

- ljudje,
- dobrine,
- poslovni procesi,
- okolje.

V poslovnem procesu nastopa veliko virov, zato je potrebno pregledati vse procese in identificirati vse vire, ki so za obravnavani poslovni proces pomembni. Ugotoviti je potrebno tiste vire, ki predstavljajo vrednost za poslovno delovanje oziroma neprekinjenost delovanja s stališča tajnosti, celovitosti, razpoložljivosti in zagotavljanja pogodbenih obveznosti in izpolnjevanja zakonskih zahtev. Potrebno je ugotoviti vse informacijske vire, za katere se domneva, da bodo spremenjeni ob uvedbi evra, oziroma za katere obstaja tveganje. Pri vsakem viru je potrebno določiti tudi nosilca oziroma skrbnika. Viri predstavljajo sredstva, ki imajo določeno uporabnost v hranilnici. Viri tveganja so npr. informacijski sistem, komunikacijska oprema, informacijski podatki, fizični viri, storitve, ugled institucije, ljudje...

Vire tveganja smo razdelili na naslednje vire:

Viri, ki izhajajo iz informacijskega sistema:

- programska oprema (integralni bančni informacijski sistem HIBIS, program za izračun plač, operacijski sistemi, pisarniški paketi, protivirusna zaščita, požarni zid...),
- strojna oprema (strežniki, delovne postaje, usmerjevalniki, preklopniki, infomati, bankomati),
- mreža (omrežje Hlon, ADSL povezave, najeti vodi, klicne linije).

Podatkovni viri:

- datoteke, različne baze (baza stanj, poštna baza...),
- kreditne mape,

- pogodbe (kreditne, depozitne, pogodbe z zunanjimi izvajalci, dogovori z izvajalci),
- delovna navodila, pravilniki, interni akti,
- sklepi uprave,
- študije, analize, poročila.

Fizični viri:

- zgradbe, poslovni prostori,
- oprema prostorov,
- sefi, blagajne, sistemi varovanja,
- prevozna sredstva.

Viri, ki izhajajo iz storitev:

- prevoz gotovine,
- varovanje,
- zavarovalne storitve,
- vzdrževanje in nadgradnja informacijskega sistema,
- vzdrževanje in nadgradnja bankomatov,
- revizijske storitve.

Viri, ki izhajajo iz osebja:

- uprava,
- zaposleni, centrala,
- zaposleni, poslovne enote.

Viri, ki izhajajo iz ugleda:

- ugled v očeh komitentov,
- ugled v očeh širše javnosti,
- ugled v očeh nadzornih institucij,
- ugled v očeh poslovnih partnerjev.

Vire razvrstimo po lestvici pomembnosti. Eden izmed načinov za razvrščanje pomembnosti je naslednja lestvica (Vukovič, Keber, str. 9):

- (0) - nepomemben,
- (1) - omejeno pomemben,
- (2) - pomemben,
- (3) - zelo pomemben,
- (4) - kritičen.

Če se osredotočimo na vire, ki so rangirani kot kritični, lahko v to skupino razvrstimo naslednje:

- integralni informacijski sistem,
- produkcijski strežnik,
- komunikacijske povezave s procesnim centrom, zbirnim centrom,
- komunikacijske povezave do Banke Slovenije,
- gotovina v blagajnah,
- komunikacijske povezave do poslovnih enot,
- storitve prevoza gotovine,
- storitve varovanja,
- zavarovalne storitve,
- ključno osebje (informatika, plačilni promet, podpisniki...),
- storitve vzdrževanja informacijskega sistema, komunikacijskih povezav.

Skupina virov, ki so rangirani kot zelo pomembni:

- kreditne mape,
- pogodbe (kreditne, depozitne, pogodbe z zunanjimi izvajalci, dogovori z izvajalci),
- poštni strežnik,
- telefonske linije,
- delovna navodila, pravilniki, interni akti,
- delovne postaje, usmerjevalniki, preklopniki,
- bankomati.

Skupina virov, ki so rangirani kot pomembni:

- poročila,
- študije, analize,
- spletna stran,
- propagandno gradivo...

Za posamezne skupine virov bi bilo mogoče dodati še druge skupine virov, vendar smo se v analizi osredotočili na najpomembnejše in nismo vključevali virov z oznako "omejeno pomemben" ali "nepomemben".

Podrobna analiza tveganj je v primeru razdelitve velikega števila lahko zelo dolgotrajen proces, ker se na vsak vir veže veliko število tveganj. Zato je smiselno podobne vire združevati v skupine.

Naslednji korak v analizi je ovrednotenje virov po naslednjih kategorijah:

- celovitost - zavarovati točnost in popolnost informacij,
- razpoložljivost - dostop do informacij pooblaščenim, kadar je to potrebno,

- zaupnost - dostopnost informacije samo pooblaščenim,
- ostale lastnosti (izpolnjevanje pogodbenih in zakonskih obveznosti, vpliv na ugled hranilnice).

5.3.3. Identifikacija groženj

Grožnjo lahko opredelimo tudi kot namero, da se nekomu škoduje, kot možnost povzročitve incidenta, katerega posledica je poškodovanje organizacije ali njenih sredstev.

Ko smo vire ovrednotili se ustavimo pri identifikaciji groženj, ki virom pretijo. Opazujejo se tiste grožnje, ki se lahko uresničijo in povzročijo škodo, ki je lahko neposredna, kjer govorimo o finančnih izgubah in posredna, kjer gre za izgubo dobrega imena, poslovnega zaupanja, neizpolnjevanja zakonskih obveznosti. Tudi grožnje razvrščamo po stopnjah:

- (N) nizka,
- (S) srednja,
- (V) visoka.

Če se odločimo za numerično lestvico, je najprimernejša od 1 do 5. Pri določanju stopnje ogroženosti si lahko pomagamo z različnimi statističnimi metodami, ocenami iz preteklosti. Vsako grožnjo pa zmanjšujemo z uvedbo kontrol.

V nadaljevanju je podan popis najpomembnejših groženj, za katere smo določili tudi stopnjo:

- časovna zamuda projekta (N),
- poslabšana funkcionalnost sistema (N),
- dodatni stroški (N),
- zmanjšana funkcionalnost sistema (N),
- napake pri preračunih (N),
- napake pri knjiženju (S),
- napake pri dostopu do historičnih podatkov (S),
- neustrezno testiranje (S),
- neznanje uporabnikov (S),
- padec konverzije (N),
- napake na izpisih (namesto EUR, se bo še vedno pojavljal SIT) (S),
- napake v poročilih (S),
- napake pri oddajanju in sprejemu datotek procesnega centra in BS (S),
- pojavljanje dodatnih zahtev s strani zakonodajalca in ostalih regulatorjev (S),
- okvara na informacijski infrastrukturi (produkcijski strežnik, komunikacijski vodi..) (S),

- pomanjkanje podpore s strani izvajalca prilagoditev (S),
- oprema, ki po prilagoditvah ne bo dovolj zmogljiva (N),
- naravne nesreče npr. požar v sobi z računalniško opremo (N),
- diverzije (N).

Grožnje, ki običajno nastopajo pri implementaciji sprememb programske opreme in nastopajo tudi v našem primeru so (O'Beirne, 1999, 161):

- pretirana razširitev zahtev (S),
- "gold-plating" (dodajanje funkcijskih zahtev med izvajanjem projekta) (S),
- nepravilne zahteve uporabnikov / dokumentacija (N),
- nizko zadovoljstvo uporabnikov (S),
- trenja med razvojniki in uporabniki (N).
- slaba kakovost produkta, neustrezno testiranje(S),
- nedosegljiv časovni raspored (N),
- prekoračitev stroškov (N),
- nestabilna orodja (S),
- visoki stroški vzdrževanja (N),
- odvečne aplikacije, oziroma aplikacije, ki se podvajajo (N),
- netočna metrika (N),
- neustrezno merjenje (N).

Grožnje, ki izvirajo iz osebja v projektni skupini:

- neprimerna izbira članov projektne skupine (S),
- specifična znanja, za katera ni pristojen nihče (V),
- člani projektne skupine, ki ne delajo nič (S),
- preveliko število članov projektne skupine (N),
- nekompatibilnost članov projektne skupine (S),
- nerealistična pričakovanja članov projektne skupine (N),
- hierarhični položaj v projektni skupini, ki ni enak zadolžitvam (S),
- v projektni skupini so člani, ki bodo prenehali z delom že pred koncem projekta (N),
- člani projektne skupine niso zaposleni na projektu poln delovni čas (V),
- nezadostna usposobljenost članov projektne skupine (V),
- slaba priprava načrta (S).

Finančne grožnje:

- možnost nastanka napak pri pretvorbi v evro (N),
- nepredvideno povečanje stroškov pri projektu (N),
- dodatne zakonske zahteve in s tem povečani stroški za izvedbo projekta (S),
- kazni zaradi neizpolnjevanja zakonskih zahtev (N),

- tožbe ob napakah, ki bi nastale ob napačni konverziji (N).

Pravne grožnje:

- pomanjkljiva zakonodaja (S),
- spremenjeni akti ne ustrezajo splošnim pravnim aktom (S),
- nepravočasna priprava navodil s strani drugih regulatorjev (ATVP, Borza) (S),
- dodatne zakonske zahteve, ki se pojavijo med projektom (S),
- nedoseganje maastrichtskih kriterijev in s tem počasnejša uvedba evra (N).

Grožnje strategije:

- neusposobljenost pomembnejših zunanjih izvajalcev (S),
- nepravilen načrt (S).

Grožnje človeških napak:

- nezadostna usposobljenost zaposlenih (S),
- premajhno število zaposlenih na bančnih okencih (V),
- notranje prevare (N).

Grožnje, ki izvirajo iz nepredvidenih situacij:

- naravne katastrofe (požar, potres) (N),
- negativno poročilo Evropske skupnosti (N),
- kriminal, ropi, tatvine (N).

Grožnje izgube dobrega imena:

- nezadostna usposobljenost zaposlenih (S),
- nezmožnost opravljanja bančnih storitev zaradi povečanega navala na poslovalnice (S),
- nepravilna stanja na računih (N),
- napake pri konverziji (N),
- obrazci z oznakami v tolarjih (S),
- promocijski material, pripravljen v tolarjih (S).

Operativne grožnje:

- zamude pri polnjenju bankomatov (S),
- pomanjkanje gotovine v bankomatih (S),
- motnje v delovanju plačilnih sistemov v kritičnih dnevih (N),
- prevelik naval na poslovalnice, poleg menjave gotovine bodo stranke hotele plačevati položnice (S),
- pomanjkanje evrogotovine v kritičnih dnevih (V),

- večja izpostavljenost morebitnim kriminalnim dejanjem (ropi, goljufije...), zaradi povečanja ostalih aktivnosti (S),
- možnost napak pri vnosu zneskov po 1. januarju 2007 (položnice, datoteke TKDis) (S).

5.3.4. Ranljivost

Ranljivost je slabost vira. Ranljivost ne povzroča škode, je pa pogoj, da lahko grožnja vpliva na vire. Ranljivost virov lahko odpravimo ali zmanjšamo z implementacijo ustreznih postopkov. Ranljivostim je mogoče določiti stopnjo:

- (N) nizka,
- (S) srednja,
- (V) visoka.

Tudi pri določanju ranljivosti je mogoče izbrati numerično lestvico od 1 do 5. V primeru, da bi grožnje in ranljivost označili z numeričnimi vrednostmi in ocenili vrednost vira je mogoče izračunati tudi faktor tveganja, ki je podan z naslednjo formulo:

FT (faktor tveganja) = G (grožnja) x R (ranljivost) x V (vrednost).

Če določimo kot sprejemljivo stopnjo tveganja neko vrednost, vsi viri, katerih izračunan faktor tveganja presega to mejno vrednost, zahtevajo zaščitne ukrepe, s katerim se stopnja tveganja zmanjša pod mejno vrednost. Faktor tveganja je informativno izračunan za naslednje vire: integralni informacijski sistem, gotovina in bankomati. Rezultati so podani v prilogi ob koncu dela.

5.3.5. Upravljanje s tveganji

Faktor tveganja je mogoče znižati na sprejemljivo raven na način, da zmanjšamo bodisi grožnjo bodisi ranljivost ali vrednost vira. Vrednosti vira ne moremo zmanjšati, tako je način za zmanjševanje tveganj odpravljanje groženj ali zmanjšanje ranljivosti. Za vsa pomembnejša tveganja se izdelava register, v katerega se vključujejo vse spremembe in ukrepi za zmanjšanje tveganja na sprejemljivo raven. Vsako tveganje pa mora imeti svojega nadzornika, ki je odgovoren za zmanjševanje.

V začetnih fazah projekta je smiselno izdelati vizualen prikaz tveganj. Za primer tega projekta smo izvedli prikaz s pomočjo konceptnih kart tveganj (Risk Concept Maps)¹⁰. Konceptne karte so razmeroma nov pristop k vizualizaciji tveganj. Tehnika je stara le nekaj let, njena največja prednost je v tem, da zahteva le nekaj ur dela. Rezultat pa je slika najslabšega mogočega scenarija skozi življenjski cikel projekta in dogodki, ki lahko vodijo k takšnemu scenariju (Bartlett, 2002).

10 Predstavljeno na peti evropski konferenci o projektne vodenju, PMI Cannes, 2002.

„Risk concept map“ je diagram poteka, namenjen prikazu scenarija tveganj določenega projekta. Najboljši rezultati so doseženi, če pri pripravi sodelujejo vsi člani projektne skupine. Karta se sestavlja od leve proti desni. Sestavljajo jo „gonila“ (risk drivers), ki niso tveganja, ampak prožilne točke potencialnih tveganj. Gonila so lahko notranji ali zunanji dejavniki. Največje gonilo pri projektu je „uvredba evra po scenariju velikega poka“, kar je zunanji dejavnik, naslednje gonilo je lahko zunanji razvoj informacijskega sistema. Potrebno je paziti, da ne izberemo preveliko število gonil. Simbolično so prikazana s pravokotniki. Naslednji element karte so „situacije“ (risk situations). Prikazane so s krogi modre barve. To so situacije, ki lahko privedejo do „posledic“ (impact). Tako kot gonila niso tveganja, temveč situacije, ki omogočajo vzpon tveganj. Situacije vodijo do posledic. Posledice so prikazane kot krogi rdeče barve. Mogoče je, da nekatera posledice izvirajo iz drugih posledic. Dodatno se v karto vključijo predpostavke, ki so prikazane s šestkotniki. Uporabijo se na več načinov: kot dodatna razlaga ali pa nakazujejo na ukrepe za zmanjševanje tveganj. Končno je mogoče dodati tudi individualna tveganja, ki so prikazana kot krogi pripeti, na situacije. Običajno se tveganja dodajo v drugi fazi, ko so že popisana in dodana v register. Možna je tudi vključitev verjetnosti posledice. V našem primeru smo projekt razdelili na tri podprojekte, in sicer: informacijske prilagoditve, prilagoditve na področju bankomatskega poslovanja in prilagoditve na področju gotovine. Dodatno pa je prikazana tudi karta organizacije izvedbe projekta. Rezultati se nahajajo v prilogah ob koncu.

Pregled karte nam prikaže efekt grozdenja, ko ima posledica več različnih vzrokov. Potrebno je izbrati pravo mero globine, kajti če karta prikazuje preveč detajlov, postane nepregledna. Če želimo bolj natančen prikaz, je podprojekt potrebno razdeliti naprej in jih prikazati samostojno. Izdelava pa nam pomaga oceniti tveganja in jih zmanjšati, saj dobimo bistveno boljši pregled kot pri statičnem registru tveganj. „Risk Concept Map“ je primerna še posebej, če je uporabljena v kombinaciji z ostalimi tehnikami kot so Ishikawa (Fish diagram)¹¹, ki nam prikazujejo vzroke in posledice v večjih detajlih.

5.3.6. Ukrepi za zmanjševanje faktorja tveganja

Ranljivost lahko s primernimi ukrepi izničimo oziroma jo znižamo na sprejemljivo raven. Za področje informatike se predvidevajo naslednji ukrepi:

- pripraviti je potrebno ustrezen nadzor nad izvajalci prilagoditev, ki mora zagotoviti ustrezno kadrovske zasedbo in dežurne osebe za zagotovitev podpore pri izvedbi konverzije,
- za vse prilagoditve je potrebno opraviti vse potrebne teste, tako programske opreme kot teste zmogljivosti strojne opreme in komunikacijskih povezav.

¹¹ Ishikawa Fish diagram je diagram, ki prikazuje najverjetnejši vzrok nezaželenih efektov.

Testiranje konverzije je potrebno izvesti na enaki količini podatkov, kot so v produkciji. Da bi dosegli enako obremenitev, je najboljši način preslikava produkcijske baze. Dodatno je potrebno realizirati test izmenjave podatkov s procesnimi centri za področje kartičnega poslovanja, baze stanj in zbirnega centra,

- infrastrukturo je potrebno prilagoditi na način, da bo konverzija mogoča v sprejemljivem času (zadostna procesorska moč, ustrezne komunikacijske povezave),
- spremljanje vseh obvestil s strani nadzornih institucij v zvezi s preračunavanjem in drugimi zakonskimi obvezami,
- za izdelavo dvojnih izpiskov je potreben dogovor tako glede programskih sprememb kot tudi glede tiskarskih sprememb,
- zagotoviti je potrebno vse informacije za uporabnike aplikacij, tako v fazi testiranja kot v fazi izvedbe konverzije, ko bo deloma spremenjena funkcionalnost sistema,
- postopek celotne konverzije je potrebno izvesti večkrat, obenem pa je potrebna kontrola vseh podatkov,
- izvedbo konverzije mora obvladovati več oseb za primer odsotnosti informatika,
- potrebno je oblikovati posebno avtomatsko proceduro, ki bo zagotovila, da bodo spremembe tekle v pravilnem zaporedju, ker so posamezni moduli med seboj povezani,
- predvideti je potrebno dodatna sredstva v primeru prekoračitve proračuna.

Bankomati bodo najpomembnejši vir oskrbe prebivalstva z gotovino. Da bi tveganja zmanjšali na sprejemljivo raven, se predvidevajo naslednji ukrepi:

- sodelovanje z zunanjim izvajalcem pri prilagoditvi kaset in programske opreme na starejših bankomatih, priprava skupnega načrta z določitvijo rokov za izvedbo,
- vstavljanje bankovcev, ki so že v obtoku z namenom, da ne pride do lepljenja bankovcev,
- polnjenje bankomatov z zadostno količino bankovcev,
- sodelovanje z upravljavcem mreže o njihovih aktivnostih.

Na gotovinskem področju, ki se navezuje tudi na logistično delo v poslovnih enotah, se predvidevajo naslednji ukrepi za zmanjševanje faktorja tveganja:

- dodatno varovanje, ob sprejemu preddobavljene gotovine,
- naročila večjih količin za preddobavo gotovine,
- podaljševanja delovnega časa v kritičnih dnevih,

- povišanje zavarovalnih vsot za gotovino v blagajnah, gotovino med prevozi in povišanje zavarovalnih vsot za zavarovanje pred tatvinami,
- zaposlitev dodatnega osebja v dneh od 1. januarja 2006 do 15. januarja 2007,
- izobraževanje zaposlenih na področju prepoznavanja ponaredkov,
- obveščanje zaposlenih o vseh spremembah na gotovinskem področju,
- priprava posebnih opozoril za primer potencialnih tatvin ali prevar,
- priprava navodil, v katerih bo natančno opredeljeno, kako postopati v primeru padca konverzije.

Dodatno smo predvideli še naslednje ukrepe za splošna in pravna tveganja:

- spremljanje zakonodaje, komunikacija z BS o odprtih vprašanjih,
- vključitev pravne pisarne za zahtevnejša pravna vprašanja,
- sodelovanje na vseh koordinacijah,
- spremljanje rezultatov projektne skupine,
- sprotna modifikacija načrtov v primeru sprememb.

Vse aktivnosti na področju uvedbe evra morajo biti projektno vodene pod nadzorom vodstva in opredeljene z internimi akti. Stalno je potrebno načrtovati nepredvideno in se prilagajati nepredvidenim situacijam.

5.4. Pravne prilagoditve

Uredba Sveta št. 1103/97 določa kontinuiteto pogodbenih razmerij, kar pomeni, da uvedba evra kot domačega denarja nima nikakršnega vpliva na spremembo pogodbenih razmerij, niti ne daje možnosti nobeni izmed pogodbenih strank, da enostransko spreminja pogodbeni določila, razen denarne enote, na katero se glasi pogodba. Vsa pogodbeni določila, razen denarne enote, na katero se glasi pogodba, ostanejo nespremenjena. Edina izjema, ki odstopa od tega določila, je določilo o uporabi spremenljive obrestne mere SITIBOR. Krovni zakon določa, da se z dnem uvedbe evra medbančna obrestna mera SITIBOR nadomesti z referenčno obrestno mero EURIBOR ustrezne ročnosti.

Temeljna obrestna mera¹² se bo izračunavala še naprej. V hranilnici ugotavljamo, da ni nobene potrebe po njeni ukinitvi. Nameravamo jo ohraniti tudi po prevzemu evra. Ukinitev TOM-a oziroma spremembo pogodbenega razmerja se predvideva na izrecno željo stranke.

Hranilnica ima pogodbe s TOM klavzulo po naslednjih poslih: vezane vloge, rentno varčevanje, najeti dolgoročni krediti od pravnih oseb, dani dolgoročni krediti pravnim osebam, dani dolgoročni potrošniški krediti in dani krediti pravnim osebam selektivni.

Od tega je največji delež pogodb na dolgoročnih potrošniški kreditih, in sicer tako po številu pogodb kot zneskovno.

5.4.1. Prilagoditev internih aktov splošnim pravnim aktom

V fazi pisanja tega dela še ni bilo sprejete ustrezne zakonodaje, razen Zakona o dvojnem označevanju cen v tolarjih in evrih. S tega vidika same prilagoditve internih aktov, še ni bilo možno izdelati, glede na poznane informacije pa bodo šle spremembe internih aktov v smer spremembe oznake valute in določitev novih zaokroženih zneskov. V hranilnici je pripravljen popis internih aktov, za katere menimo, da bodo potrebne spremembe. V skladu z Zakonom o dvojnem označevanju cen je bilo dogovorjeno, da so tarife nadomestil po 1. marcu 2006 opremljene tudi z vrednostmi v evrih. Prilagoditve bodo deležni naslednji interni akti: Sklep o obrestnih merah, kjer bodo določeni novi zneski v evrih, izvzeti pa bodo določeni produkti, spremeniti bo potrebno blagajniške maksimume po enotah, na novo bo potrebno določiti redne mesečne prilive za Eurocard Mastercard, zneske v sklepih, ki urejajo kreditiranje, akt, ki ureja plačilni promet s tujino, interni akt o zaokroževanju obračunov v gotovinskem prometu.

5.5. Prilagoditev pogodb z zavarovalnicami in ostalimi partnerji

Ob uvedbi evra je potrebno prilagoditi tudi zavarovalne pogodbe, predvsem v tistem delu, ki se tičejo potrošniškega kreditiranja in zavarovanja limitov na osebnih računih in transakcijskih računih samostojnih podjetnikov. Zavarovalnica bo prilagoditve zavarovalnih polic izvajala v letu 2006 ob njihovi obnovitvi (za obstoječa) ter ob njihovi sklenitvi za nova zavarovanja. Tudi pogodbeni zavarovalnica bo izdelala plan ukrepov, ki je usklajen z aktivnostmi, dogovorjenimi ob uvedbi evra. Zavarovalnica bo sledila Zakonu o dvojnem označevanju cen, do določitve dokončnega menjalnega tečaja bodo uporabljali centralni paritetni tečaj. V to področje spada določitev povišanih zavarovalnih vsot za gotovino v obdobju od 1. decembra 2006 do 1. februarja 2007.

Hranilnica je pogodbeni stranka, ki je v večini primerov le podpisnik predlagane oziroma dogovorjene pogodbe. To pomeni, da se ne predvideva dodatnih aktivnosti. Uredba Sveta 1103/97 določa kontinuiteto pogodbenih razmerij, kar pomeni, da sprememba valute ne vpliva na pogodbene obveznosti.

5.6. Prilagoditev internih navodil za delo, prilagoditev obrazcev

Uvedba evra ne bo vplivala na večino poslovnih procesov v hranilnici. Večje spremembe se obetajo le v začetnem obdobju, predvsem v obdobju dvojnega

obtoka, ko bo hranilnica sprejemala plačila v tolarjih, vračala pa le evrogotovino. Za to obdobje pripravljamo dodatna navodila za delo. Spremembe bodo prisotne z vstopom v TARGET in koncem delovanja sistema BPRČ. Ostalih večjih sprememb pa ne predvidevamo. Tako tudi navodila za delo ne bodo deležna velikih sprememb. Večina obrazcev (pogodbe, obračuni, izpisi, amortizacijski načrti) se izpisuje direktno iz informacijskih rešitev, tako, da bodo spremembe opravljene v delu prilagoditev informacijskega sistema. Vseeno pa je nekaj obrazcev, ki so predtiskani (razni zahtevki...), ki pa jih bo potrebno na novo tiskati. Združenje bank Slovenije je že predstavilo nove obrazce plačilnega prometa in sicer plačilni nalog, posebno položnico in posebno nakaznico, ki bodo veljavne s 1. januarjem 2007. Izdajatelji posebnih položnic, ki bodo položnice izdajali zadnja dva meseca pred uvedbo evra, pa morajo na posebni položnici navesti znesek, ki se glasi na tolar, in znesek, ki se glasi na evro, preračunan po tečaju zamenjave.

5.7. Prilagoditev poslovne politike in cenikov

Uvedba evra ne bo prinesla pomembnih sprememb v poslovni politiki hranilnice. Prav tako ni nobenih potreb po spremembah tarifnega dela. Cene bančnih storitev se oblikujejo na trgu na podlagi ponudbe in povpraševanja. Dolgoročno pa je pričakovati, da se bodo cene storitev, pretvorjene v evro, zaokrožile navzgor ali navzdol na lepše vrednosti. Enako se bo zgodilo z mejnimi zneski za določitev obrestne mere pri varčevanjih, fiksnimi zneski nadomestil in podobnimi pristojbinami.

5.8. Prilagoditev produktov

Ali uvedba evra pomeni spremembe pri produktih oziroma storitvah hranilnice? Za vse depozite in hranilne vloge se bodo določili novi mejni zneski, ki bodo zaokroženi na neko smiselno celo število. Prav tako bodo določena nadomestila, ki so določena v fiksnem znesku. Ostalih sprememb na produktih ne predvidevamo. Glede na to, da bo Banka Slovenije omogočila poslovanje v evrih pred uvedbo evra tudi za banke in hranilnice brez dovoljenja za poslovanje v tujih valutah, bo hranilnica uvedla depozite v evrih. Ostali produkti se spreminjajo in razvijajo glede na tržne razmere. Enako se bo nadaljevalo tudi v prihodnje. Evro na prihodnjo ponudbo bank in hranilnic ne bo imel velikega vpliva. Večinoma banke že ponujajo devizno različico, katere evro predstavlja 90 % portfelja varčevanja in deviznih vlog v bankah. To pomeni, da bo hranilnica na tem področju postala konkurenčnejša bankam, devizno varčevanje pa bo postalo obrobne pomena. Večje spremembe pričakujemo z oblikovanjem poslovanja SEPA enotnega območja gotovinskega in negotovinskega poslovanja. Prihajajo novi standardi čipnih kartic, pojavili se bodo novi ponudniki plačilnih kartic, pojavljajo se novi načini kreditiranja preko spleta, izvajanje "outsourcinga" za določene storitve, elektronsko poslovanje bo postalo vsakdanje.

Določene spremembe bodo vidne že v letu 2008, večinoma pa po letu 2010. Graditev strategije na cenovni konkurenčnosti in racionalizaciji procesov ter stroškovni učinkovitosti postaja le element preživetja, ne more pa postati element zmagovanja. Zmagovalci bodo razvijali svoje produkte na osnovi inovativnosti, ki bodo prilagojene potrebam vsakega individualnega potrošnika. Neobrestni prihodki bodo tako v strukturi prihodkov povečevali delež. Če zgoraj omenjeno povzamemo, lahko rečemo, da se bodo nove bančne storitve razvijale zaradi novih tehnoloških rešitev in na podlagi individualnega pristopa do potrošnika.

5.9. Prilagoditve informacijskega sistema

Informacijski sistemi so sistemi, v katerih se obdelujejo, hranijo in pretakajo informacije in podatki. Navadno je informacijsko okolje poslovnega podsistema konglomerat več različnih podsistemov, od katerih vsak pokriva določeno poslovno funkcijo. Velja, da je informacijski sistem organizacije sistem, ki uporablja informacijsko tehnologijo za zajemanje, prenašanje, shranjevanje, ustvarjanje in izpisovanje informacij, potrebnih za upravljanje in izvajanje informacij posameznega dela organizacije oziroma organizacije kot celote (Gradišar, Resinovič, 1998).

Za prilagoditev informacijskega sistema na evro je potrebno ugotoviti, na katere informacijske rešitve bo uvedba evra vplivala. Osnovno pravilo je:

Uvedba evra bo zadevala le informacijske rešitve, ki se uporabljajo za procesiranje finančnih operacij v nacionalni valuti (Dekker, str. 2). To pomeni, da nekaterih informacijskih rešitev uvedba evra ne bo prizadela, vendar glede na naravo dela v bankah in hranilnicah praktično to pomeni celoten informacijski sistem. Uvedbo evra se pogosto primerja z Y2K problemom¹³. Vzrok je v tem, da sta oba problema povezana z informacijskimi sistemi, s tem, da je ob prehodu v leto 2000, sprememba prizadela le sisteme, ki so uporabljali datum. Razlika med Y2K in evrom je v tem, da je potrebno pri uvedbi evra dodati določene funkcionalnosti (npr. dvojni prikaz valute v obdobju dvojnega obtoka, dvojno označeni izpiski...)

5.9.1. Opis stanja

Hranilnica uporablja za informatizacijo poslovnih procesov integralni informacijski sistem HIBIS, ki je last podjetja Hmezd računalniški center (HRC). Hranilnica ga ima v najemu.

Informacijski sistem hranilnice lahko opredelimo kot celovito programsko rešitev (Enterprise Resource Planning - ERP), ki zajema celoten model poslovanja hranilnice. Obsega in združuje delovanje vseh služb v podjetju ter hkrati med seboj

13 Y2K je splošna okrajšava za probleme povezane z letom 2000 na področju informacijskih sistemov.

povezuje poslovne procese v podjetju kot tudi poslovne procese, ki so usmerjeni izven podjetja. Značilnost ERP rešitev je, da uporabljajo enotno bazo podatkov in opravljajo funkcijo transakcijskega informacijskega sistema in funkcijo sistema za upravljanje ter sistem za podporo vodstvu.

Z zgoraj navedenim podjetjem je urejeno ustrezno pogodbeno razmerje, po katerem je za tekoči razvoj, odpravljanje napak, ažurno prilagajanje aplikacije zakonodaji in drugim predpisom odgovoren ponudnik. Dogovorjeno je, da se za vse spremembe na programski opremi, ugotovljene napake, naročanje novih programov, pošlje zahtevek pooblaščenim osebi v podjetje. Programska oprema se najprej naloži v testno okolje in testira, po opravljenem testu in potrditvi delovanja pa se popravki programske opreme prenesejo v produkcijsko okolje. V produkcijskem okolju se še enkrat potrdi pravilnost delovanja programske opreme. Za testiranje v testnem okolju je odgovoren naročnik popravkov.

Reševanje napak se opravlja neposredno po telefonu na podlagi navodil pooblaščenih oseb oziroma neposredno s povezavo pooblaščenih oseb v računalniški sistem hranilnice. Vse napake in vstopi v informacijski sistem se beležijo. Spremembe v programski opremi se izvajajo neposredno preko naročila pooblaščenih oseb hranilnice ali pa na predlog vzdrževalcev programske opreme po posodobitvi starih verzij. Vse spremembe, ki so bile naložene v testno okolje, se testira, uporabnik, ki je določil spremembe, potrdi pravilnost delovanja s primopredajnim zapisnikom. Temu sledi prenos sprememb v produkcijsko okolje in distribucija do posameznih uporabnikov po različnih poslovnih enotah.

Uvedba evra predstavlja prilagoditev programske opreme zakonodaji, zato je izvajalec to dolžan prilagoditi brez dodatnih stroškov. V hranilnici pričakujemo nekaj dodatnih stroškov le z nekaj dvojnimi izpiski, ki jih Zakon o dvojnem označevanju cen v tolarjih in evrih ne zahteva, vendar so se banke in hranilnice odločile, da jih bodo uvedle. Gre za dvojno označevanje izpiskov na transakcijskih računih fizičnih oseb. Dodatno se je hranilnica odločila, da bo v evrih označila tudi zadnje obračune obresti na kreditih pravnih oseb, obveščala bo pa tudi delodajalce, ki preko upravno-izplačilne prepovedi odtegujejo zneske potrošnikom kreditojemalcem.

Čeprav je uvedba evra poslovni problem, je vpliv informacijske tehnologije огromen. Ker so medsebojne odvisnosti poslovnih procesov in njihove informatizacije nerazdružljive, jih je potrebno združevati oziroma obravnavati skupaj v vseh fazah projekta. Lahko pride do tega, da mora oddelk informacijske podpore pričeti s prilagoditvami, saj ne more čakati, da podjetje dokončno določi svojo poslovno strategijo. Priporočljivo je torej, da oddelki informacijske podpore pričnejo z implementacijo takoj, ko je mogoče. Med implementacijo pa je potrebno zagotoviti

vse, da spremembe informacijskih rešitev ne bi ogrozile integritete podatkov (Barnea, 1999, str. 2).

Prilagoditev programske opreme je sestavljena iz naslednjih faz (Barnea, 1999, str. 3):

- analiza posledic izpada (impact analysis),
- identifikacija informacijskih rešitev in podatkov, ki jih je mogoče transformirati simultano
- konverzija valute,
- konverzija podatkov in datotek,
- programska konverzija,
- začasna dvojna denominacija v vmesnem obdobju.

Največji obseg dela je povezan s spremembami programske opreme in elementi kot, so veliko število ekranskih slik, poročil, podatkovnih datotek. Odvisen je od strategije konverzije in specifičnih potreb organizacije, v našem primeru hranilnice.

5.9.2. Osnovne smernice pri preračunih in načrtovanju sprememb informacijskega sistema

Uredba sveta (ES) 1103/97 določa tudi področje zaokroževanja. Tečaji zamenjave so določeni za en evro, izraženi v vsaki od nacionalnih valut držav članic EU, ki so uvedle evro. Določeni so kot število s šestimi značilnimi (nespremenljivimi) mesti (npr. 1 EUR = 1,95583 DEM, 1 EUR = 0.787564 IEP in 1 EUR = 1936,27 ITL itd.). Glede na to, da so do prevzema evra vse valute, razen irskega funta, imele nižjo vrednost kot evro, to razen v irskem primeru ne pomeni šestih decimalnih mest. Tečajev zamenjave pri preračunavanju ni dovoljeno ne zaokroževati ali krajšati, ter se uporabljajo za preračunavanje med enoto evra in nacionalnimi valutnimi enotami v obe smeri.

Denarni zneski, ki se preračunavajo iz ene nacionalne valutne enote v drugo, se najprej preračunajo v znesek, izražen v enotah evra, pri čemer tega ni dovoljeno zaokrožiti na manj kakor tri decimalke, ki se nato preračuna v drugo nacionalno valutno enoto. Pri tem ni dovoljeno uporabljati nobene druge metode preračunavanja, razen če ta pripelje do istih rezultatov. Za preračunavanje zneskov stanj na računih komitentov ob koncu leta 2006 banke in hranilnice ne bodo zaračunavale nobenih stroškov. Na posameznem računu bodo obračunane obresti v tolarjih in takšna skupna nova glavnica (stanje) bo preračunana po fiksnem tečaju v evre. Preračun bo izvršen na vseh računih: varčevalnih, depozitnih in kreditnih.

Osnovno pravilo je:

- preračun evrov v nacionalno valuto se izvrši z množenjem s tečajem,

- preračun nacionalne valute v evre se izvrši z deljenjem s tečajem.

Napake pri zaokroževanju, ki se jim je mogoče izogniti

Da bi se izognili napakam pri zaokroževanju, je potrebno upoštevati naslednje:

- **Uporaba šestih značilnih mest.** Šest značilnih mest pomeni, da uporabimo šest mest vključno s prvo cifro, ki ni enaka nič, s tem, da se decimalne vejice zanemarimo. To ne pomeni, da uporabljamo šest decimalk. Šest decimalk bi dobili, če bi bila vrednost tolarja v primerjavi z evrom višja.
- **Uporaba inverznih tečajev.** Inverzni tečaji niso dovoljeni, ker se pri preračunavanju pojavi razlika, kar pri večjih zneskih lahko vodi do velikih odstopanj.

Primer: Če predpostavimo, da je po centralnem paritetnem tečaju 1 EUR = 239,640 SIT, pomeni to, da je inverzna razmerje 1 SIT = 0,00417 EUR. Po inverznem tečaju je 1.000.000 SIT = 0,00417 * 1.000.000 SIT = 4.170 EUR.

Po uradni metodi preračuna pa je rezultat naslednji:

$1.000.000 \text{ SIT} / 239,640 = 4.172,93 \text{ EUR}$. Torej pride do razlike 2,93 EUR, kar je pri znesku 100 mio SIT, že 293 EUR ali 70.214,52 SIT, kar pa ni več zanemarljiva razlika.

- **Uporaba triangulacije.** To pravilo pravi, da je ob pretvorbi ene valute v drugo, najprej potrebno prvo valuto pretvoriti v evro na ne manj kot tri decimalke in nato drugo valuto v evro. Ostale metode so dovoljene, če vodijo do enakega rezultata. Pravilo triangulacije je mnogim izdelovalcem programske opreme pri prvi uvedbi evra povzročalo težave.

Ob prevzemu evra v Sloveniji bo ta težava manjša, saj so določeni tečaji evra do ostalih valut, npr. britanski funt, švedska krona ali hrvaška kuna in tako za preračun lahko uporabimo direktni tečaj. Ob prevzemanju evra v prvem krogu pa ni bilo določenih dvostranskih tečajev med valutami npr. ATS in DEM.

Napake pri zaokroževanju, ki se jim ni mogoče ogniti

Pogosto se dogaja, da ob konverziji seznama vrednosti, kjer je vsaka postavka zaokrožena na dve decimalki (npr. postavke na računu), želimo pretvoriti tudi skupni

znesek. Končna skupna vrednost pa ne ustreza prvotni vrednosti, če jo preračunamo v evre.

Tabela 4: Prikaz napak , ki se pojavljajo pri izdelavi seznama vrednosti

		VARIANTA A)	VARIANTA B)
Postavka 1	5.000,00 SIT	€ 20,86	€ 20,86
Postavka 2	7.000,00 SIT	€ 29,21	€ 29,21
Postavka 3	8.000,00 SIT	€ 33,38	€ 33,38
Skupaj	20.000,00 SIT	€ 83,46	€ 83,45

Vir: Lastno delo.

Razlika v omenjenem primeru znaša 1 cent.

Napako odpravimo na način, da vmesnih zneskov ne konvertiramo, ampak preračun izvedemo le za končni znesek. Druga možnost je, da preračunamo vse postavke s tem, da dodamo pripombo, da je preračun le informativen. Postavkam je mogoče dodati več decimalk z dodano pripombo, da se vmesne vrednosti zaradi zaokroževanja lahko razlikujejo od seštevka.

Naslednje možne tehnike so, da preračunamo vsako postavko, seštejemo postavke, preračunamo skupen znesek in končno izračunamo razliko. To razliko pa dodamo:

- zadnji postavki na seznamu,
- največji postavki na seznamu,
- vsaki postavki 1 cent in to ponavljamo dokler razlike nismo izničili,
- razliko razdelimo proporcionalno glede na velikost posamezne postavke.

V praksi se omenjene napake ne bodo dogajale, saj Zakon o dvojnem označevanju cen določa na bančnih izpiskih le začetno stanje, končno stanje in kumulativo, na posameznih računih pa se prav tako v evrih označi le kumulativa. Vsi ostali preračuni so opcijski.

• Vpliv majhnih postavk na profitno stopnjo

Zaokroževanje lahko močno vpliva na proizvode in storitve, ki imajo relativno nizko ceno.

Primer: Vzemimo, da ima neka bančna storitev ceno 20 SIT.

$20 \text{ SIT} = 20 / 239,640 = 0,0834585211 \text{ EUR}$, zaokroženo na dve decimalni mesti 0,08 EUR.

Če znesek preračunamo nazaj v tolarje dobimo $0,08 * 239,640 \text{ SIT} = 19 \text{ SIT}$, kar pomeni, da je cena v evrih 5 % nižja. Če je profitna marža 10 %, pomeni 50 % izgubo. Rešitev za takšne primere je navajanje cen v enotah po 10 ali 100, prelaganje dela na dobavitelje, manjše količine pakiranja, manjši obseg storitve. Bančnih storitev ni mogoče spreminjati na tak način, zato je najverjetneje, da se bodo podražile. Majhne postavke pri podjetju, ki ima proizvode oziroma storitve z nizko ceno, lahko vplivajo na spremembo dobičkonosnosti, saj avtomatska konverzija pripelje do izgube, zato je potrebno preračunane cene dodatno preveriti, ne samo slediti preračunom.

- **Efekt cenovne harmonike**

Ta efekt se pojavi, ko ima nacionalna valuta v primerjavi z evrom nižjo vrednost. Ta primer se pojavi tudi pri tolarju.

Primer:

Cena 1: $295 \text{ SIT} = 295 / 239,640 = 1,25 \text{ EUR}$

Cena 2: $299 \text{ SIT} = 299 / 239,640 = 1,25 \text{ EUR}$

V tem primeru pride do situacije, ko se dve različni ceni v tolarjih po pretvorbi v evrih ne razlikujeta več in imata oba ponudnika enako cenovno raven. Razlika v ceni se je izgubila s preračunom v evro.

- **Preračunavanje nazaj v tolarje**

Vzemimo primer, da je cena izražena v tolarjih in da informacijski sistem deluje le v evrih.

Primer: Cena v tolarjih znaša 15.000 SIT, kar nam pri preračunu v evro da vrednost 62,59 EUR. Če to preračunamo nazaj v tolarje dobimo vrednost 14.999 SIT. Natančnost se je izgubila iz vzroka, ker je EUR cent višje vrednosti kot SIT. Ob sprejemanju evra v Franciji je stopil v veljavo zakon, ki je dovoljeval razliko 3 centimov pri preračunu dolga iz frankov v evre in nato nazaj v franke. Francoske banke so zato uvedle kodirni sistem, ki je dovoljeval razlike v vrednosti od -3 do +3 centime.

- **Oblikovanje razredov**

V primeru tolarja, ki ima nižjo vrednost kot evro, obstaja verjetnost, da pride do prekrivanja razredov. Rešitev je oblikovanje razredov, ki vsebuje samo zgornjo ali spodnjo vrednost:

Tabela 5: Prikaz napak pri oblikovanju razredov

Razred v SIT	Razred v €
manj kot 500.000 SIT	2.086,46 €
manj kot 1.000.000 SIT	4.172,93 €
manj kot 2.000.000 SIT	8.345,85 €

Vir: Lastno delo.

- **Prepoznavanje denominacije**

Z dnevom, ko se na ekranu pokažejo evri, mora uporabnik razločevati med evri in tolarji. Da ne bi prišlo do pomote, je potrebno evro in tolarske zneske ločevati: s prikazom v različnih vrsticah, z oznako ISO kode, za prikaz uporabiti drugačno barvo.

- **Funkcionalnost dvojnega sistema**

Obdobje dvojnega obtoka bo trajalo 14 dni. V tem obdobju bo hranilnica sprejemala tolarje, vračala pa evre. Za to obdobje je potrebno zagotoviti funkcionalnost dvojne denominacije. Stranke bodo položnice plačevale s tolarji, kar pomeni, da je za izvedbo transakcije potrebna funkcionalnost plačila s tolarji.

- **Zgodovinski podatki**

Po preklopu na evro bodo zgodovinski podatki še vedno prikazani v tolarjih z namenom, da se ohrani transakcijska sled, kajti zakonsko je določeno, da se podatki v originalni obliki hranijo nekaj let.

- **“Euro compliance”**

Federation des Experts Comptables Europeens (FEE) je izdala seznam vprašanj, s katerimi naj bi ocenili ali spremembe v programski opremi zadostujejo zahtevam ob prehodu na evro:

- Ali so za konverzijo uporabljeni definirani tečaji?
- Ali so tečaji izraženi 1 EUR = X domača valuta?
- Ali tečaji vsebujejo 6 značilnih mest?
- Kako se zagotavlja, da tečaji niso zaokroženi ali skrajšani?
- Kako je zagotovljeno, da se ne uporablja inverznih tečajev?
- Kako se zagotavlja, da ni mogoč ročni preskok fiksnih tečajev?
- Ali se pri konverziji iz valute v valuto uporablja triangulacija?
- Ali se pri zaokroževanju vmesnih rezultatov uporabljajo vsaj 3 decimalna mesta ?
- Ali so zneski nacionalnih valut zaokroženi v skladu z zakonodajo?
- Ali je zaokroževanje izraženo kot 0.5 centa in več zaokroženo navzgor, v nasprotnem primeru pa navzdol?
- Ali se lahko uporabljajo navzkrižni tečaji tretjih valut do evra?
- Če se, ali so uporabljena pravila zaokroževanja?
- Ali obstaja rutina oziroma procedura za izvedbo konverzije podatkov?
- Kdaj je to rutino mogoče sprožiti, ob koncu leta?
- Ali se razlike iz zaokroževanja zbirajo na posebnem kontu?
- Ali bodo v konverzijo vključeni vsi podatki, skupaj z mejnimi vrednostmi?
- Kako je zagotovljeno, da konverzija ne bo spreminjala valute računov, ki so izdani v enoti nacionalne valute?
- Ali bodo zgodovinski podatki in prejšnja stanja konvertirani?
- Ali obstaja transakcijska sled konverzije, ki kaže tečaj in podatke pred in po konverziji ?

BASDA¹⁴ (The Business and Accounting Software Developers Association) je določila svojo specifikacijo "Euro Compliance". Zahteve so podobne:

- uporaba fiksnih konverzijskih tečajev in zaokroževanja v skladu z direktivo 1103/97,
- zagotovitev transakcijske sledi za vse prilagoditve,
- avtomatska zamenjava in prikaz vrednosti v evrih,
- vnos izvornih podatkov v obeh denominacijah,
- vnos in kontrola cen v obeh denominacijah (kontrola cenikov),
- vnos in primerjava plačil v obeh denominacijah,
- izdelava izpisov kot so računi, plačila v obeh denominacijah,
- primerjava podatkov v obeh denominacijah,
- zagotavljanje primerjave zgodovinskih ali trendnih podatkov v obsegu, ki zagotavljajo uspešno odločanje v prihodnje.

14 BASDA, (Business Application Software Developers Association) predstavlja več kot 250 vodilnih podjetij s področja razvoja programske opreme.

BASDA je določila dva nivoja akreditacije, in sicer:

Compliant, ki opisuje minimalne zahteve za finančno programsko opremo, da bi izpolnjevala zakonske zahteve,

Advanced, ki opisuje poleg minimalnih zakonskih standardov tudi minimalni standard v smislu uporabnosti programske opreme.

Ker bo v Sloveniji evro uveden po scenariju velikega poka, je tudi strategija prilagoditve informacijskega sistema taka. Poznamo štiri dimenzije scenarija sprememb informacijskih sistemov, in sicer: konverzija podatkov, aplikativna konverzija, funkcionalnost dvojne denominacije in čas izvedbe.

Tabela 6: Prikaz scenarija uvedbe evra v Sloveniji

	Fazna uvedba	Veliki pok
Konverzija podatkov		X
Aplikativna konverzija		X
Funkcionalnost dvojne denominacije		X (delno)
Čas izvedbe		29. 12. 2006 - 2. 1. 2007

Vir: Barnea 1999, Banka Slovenije 2005.

Spremembe na integralnem informacijskem sistemu HIBIS so načrtovane na način, da bodo ustrezale zgornjim zahtevam. V nadaljevanju je podan kratek opis sprememb in postopek konverzije.

Zaokrožitve se bodo izvajale v skladu z veljavnimi predpisi. Zaokrožitev se torej izvede na najbližji cent, zneski točno na polovici pa se zaokrožijo navzgor. Partije z minimalnimi stanji, npr. 1,5 SIT bodo, konvertirane v aktivne partije s stanjem 0 EUR. Konverzija se bo odvijala na stanju partije in ne na stanju komitenta. Vrednosti zaokrožitev pa se bodo knjižile kot tečajna marža v skladu z Računovodskimi standardi.

Glede na to, da vrednosti stroškov in provizij ne bodo zaokrožene, jih bo mogoče spreminjati šele po opravljeni konverziji. Po datumu programske konverzije se bo na vseh izpiskih in dokumentaciji, ki prikazuje vrednost v domači valuti, izpisala vrednost EUR. Ročna konverzija ne bo mogoča, izdelana bo posebna avtomatska procedura, ki bo omogočila pravilen vrstni red konverzije, saj se mora zaradi povezav med posameznimi moduli informacijskega sistema izvršiti po natančno določenem vrstnem redu. Po končani konverziji bo prikaz povprečnega stanja za obdobje, kjer

sta uporabljeni obe valuti npr. maj 2006 - maj 2007 prikazan v evrih. Stanje se bo izračunalo tako, da se bo skupno stanje v SIT pretvorilo v EUR in povečalo za dodaten znesek, ki je že v EUR. Pred konverzijo je potrebno izvesti tudi mesečne in letne obdelave, te se izvajajo ročno. V primeru, da gre za avtomatske obdelave, je potrebno zagotoviti prisotnost tehnologa, ki bo zagotovil, da se napaka javi izvajalcu. Pripis obresti bo knjižen na 31. december 2006, ker bo le v tem primeru zagotovljena konverzija. V času izvajanja konverzije ne bodo delovali vmesniki elektronskega bančništva. Glede na to, da bo 29. decembra 2006 zadnji dan v poslovanju hranilnice v SIT, bo potrebno izvesti vse zaključne obdelave na ta dan.

5.9.3. Opis informacijskega sistema in prilagoditve po posameznih modulih

Integralni informacijski sistem hranilnice sestoji iz modulov, ki pokrivajo naslednja področja poslovanja: kreditno depozitno poslovanje, NODURS, blagajniško poslovanje, transakcijske račune pravnih oseb, transakcijske računi fizičnih oseb, glavno knjigo, hranilne vloge, rentno varčevanje, odkup terjatev, elektronska banko za pravne in fizične osebe, plačilni promet, nove plačilne inštrumente, delniško knjigo, saldakonte, osnovna sredstva.

Skupno vsem modulom je, da uporabljajo skupno bazo poslovnih partnerjev, da se kontrolira pristop do posameznega modula za vsako delovno mesto posebej, da je omogočeno avtomatsko kontiranje in knjiženje v glavno knjigo, da vsebujejo različne možnosti vpogledov, pregledov in izpisov tako za stranke kot za interne potrebe. V nadaljevanju so predstavljene osnovne funkcionalnosti in prilagoditve v modulih, ki direktno vplivajo na poslovanje s komitenti.

Plačilni promet

Modul **Plačilnega prometa** omogoča prevzem podatkov in pošiljanje odlivnih nalogov, interni plačilni promet, medbančni plačilni promet, spremljanje, razporejanje in knjiženje prilivov. Po 1. januarju 2007 poteka izmenjava podatkov izključno v evrih. Pri izmenjavi podatkov ne bo nobenih sprememb, le prevzeta vrednost bo v evrih. Strukture vseh datotek ne vsebujejo oznake valute. Tako so vse datoteke po 1. januarju 2007 v evrih. Medbančne transakcije se bodo izvajale preko sistema TARGET za plačila velikih vrednosti in Žiro kliringa za plačila majhnih vrednosti. Sistem BPRČ bo s 1. januarjem 2007 ugasnil, zato bodo vsi nalogi usmerjeni v BPRČ avtomatično preusmerjeni v sistem RTGS. Mejni znesek, ki usmerja nalog v ustrezen plačilni sistem, bo hranilnica morala določiti sama.

Na prilivni strani se podatki iz sistema TARGET usmerijo v domači plačilni promet, kjer se naprej razporejajo in knjižijo po obstoječih postopkih. Izvoz podatkov v

datoteke je po 1. januarju 2007 v EUR, nalogi plačilnega prometa pa se prepoznavajo po BIC kodi banke pošiljateljice.

Za prehod na evro se bodo dogradile nekatere podatkovne strukture, na maskah in izpisih bo podatek o valuti. Vse obdelave, ki so vezane na sistem BPRČ, bodo zaključene z 29. decembrom 2006. Nalogi na 31. december 2006, ki so v plačilnem prometu pa se umaknejo, vrnejo na izvor in pretvorijo. Poravnava neto pozicije bo potekala preko sistema TARGET.

Blagajniško poslovanje

Modul **Blagajniškega poslovanja** je informacijska rešitev za izvajanje akcij gotovinskega prometa na blagajniškem okencu z računalnikom v okviru bančnega poslovanja. Pokriva vse vrste gotovinskega prometa, ki se odvija preko bančnega okenca, kjer se lahko pojavi promet z gotovino (transakcijski računi, hranilne vloge, krediti ali depoziti občanov, transakcijski računi fizičnih oseb, nakazila tretjim osebam, menjalnica, unovčevanje čekov in hranilnih vlog drugih bank).

Konverzija bo zadevala šifrante, in sicer za vse vrste provizij (položnice, virmane, menjalnico, čeke, provizije in stroške za TRR fizičnih oseb, stroške blokad, stroške saldacij, dodatne nastavitve vezanih vlog. Šifranti se bodo dogradili z oznako valute. Tečajno listo Banke Slovenije bo nadomestila dnevna tečajnica Evropske centralne banke, ki se bo prevzemala enkrat dnevno. Umakne se SIT in EUR se postavi kot domača valuta.

Kreditno-depozitno poslovanje

Modul **Kreditno-depozitno** poslovanje omogoča informatizacijo naslednjih storitev hranilnice:

- kratkoročni potrošniški krediti,
- dolgoročni potrošniški krediti,
- tolarski krediti pravnim osebam - dolgoročni,
- tolarski krediti pravnim osebam - kratkoročni,
- medbančni tolarski krediti,
- tolarski kratkoročni depoziti pravnim osebam,
- tolarski dolgoročni krediti pravnim osebam,
- okvirni limiti pravnim osebam.

Modul funkcijsko nudi podporo pri sklepanju vseh kreditnih poslov za fizične osebe in kreditno-depozitnih poslov za pravne osebe, vključno s podporo za vodenje okvirnih limitov na transakcijskih računih. Poleg tega so omogočeni obračuni obresti, knjiženje, razni pregledi, izpisi pogodb in podpora za prenos v plačilni promet.

Konverzija bo zajemala šifrate vnosa pribitkov, vnosa minimalnih in maksimalnih zneskov stroškov, vnosa načina stroškov, minimalnih zneskov preplačil.

Glavna knjiga

Programski modul **Glavna knjiga** predstavlja po funkciji nadgradnjo ostalim sklopom v okviru integriranega sistema programske opreme za podporo bančnega informacijskega sistema, sposoben pa je tudi samostojnega delovanja in pokrivanja funkcij vodenja glavne knjige. Funkcije modula so:

- avtomatično knjiženje iz temeljnic s sprotnim kontiranjem ali predkontiranjem dogodkov,
- neposredno knjiženje dogodkov iz drugih programskih sklopov sistema Hibis, če so aktivni,
- kontrola pred knjiženjem prometa na transakcijskem računu (likvidacija prometa na transakcijskem računu po področjih),
- pregledovanje vknjižb - vpogled v knjiženje po raznih kriterijih oz. sklopih,
- izdelava poročil, ki jih zahteva Banka Slovenije.

Stanja razmejenih obresti se vodijo v posebni tabeli. Obresti se stornirajo z datumom valute 1. januar 2007 in se po konverziji ponovno poknjižijo v evrih. Stanje vloge se konvertira, v promet se uvede šifra valute. Ob prehodu se stanje v SIT postavi na 0, z novo postavko v EUR pa se spet vzpostavi.

Pri vezanih vlogah z valutno klavzulo se stanje v tolarjih konvertira, v promet se uvede šifra valute. Ob prehodu se stanje na računu postavi na 0, kasneje pa se spet vzpostavi v evrih. Pri valutni klavzuli na EUR se zaradi razlik v uporabljenih tečajih poknjiži še tečajna razlika. Vezave na valutne klavzule ostalih valut pa se od 1. januarja 2007 vodijo v evrih vezano na pogodbeno tujo valuto. Poleg tega se nadomesti srednji tečaj BS z ustreznim tečajem ECB.

Hranilne vloge na vpogled

Programski modul je namenjen vodenju prometa hranilnih vlog na vpogled (avista vloge), ki so izplačljive takoj, brez omejitev. Omogoča:

- vnos prometa preko blagajniškega poslovanja (front office) z vsemi njegovimi možnostmi,
- zaledni vnos prometa, s kontrolo in likvidacijo prometa preko transakcijskega računa hranilnice,
- vnos prometa posredovanega od zunanjih partnerjev s pomočjo diskete, magnetnega traku (off-line mediji),
- obračun obresti.

Stanja razmejenih obresti se vodijo v posebni tabeli, ki se ob zaključku leta pripišejo glavnici. Stanje v tolarjih se bo konvertiralo in storniralo in se ponovno vzpostavilo z novo postavko v EUR.

Vezane vloge

Programski modul **Vezane vloge** omogoča:

- vnos vlog preko blagajniškega poslovanja,
- vnos različnih rokov zapadlosti, različnih obrestnih mer vezav, možnost avtomatskih podaljšanj, aneksov,
- sprostitev vezave na vpogledno hranilno vlogo ali na transakcijski račun,
- avtomatske prenose med tekoče zapadle,
- prekinitve vezav,
- obračun in ločeno avtomatsko knjiženje realnih in revalorizacijskih obresti,
- mesečne in dnevne obračune obresti.

Stanje se konvertira po tečaju zamenjave. V promet se uvede šifra valute. Ob prehodu se s prometno postavko v SIT postavi stanje na kontu na 0, z novo postavko v EUR pa se spet vzpostavi.

Rentno varčevanje

Programski modul **Rentno varčevanje** je izdelan z namenom informacijske podpore rentnega varčevanja. Omogoča:

- vodenje tolarskega varčevanja in varčevanja z devizno klavzulo,
- vnos prometa preko blagajniškega poslovanja (front office),
- zaledni vnos prometa (back office) s kontrolo in likvidacijo prometa preko transakcijskega računa banke,
- možnost avtomatskega storniranja prometa,
- avtomatska prenakazila prometa na rentne vloge, s kontrolo in likvidacijo prometa na transakcijskih računih banke (trajniki),
- obračun obresti, pripis obresti in možnost testnega izračuna pred dejanskim izračunom (vodenje realnih in revalorizacijskih obresti ter izračunom tečajnih razlik pri pogodbah z devizno klavzulo),
- možnost izplačil v enkratnih zneskih ali izdelava načrta izplačevanja,
- sproščanje rentnih vlog po izteku pogodbe na hranilne vloge ali transakcijske račune banke.

Obresti na pogodbah se obračunajo do 1. januarja 2007 in pripišejo v promet z 31. decembrom 2006. Stanje rentne vloge se bo konvertiralo, v promet se bo uvedla šifra valute. Ob prehodu na evro se s prometno postavko v SIT stanje vloge postavi na 0, z novo postavko v evrih pa se spet vzpostavi.

NODURS

Modul **NODURS** je namenjen vodenju izterjevalnega postopka in je popolnoma prilagojen slovenski zakonodaji. Modul vsebuje možnost vnosa in popravkov obveznosti, kontrolo sklepov, razporede obveznosti, rezervacije sredstev, pripravo virmanov, pripravo in kreiranje datoteke za poročanje, obračune obresti in različne možnosti vpogledov in izpisov.

Ob konverziji se bodo konvertirali le aktivni sklepi, ostali pa ostanejo v tolarjih. Sklepi se bodo na 1. januar 2007 stornirali in pod isto številko sodišča odprli v evrih. Za vnos sklepov se program prilagodi na način, da se tolarski zneski, ki bodo vneseni po 1. januarju 2007 preračunajo v evre. Stroški se bodo s 1. januarjem 2007 stornirali in knjižili na isti datum v valuti evro.

Transakcijski računi fizičnih oseb

Programski sklop TRR fizičnih oseb omogoča računalniško evidentiranje, vodenje in obračune za področje večvalutnih transakcijskih računov občanov. Omogoča:

- otvoritev računa na blagajniškem okencu in v zaledju,
- tolarsko in devizno poslovanje s konverzijo valut,
- vnos prometa na blagajniškem okencu in v zaledju,
- gotovinski in negotovinski promet,
- stornacije in popravke prometnih transakcij,
- čakalno vrsto nalogov,
- podporo kartičnemu poslovanju, t. j. povezavo s kartičnimi sistemi (Bankart, Activa),
- podporo čekovnemu poslovanju,
- redne (avtomatske) in dodatne dovoljene prekoračitve sredstev na računu (limiti), s programsko podporo preknjiževanju na ustrezne konte glavne knjige,
- blokade partij,
- izvajanje trajnih nalogov,
- sankcioniranje nekorektnega poslovanja z računom,
- programsko podporo preklasifikaciji računov.

Stanje na računu se konvertira, dovoljene in nedovoljene prekoračitve se s 1. januarjem 2007 stornirajo. V promet se uvede šifra valute. Stanje na računu v SIT se s prometno postavko v SIT postavi na 0, z novo postavko v EUR pa se vzpostavi. Sproži se program dnevne obdelave, ki ponovno razvrsti novo skupno stanje na ustrezne konte skupaj z dovoljenimi in nedovoljenimi prekoračitvami v EUR. Vknjižbe po 1. januarju 2007 z valuto 2006 ne bodo mogoče. Iz predhodnih podatkov je mogoče ugotoviti, da gre pri teh vknjižbah za kartično poslovanje. Ker je dogovorjeno, da bo procesni center zadnjo obdelavo vršil 28. decembra 2006, se prometnih postavk za leto 2006 ne pričakuje. V nasprotnem primeru se jih konvertira in knjiži z datumom prejema datoteke v hranilnico.

Transakcijski računi pravnih oseb in samostojnih podjetnikov

Ta programski sklop omogoča računalniško evidentiranje, vodenje in obračunavanje računov, ki jih vodi hranilnica za posamezne komitente, pravne ali samostojne podjetnike. Glavne funkcije modula so:

- otvoritve in popravki računa in podračunov TRR,
- vnos tolarskega prometa na blagajniškem okencu in v zaledju,
- gotovinski in negotovinski promet, razknjiževanje prometa na račun banke, tolarska nakazila izven banke, kontrola vnesenih nalogov, naknadni vnos prometa,
- čakalna vrsta nalogov,
- odobravanje oz. vodenje limitov na računih (v sklopu kreditno-depozitnega poslovanja), odobravanje in vodenje depozitov (v sklopu kreditno-depozitnega poslovanja), vnos trajnih nalogov, vnos in vodenje terjatev, vnos bruto plač,
- vnos in popravki blokad na transakcijskih računih, vnos in popravki neporavnanih obveznosti do DURS (v sklopu NODURS),
- obračun obresti v vsakem trenutku za posamezno partijo ali vse račune,
- kontrola stanj pri izvedbi akcij, prometnih transakcij,
- zapis prometnih transakcij v čakalno vrsto za plačilni promet.

Konverzija bo zajemala šifrant provizij transakcijskih računov, šifrant akcij in knjiženja v glavno knjigo. Pred začetkom konverzije bo potrebno zaključiti z vsemi obdelavami (obračun stroškov, obresti...). Razširitev s šifro valute bo potrebna za promet na TRR, za čakalno vrsto, kompenzacije, izpiske, terjatve, stroške in vse njihove arhivske tabele. V promet TRR se ob prehodu v EUR spravi stanje na računu na 0. Z novo postavko v EUR pa se spet vzpostavi. Omogočeno bo tudi dodajanje vknjižb v letu 2007 z datumom valute v letu 2006. Vsaka vknjižba se nato konvertira z datumom valute 1. januar 2007. Vknjižba se vključi v naslednji obračun obresti kot znesek v EUR.

Zakon o dvojnem označevanju cen v tolarjih in evrih ne zahteva dvojnega označevanja cen za pravne osebe in samostojne podjetnike, zato dvojnih izpiskov in ostalih izpisov hranilnica ne bo naročila. Na izpisih, na katerih se izpisujejo podatki za določeno obdobje in se predvideva, da je obdobje lahko v obeh valutah, se bodo seštevki prikazali ločeno, po obeh valutah.

Ker je mogoče plačilne naloge v čakalno vrsto vnesti vnaprej, je potrebno zagotoviti, da bo mogoče vnašati naloge z zneski v evrih že pred 1. januarjem 2007. To bo rešeno na način, da se bo maska za vnos plačilnega naloga razširila z oznako valute. Nalogi, ki bodo ostali v čakalni vrsti neplačani, se bodo stornirali, nato pa se bodo odprli enaki nalogi v evrih. Odprte terjatve se bodo zaprle in na 1. januar 2007 spet odprle z zneski v evrih.

Elektronsko bančništvo

Programski modul **E-LON** za fizične osebe kot pokriva naslednje funkcije in opravila:

- posredovanje zahtevkov za depozite (uporabnik neposredno prenaša sredstva iz vpoglednih računov na depozitne račune, ki jih sam odpira. Opcija je vezana na programsko podporo za vezane vloge v okviru informacijskega sistema).
- vnos plačilnih nalogov in posebnih položnic,
- vpogled v odprte trajne naloge,
- prenos sredstev med različnimi računi uporabnika,
- vpogled v stanja in promet na vse račune uporabnika.

Vse funkcije se izvedejo v interaktivnem režimu in v realnem času. Za zaščito pred nepooblaščenim pristopom je uporabljena najsodobnejša tehnologija na aplikativnem in komunikacijskem nivoju (avtentikacijska kartica, požarni zid, Oracle Web in aplikativna zaščita).

Hranilnica Lon ponuja storitev E-Lon oziroma elektronsko banko tako za fizične kot pravne osebe. **E-Lon** za pravne osebe omogoča naslednje storitve:

- domači plačilni promet, pregled osnovnih podatkov o TRR (limit, obrestna mera), vnos plačilnega naloga,
- pregled prometa in stanja na TRR (prilivi/odlivi, možnost pregleda tudi posameznega naloga), pregled neobdelanih nalogov (možnost pregleda tudi posameznega naloga),
- oblikovanje čakalne vrste (spreminjanje in brisanje nalogov, spreminjanje vrstnega reda), dnevnih izpisov (izpis prometa),
- sprejem prilivov preko datoteke, kreditno in depozitno poslovanje z možnostjo vpogleda v posamezne kreditne in depozitne pogodbe, stanja, promet, tečajnice (pregled tečajnice za poljubni datum),
- naročanje storitev (naročila čekov, vloge za limit).

Elektronska banka je ena izmed poti preko katerega stranka sodeluje s hranilnico. V skladu s tem večjih prilagoditev ne bo potrebnih, potrebno bo spremeniti nekatere vnosne maske, ki bodo omogočale vnos valute in maske pri izpisih in pregledih, za katere bo dodana valuta.

Elektronska banka bo avtomatično blokirana za vnos nalogov za dneve od 30. decembra do 31. decembra 2006, hkrati pa ne bo delovala v času konverzije. Postopki konverzije se prilagodijo glede na to, na kateri modul se nanašajo. Vnos in avtorizacija nalogov po 1. januarju 2007 pa bo možna samo v evrih.

Tolarski odkup terjatev

Hranilnica za posel odkupovanja trajnikov z diskontom uporablja modul **Tolarski odkup trajnikov**, ki nudi popolno informatizacijo, saj omogoča: uvoz datotek, izvedbo odkupa in zapis v glavno knjigo, prenos odkupljenih sredstev v plačilni promet, izpis pogodb, računov, izračun diskonta, knjiženje zapadlih terjatev, povezavo z okvirnimi limiti in različne vrste pregledov.

Pred konverzijo je potrebno zaključiti vse mesečne obdelave, vsi prilivi za leto 2006 bodo morali biti poknjiženi, izdati bo potrebno vse račune, bremepise za obresti, dobropise diskonta. Obračun obresti bo potrebno izvesti na dan 31. december 2006. V pretvorbo bodo vključeni podatki (znesek fakture, znesek diskonta, znesek provizije), kreiral se bo aneks o spremembi valute. Na maskah je prisotna šifra valute, zato je ne bo potrebno spremeniti. V konverzijo bodo zajete vse odprte terjatve, izvede se stornacija v SIT in odpre se nova vknjižba v EUR. Zagotoviti je potrebno še, da se pogodbam, ki bodo zapadle 1. januarja 2007, datum zapadlosti prenese na 29. december 2006. Vgradila pa se bo dodatna kontrola, da ne bo mogoče izvajati vknjižb v SIT.

Saldakonti

Promet osnovnih sredstev se bo v glavno knjigo prenašal paketno, poleg tega pa se vsako leto izvaja prenos končnega stanja v otvoritveno stanje naslednjega leta. V ta postopek bo vgrajen preračun otvoritvenega stanja v EUR. To pomeni, da bo otvoritveno stanje osnovnih sredstev za leto 2007 že izraženo v EUR. Uskladitev otvoritvenega stanja kontov nabavne in popravka vrednosti z glavno knjigo pa se mora izvesti ročno.

5.9.4. Upoštevanje pravil o zaokroževanju

Pravila zaokroževanja zajema Uredba Sveta EU 1103/97, Ministrstvo za finance in Ministrstvo za gospodarstvo pa sta pripravili podrobnejši pravilnik, saj ta Uredba ne

zajema pravila za zaokroževanje zneskov, ki so precej manjši od osnovne enote evra.

1 evro je razdeljen na 100 enot, in sicer na 100 centov. Najmanjša enota, ki se lahko uporablja pri poslovanju, predstavlja prav 1 cent. To pomeni, da je potrebno zagotoviti, da so zneski, ki jih je potrebno plačati ali knjižiti, zaokroženi na najbližji cent. Če je rezultat zaokroževanja znesek, ki je točno na sredini, se ta zaokroži navzgor. Menjalno razmerje oziroma devizni tečaj je določen kot evro v razmerju s tolarjem in vsebuje šest značilnih števil (1 EUR = 239,640 SIT), ki se ne smejo skrajševati oziroma zaokroževati na manj decimalnih mest. Inverznega menjalnega razmerja, kjer je menjalni tečaj določen kot enota nacionalne valute (1 SIT = 0,00417 EUR), ni dovoljeno uporabljati. Pri zaokroževanju so povzete izkušnje držav, ki so imele do evra podobno razmerje kot tolar, npr. Španija, Grčija, Portugalska (1 EUR = 240,482 Pte). Priporočila so naslednja:

Pri izračunu cen iz tolarjev v evre, pri katerih se zahteva večja mera natančnosti oziroma imajo cene nižjo vrednost, hkrati pa so občutljive na vsako spremembo v zaokroževanju se uporablja zaokroževanje na ne manj kot štiri decimalna mesta. Denarni zneski, ki jih je potrebno plačati ali vknjižiti, pa se zaokrožijo na najbližji cent. Denarni zneski za plačilo se ne smejo spremeniti zaradi zaokroževanj v vmesnih računskih operacijah. Pri oblikovanju cen je potrebno upoštevati tudi kontinuiteto pogodb, kar pomeni, da se cene v novi valuti ne smejo razlikovati od cen v nacionalni valuti. V tej smeri je potrebno tolmačiti tudi zaokroževanje, ki ne sme pripeljati do cenovnih sprememb.

5.9.5. Izplačilo pokojnin

Izplačilo pokojnin pred uvedbo evra bi lahko povzročilo neobvladljiv logističen problem, saj zaradi specifične populacije upokojencev ni mogoče preusmeriti na druge kanale menjave gotovine oziroma jih spodbuditi k drugačnim časovnim razporedom. Iz tega razloga so se predstavniki Ministrstva za finance, Banke Slovenije, Združenja Bank Slovenije in Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje odločili, da se pokojnine izplačajo 22. decembra 2006 namesto 29. decembra 2006. To pomeni, da bo naval na bančna okenca v zadnjih dneh leta 2006 manjši kot bi bil ob izplačilu na zadnji delovni dan leta.

5.9.6. Predobava evrogotovine

Predobava bankovcev in kovancev bankam bo potekala od septembra 2006 naprej. Najprej bodo dobavljeni kovanci, bankovci pa se bodo dobavili decembra 2006. Banke bodo začele bankovce dobavljati trgovcem 1. decembra 2006. Trgovci in

prebivalstvo se bo oskrbelo s preddobavljenimi paketi kovancev s primerno apoensko strukturo za začetno poslovanje.

5.9.7. Zaščita pred ponarejanjem

Evropska centralna banka je skupaj s priporočili Evropske komisije za zaščito evra pred ponarejanjem izdala priporočila za zaščito evrov pred ponarejanjem. V skladu s tem je nacionalni center začel s programom usposabljanja za profesionalne uporabnike gotovine.

5.9.8. Priporočila Evropske komisije

Evropska komisija je izdala dodatna priporočila, ki bi olajšala uvedbo evra:

- zgodnji prehod na evro pri bančnih računih in negotovinskih plačilih,
- v dneh dvojnega obtoka naj bo menjava gotovine prosta, brez provizije,
- prosta menjava tolarskih bankovcev in kovancev za nekomitente v evre v začetku leta 2007. Pri tem lahko hranilnica določi najvišjo vrednost tolarske gotovine, ki jo je pripravljena sprejeti od komitenta,
- prilagoditev bančnih avtomatov naj bo izvedena takoj, ko je mogoče, saj le - ti predstavljajo najpomembnejši kanal oskrbe prebivalstva z gotovino v prvih dneh,
- oskrba trgovcev na drobno z napravami za izračun gotovine za vračilo (plačilo tolarji – vračilo evri),
- banke in hranilnice naj nudijo strokovno pomoč trgovcem,
- potrebna je komunikacija o uvedbi evra med upravo podjetij in zaposlenimi,
- odprtje dežurnih bank in pošt 1. januarja 2007,
- podaljšan delovni čas bank in pošt v začetku leta 2006,
- dobava apoenov nižjih vrednosti evrobankovcev, ki jih lahko stranke dvigujejo na bančnih in poštnih okencih že v začetku leta 2007,
- praktično usposabljanje in izobraževanje občutljivejših skupin prebivalstva (slepi, starejši..),
- zagotavljanje preprostih orodij za oceno potreb po gotovini,
- vključevanje evro kovancev v soglasju s stranko pri vračilu gotovine v zadnjih dneh pred uvedbo,
- organiziranje akcij za spodbujanje plačil v evrih,
- vključevanje lokalnih skupnosti v komunikacijske aktivnosti o evru,
- odlog začetka zimskih razprodaj, če so te običajno prvi teden januarja 2007,
- določitev odgovornih oseb v bankah, hranilnicah, poštah, blagovnicah, posebej za odgovore na vprašanja strank o evru,

- distribucija standardne embalaže za vračilo tolarskih bankovcev in kovancev,
- ločitev tolarske gotovine od evrogotovine v blagajnah,
- dobava nižjih apoenov bankovcev,
- namestitve tiskanih tabel za pretvorbo tolarja v evro ali pa temu namenjenih naprav na nakupovalne vozičke.

5.9.9. 'Euro Compliance'

Predstavlja spisek osnovnih zahtev, ki jih mora zagotavljati programska oprema, da bi ustrezala implementaciji evra kot nacionalne valute. Ta pojem bo podrobneje obrazložen kasneje, ko bodo prikazane spremembe informacijskega sistema.

5.9.10. Postopek testiranja sprememb informacijskega sistema

Test bo obsegal sestavljen iz naslednjih korakov:

- test po posameznih modulih,
- test povezav med posameznimi moduli,
- test povezav posameznih modulov z drugimi informacijskimi rešitvami,
- test povezav posameznih modulov s povezavami do nadzornih organov (Banka Slovenije, DURS).

Test bo zajemal pravilnost zaokroževanja zneskov, stanj po kontih z upoštevanjem razlike, nastale med dejanskimi in zaokroženimi zneski, pregled kartic računa sistematično izbranih vzorčnih partij, pregled zapisov v glavno knjigo, pravilnost izpisov, pravilnost vključevanja poslov v poročila nadzornim institucijam, pravilnost prikaza na vpoglednih maskah. V kolikor so se za posamezen modul prilagodili tudi šifranti provizij oziroma stroškov, je potrebno preveriti tudi njihovo pravilno delovanje. Sledi simulacija poslovanja v januarju 2007, kar pomeni, da se simulirajo zaključne mesečne obdelave za januar 2007, simulirajo se postopki obdelav v zvezi z zaključkom poslovnega leta 2006. Po zaključku delovanja posameznih modulov sledi integralen test, ki simulira usklajenost delovanja posameznih modulov. Pomembno je, da bo zagotovljeno testiranje za vse sektorje, ki bodo sodelovali pri testiranju. Končno pa sledi testiranje vmesnikov do nadzornih institucij. Test bo ponovljen večkrat. Potreben čas za izvedbo vseh testov se ocenjuje na približno dva meseca, začetek je predviden v maju 2006. Za testiranje smo določili testne skupine, nosilci testiranja bodo skrbniki posameznih vrst poslov. Nadzor nad opravljenimi testi pa bodo vršili člani projektne skupine, odgovorni po področjih. Osebe, zadolžene za izvedbo testov, bodo izpolnile poročilo o opravljenem testu z zabeleženimi pripombami o morebitnih napakah. Poročilo se bo posredovalo izvajalcu programskih sprememb. Za vsak posamezen modul je pripravljen tudi scenarij, ki ga je potrebno upoštevati.

5.9.11. Izvedba konverzije

Zaokrožitve se bodo izvajale v skladu z veljavno zakonodajo. Zaokrožitev se izvede na najbližji cent in zneski, ki bodo točno na polovici, se zaokrožijo navzgor. Zaradi velikostnih razmerij med SIT in EUR se bodo partije z minimalnimi stanji v SIT (npr. 1,5 SIT) konvertirali v aktivne partije s stanjem 0 EUR. Konverzija in zaokrožitev se odvija na nivoju partije, to pa pomeni, da bo lahko imel nek komitent več različnih partij s stanjem 0 EUR, čeprav skupni znesek presega minimalno vrednost konverzije. Vrednosti zaokrožitev se knjižijo kot tečajna marža oziroma konto zadržanega dobička iz prejšnji let v skladu z ustreznimi predpisi. Zaokrožitve konverzij provizij bodo izvedene na enak način. Pred tem je potrebno v šifrantih preveriti, ali zneski presegajo minimalno vrednost konverzije. Problem, ki se bo pojavil, je v tem, da novi zneski ne bodo imeli okroglih vrednosti. Ker je za pravilno delovanje programske opreme bistvena časovna usklajenost konverzije stanj in vrednosti stroškov ter provizij, bodo lahko uporabniki spreminjali zneske po opravljeni konverziji.

Po datumu konverzije se bo na vseh izpisih in dokumentaciji, ki prikazuje vrednost v domači valuti, izpisovala vrednost v EUR. To pomeni tudi tekst v pogodbah in zahtevkih, opominih...Informacijski sistem predčasnih ročnih konverzij ne bo podpiral, konverzija tolarskega stanja vseh aktivnih partij se izvaja programsko.

Datoteke, ki jih hranilnica uvaža ali izvaža oziroma si jih izmenjuje s svojim poslovnim okoljem v veliki meri ne vsebujejo oznake valute za vrednost zneska. V kolikor ne bo dogovorjeno drugače oziroma podan zahtevek za spremembo, se bodo zneski od 1. januarja 2007 obravnavali kot zneski v evrih. Hranilnica mora o tem obveščati poslovne subjekte. Mesečne in letne obdelave za datum 31. december 2006 se bodo izvajale ročno s strani zaposlenih. To velja za vse obdelave, tudi tiste, ki lahko potekajo avtomatsko. Promet pripisa obresti pa bo knjižen na 31. december 2006, in ne na 1. januar 2007, ker bo v tem primeru vključen v konverzijo.

Konverzija bo zajemala:

- stanja v analitiki,
- stanja v glavni knjigi,
- šifrante stroškov vodenja računov,
- šifrante stroškov blokad računov in vlog,
- šifrante saldacij računov,
- šifrante posameznih akcij aktivnih poslov,
- mejne zneske v šifrantih provizij in v programu.

5.9.12. Možne napake pri prilagoditvah informacijskih sistemov

O'Beirne, (1999, str. 168) navaja najpomembnejše pomanjkljivosti pri izvedbah evro projektov:

- Pomanjkanje upravljanja s tveganji. Projektni vodja mora izdelati register, ki vsebuje 10 najpomembnejših tveganj, ki jim je projekt izpostavljen. Register je potrebno ažurirati, vse spremembe pa morajo biti dokumentirane.
- Sindrom srebrne kroglice oziroma prepričanje, da nova tehnologija, programski jeziki, konverzijska orodja rešujejo vse obstoječe probleme in ne bodo predstavljali vira novih.
- "Gold plating" (dodajanje novih funkcionalnih zahtev brez prave vrednosti). Uprava je pogosto navdušena nad spremembami, vendar ne vidi celotne finančne slike. Pravi stroški so praviloma skriti, tehnično osebje pa se ukvarja s spremembami, ki so pomembne v njihovih očeh.
- Prekratek čas za dokončanje projekta. To je najpogostejša napaka v vseh projektih razvoja programske opreme.
- Slaba kvaliteta popravkov informacijskega sistema. Ta težava je povezana s slabim načrtovanjem projekta in kratkimi časi za izvedbo. Projekt je končan, ker je čas potekel, ne pa ker je delo končano. S tem so povezani visoki stroški odpravljanja napak po prenosu v produkcijo.

Izkustveni podatki kažejo, da v svetovnem merilu 80 % vseh projektov povezanih s programsko opremo zamuja z rokom dokončanja (O'Beirne, 1999, str.171). Uvedba evra v Sloveniji bo potekala po sistemu velikega poka, kar pomeni, da ni časa za popravke. Projekt mora biti končan in konverzija mora uspeti pred 1. januarjem 2007. Podatki tudi kažejo, da do 10 % nove kode vsebuje napake. Potrebno je testirati, tudi večkrat in odpraviti vse napake, ki se izkažejo pred konverzijo, kajti kasnejše odpravljanje napak bo povezano z velikimi stroški. Banka Slovenije nadzira tako izvajalce kot banke, tako, da se napredek pri projektu stalno evidentira.

5.10. Prilagoditve in aktivnosti hranilnice na gotovinskem področju

Da bi pojasnili spremembe na gotovinskem področju, si najprej oglejmo, kaj denar sploh je. Denar so kovanci, bankovci in nekatera imetja na bančnih računih in uporablja se za plačevanje (Ribnikar, str. 4). Konceptualno gledano sta dve različni obliki denarja. Prva je mera vrednosti in se uporablja za merjenje vrednosti stvari. Druga oblika pa so kovanci, bankovci in depoziti, ki služijo kot sredstvo menjave in hranilca vrednosti (Campbell, str. 15). Če dodamo še uporabo denarja kot standarda za odložena plačila dobimo, še četrto funkcijo denarja.

5.10.1. Osnovne značilnosti bankovcev in kovancev

Evrobankovci predstavljajo glavne motive evropske kulturne zgodovine: klasika, romantika, gotika, renesansa, barok in rokoko, arhitektura železa in stekla in

moderna arhitektura. Ostale značilnosti bankovcev so: ime valute evro v latinski in grški abecedi, zastava Evropske unije, okrajšava izdajateljice Evropske centralne banke – v petih različicah in podpis predsednika ECB. Vsebujejo najnovejše varnostne elemente, in sicer: poseben papir, integriran vodni znak, varnostne črte, postopek globokega tiska, posebne barve in varnostne folije in strojno čitljive varnostne znake. Vsak apoen ima jasno prevladujočo barvo in različno velikost kar olajšuje prepoznavanje slabovidnim. Za slabovidne pa so namenjene tudi velike številke, ki so natisnjene na obeh straneh. Evrobankovci se izdajajo v sedmih apoenskih vrednostih: 5, 10, 20, 50, 100, 200 in 500 evrov. Vsi so različnih barv, čim večja je nominalna vrednost, večji je bankovec.

Kovanci imajo enotno evropsko sprednjo stran in nacionalno oblikovano hrbtno stran. Vsaka država ima torej različne kovance. Kovanci višjih apoenov predstavljajo vrednost, za katero je nevarnost ponarejanja. Reliefni material je primeren za uporabo v avtomatih. Razlikujejo po velikosti, teži, materialu in barvi na sredini. Vsebujejo tudi znake, ki slepim in slabovidnim olajšujejo prepoznavo. Vsak kovanec ima različen rob. Kovanci se izdajajo v sedmih vrednostih: 1, 2, 5, 10, 20, 50 centov ter 1 in 2 evra.

Izključno pravico izdajanja bankovcev ima Evropska centralna banka. ECB in nacionalne centralne banke so upravičene do izdaje bankovcev. Bankovce torej izda nacionalna banka po naročilu ECB. Ob uvedbi evra je vloga Banke Slovenije usmerjena v podporo na logističnem področju in na informacijsko delovanje. Bankovce si bo Slovenija sposodila od ECB, kovance pa bo kovala sama.

Banka Slovenije bo pričela poslovne banke oskrbovati z evrogotovino v mesecu decembru 2006. Za prevzeto gotovino bodo banke in hranilnice obremenjene po zaključku dvojnega obtoka, vendar pa bo potrebno za omenjeno obdobje zagotavljati ustrezno zavarovanje, ki se uporablja pri instrumentih BS za uravnavanje likvidnosti. Poslovne banke so dolžne oskrbeti prodajna mesta z gotovino, pogoji oskrbe so prepuščeni bankam oziroma njihovim komitentom, pri čemer zaračunavanje obresti ali drugih stroškov zaradi predhodne oskrbe ni upravičeno.

5.10.2. Predodobava evrogotovine

Z dnem uzakonitve evra kot plačilnega sredstva v Republiki Sloveniji bo morala biti valuta na voljo na vseh lokacijah po državi. To pomeni, da bo potrebno že pred uzakonjenjem poskrbeti za zadostne količine gotovine na mestih, ki bodo glavni vir oskrbe. Ločimo med preddobavo (frontloading) in pred-pred-preddobavo (subfrontloading). Preddobava pomeni dostavo gotovine iz BS do bank in hranilnic, pred-predodobava pa pomeni fizično dostavo gotovine od bank do tretjih oseb v obdobju pred zamenjavo valute.

S 15. decembrom 2006 bo mogoč nakup evrokovancev v obliki začetnih paketov v vseh bankah in hranilnicah. Začetni paket je namenjen začetni oskrbi prebivalstva s kovanci, ki omogoča, da potrošniki že s 1. januarjem 2007 plačujejo predvsem majhne nakupe z evri. S tem se je mogoče izogniti daljšim čakalnim vrstam na blagajnah.

Tabela 7: Začetni paket za potrošnike – tehnični podatki

	Teža posameznega kovanca v g	Število kovancev	Vrednost v EUR	Vrednost v SIT
1 cent	2,30	8	0,08	19,17
2 centa	3,06	7	0,14	33,55
5 centov	3,92	6	0,3	71,89
10 centov	4,10	6	0,6	143,78
20 centov	5,74	7	1,4	335,5
50 centov	7,80	4	2	479,28
1 evro	7,50	4	4	958,56
2 evra	8,50	2	4	958,56
		44	12,52	3000,29

Vir: Banka Slovenije, OeN.

Začetni paketi so bili na voljo po vseh državah, ki so uvedle evro. Količina naj bi bila odvisna od števila gospodinjstev v državi. V Avstriji je bilo v začetnih paketih 12% začetne izdaje kovancev. Okvirno število za Slovenijo je 150.000 paketov. Kovanci v začetnih paketih bodo imeli slovensko nacionalno stran in jih do 1. januarja 2007 ne bo dovoljeno uporabljati. Vse banke bodo morale stranke, ki bodo kupile pakete, opozoriti, da jih ni dovoljeno uporabljati do 1. januarja 2007.

Hranilnica Lon bo naročila ustrezno število paketov in s tem skušala preprečiti naval komitentov na poslovalnice v prvih dneh leta 2007. Paketi evrokovancev so pripravljeni tudi za podjetja. Namenjeni so predvsem manjšim trgovcem, blagajniškim mestom, gostinskim lokalom... Vsebujejo večje število kovancev. Strukturo in obseg prikazuje tabela:

Tabela 8: Začetni paket za podjetja – tehnični podatki

	Teža posameznega kovanca v g	Število kovancev	Vrednost v EUR	Vrednost v SIT
1 cent	2,30	100	1	239,64
2 centa	3,06	100	2	479,28
5 centov	3,92	100	5	1.198,20
10 centov	4,10	120	12	2.875,68
20 centov	5,74	80	16	3.834,24
50 centov	7,80	80	40	9.585,60
1 evro	7,50	75	75	17.973,00
2 evra	8,50	25	50	11.982,00
		680	201	48.167,64

Vir: Banka Slovenije, OeNB.

Za preddobavo evrogotovine je potrebno zagotoviti ustrezen prostor, ki mora biti primerno varovan. Preddobava evrogotovine bo morala zadoščati za več dni normalnega poslovanja. Zato bo količina gotovine v vseh poslovalnicah bank in poštah, pa tudi pri trgovcih nenormalno visoka. Zagotovitev varnosti, tako ob prevozu, kot pri skladiščenju, je ključnega pomena. Za izračun potrebnih zmogljivosti je Studiengesellschaft für Zusammenarbeit im Zahlungsverkehr GmbH¹⁵ (v nadaljevanju STUZZA) v Avstriji ob uvedbi evra 2002 izdelala orodje v za izračun potrebnih skladiščnih zmogljivosti glede na apoensko strukturo bankovcev, kovancev in začetnih paketov ter notranje mere sefa ali blagajne. To orodje je bilo uporabljeno za izračun potrebnih skladiščnih zmogljivosti v Hranilnici Lon.

Spletna stran STUZZ-e ponuja tudi orodje za male trgovce, s katerim je mogoče na hiter način dobiti ustrezno količino evrogotovine, ki jo je potrebno zagotoviti za normalen pričetek poslovanja v evrih. Hranilnica Lon med svojimi strankami nima večjih trgovcev, ki potrebujejo večje količine gotovine. Vseeno pa bodo v ponudbi tudi začetni paketi za poslovne uporabnike.

Za normalno delo je potrebno prirediti tudi prostor v blagajnah, saj bo struktura bankovcev in kovancev popolnoma drugačna. Vsi tolarski bankovci od vrednosti 500 SIT navzdol bodo postali kovanci, kar pomeni bistveno višji delež kovancev, tako vrednostno kot količinsko v celotni strukturi gotovine v obtoku.

Za oceno količine preddobavljene gotovine je potrebno pridobiti podatke o:

- obtočni hitrosti denarja,
- apoenski strukturi,
- deležu gotovine v celotnem obsegu poslovanja,
- povprečnem stanju evrogotovine v blagajnah,
- povprečnem prometu na bankomatih,
- gotovinskih prilivih in odlivih,
- preddobavah za trgovce na drobno.

Pri tem je potrebno dodati varnostno rezervo in upoštevati, da je potrebno zagotoviti gotovino za nekaj dni. Da bi delo potekalo nemoteno, je potrebno tako preddobavo gotovine v poslovne enote hranilnice koordinirati z depotno banko ter poskrbeti za največjo možno varnost. Ker bo količina gotovine v skladiščenju in bankomatih velika, je potrebno poskrbeti tudi za povečane zavarovalne vsote.

15 STUZZA je bil ustanovljena leta 1991 kot skupno podjetje avstrijskih bank.

5.10.3. Razlike pri zamenjavi gotovine leta 2002 v starih članicah in zamenjavi gotovine v Sloveniji

Prva razlika je v tem, da evro pred 1. januarjem 2002 fizično ni obstajal. Bil je knjižna valuta in prebivalstvo ni imelo nikakršnih zalog evrogotovine. V Sloveniji je prebivalstvo že dobro seznanjeno z evrogotovino. Z veliko gotovostjo lahko trdimo, da ima večina prebivalstva manjše zaloge evrogotovine v lasti. Druga pomembna razlika je, da bo v Sloveniji čas dvojnega obtoka izjemno kratek. To pomeni, da bo potrebno tolarsko gotovino izločiti iz obtoka v prvih dveh tednih leta 2007.

5.10.4. Odvodi tolarskih bankovcev

Prevzem tolarske gotovine zagotavlja Banka Slovenije in poslovne banke. Banka Slovenije je predlagala naslednji način prevzema in pakiranja tolarskih bankovcev:

- Prevzeti tolarski bankovci se pakirajo v pakete po 100 bankovcev. Ti se opremijo z denarnimi ovitki, na katerih se označi banka pošiljateljica, število bankovcev in vrednost. Denarni ovitki pa morajo biti podpisani s strani dveh delavcev, ki sta paket formirala. 10 tako opremljenih paketov se poveže s plastičnim trakom v sveženj, ki vsebuje kontrolni listič, ki vsebuje število bankovcev v svežnju, skupno vrednost in podpise delavcev, ki so sveženj formirali.
- Svežnji se bodo pakirali v plastične vreče po 20 svežnjev. Vrečo se opremi z nazivnim kartončkom, iz katerega je razvidna banka pošiljateljica, vsebina vreče, datum pakiranja in podpisi delavcev, ki so vrečo pakirali. Banka Slovenije bo v novembru 2006 dostavila tudi ustrezno število vreč za pakiranje tolarskih bankovcev.
- Prevzem bo opravila Banka Slovenije na sedežih osrednjih enot poslovnih bank in bo krila tudi stroške prevoza.

5.10.5. Odvod tolarskih kovancev

Prevzem bo potekal podobno kot pri bankovcih. Prejeti tolarski kovanci se bodo pakirali v tekstilne vreče, in sicer:

- kovanci za 500, 100, 50, 20, 10, 5 tolarjev po 500 kosov,
- kovanci 2 in 1 tolar po 1000 kosov,
- kovanci za 50, 20 in 10 stotinov po 2.000 kosov.

Tekstilne vreče se opremijo z nazivnimi kartončki, na katerih bo označena banka pošiljateljica, število kovancev, vrednost kovancev in dva podpisa delavcev, ki sta jih pakirala. Prevzem bo opravila Banka Slovenije, ki krije tudi stroške prevoza. Banka Slovenije bo poslovnim bankam brezplačno dostavila potrebno število tekstilnih

vrečk. Banke pa lahko dostavijo odvode tolarskih bankovcev tudi direktno v Banko Slovenije.

5.11. Delovanje in spremembe v plačilnih sistemih

V sistemu BPRČ so odprti računi bank in hranilnic, v njem se poravnava plačila velikih vrednosti, nujna plačila in izvaja poravnava kliringov (Žiro kliring, Mastercard, Aktiva, poravnava bankomatov, POS). Zadnji dan poslovanja BPRČ je 29. december 2006 po določenem urniku. Izvede se pretvorba stanj iz SIT v EUR in prenos sredstev bank in hranilnic na domače račune odprte v BS. V Žiro kliringu se obdelajo plačila majhnih vrednosti v SIT, po 1. januarju 2007 pa se bodo obdelala domača plačila majhnih vrednosti v EUR. Sistem Žiro kliring zaključi z delovanjem v SIT 29. decembra 2006 v skladu z urnikom. Dne 3. januarja 2007 Žiro kliring odpre obdelavo plačil v EUR, neto pozicije udeležencev Žiro kliringa pa se poravnajo v sistemu TARGET. Vsa kreditna plačila v SIT, obdelana v popoldanskem času od 29. decembra do 30. decembra 2006 je potrebno obdelati, medbančna plačila pa pretvoriti v EUR in poslati v Žiro kliring s 3. januarjem 2007. Sistem TARGET deluje 2. januarja 2007, zato se ta dan lahko izkoristi za izvajanje plačil v sistemu kot preskus pred 3. januarjem 2007. Čezmejni plačilni promet v EUR se izvaja preko sistema TARGET za plačila velikih vrednosti, čezmejna plačila majhnih vrednosti pa preko sistema STEP2. Za banke in hranilnice, ki bodo odprle račun v sistemu TARGET, bo BS odprla domači račun, na katerega se bodo vsak dan pred zaprtjem sistema RTGS^{plus} prenašala sredstva s poravnalnega računa, ki ga bodo imele banke pri RTGS^{plus}. Na domačem računu se bodo vodila tudi sredstva obveznih rezerv. Likvidnost bank in hranilnic sestoji iz sredstev, ki jih bo sistem RTGS^{plus} prenesel z računa bank in hranilnic na domače račune bank in hranilnic pri BS dne 29. decembra 2006 in stanja na poravnalnih računih v sistemu BPRČ, ki bodo iz SIT preračunana v EUR.

Zadnji delovni dan v hranilnici za poslovanje s strankami bo 29. decembra 2006. Vsi nalogi, posredovani po času, ki bo določen za sprejem nalogov v SIT, se bodo morali glasiti na EUR z dnem valutacije 3. januar 2007. Med 29. decembrom 2006 in 1. januarjem 2007 bo hranilnica izvajala mesečne in letne obdelave ter konverzijo v EUR. Medbančne poravnave plačil in neto pozicij za vse transakcije med 29. decembrom 2006 popoldan in 31. decembrom 2006, ter transakcije med 1. januarjem 2007 in 2. januarjem 2007 bodo 3. januarja 2007 v EUR.

Zadnja poravnava multilateralnih neto pozicij udeleženk Žiro kliringa, Mastercarda, bankomatov, POS-ov, Active se izvede 29. decembra 2006. Po 1. januarju 2007 bo poravnava potekala preko domačih računov bank do začetka delovanja sistema TARGET2. Procesni centri kartičnega poslovanja bodo obdelali transakcije s plačili med 29. decembrom 2006 popoldan in 31. decembrom 2006 do polnoči in jih bodo

posredovali bankam. Bankam bodo posredovane tudi bilateralne neto pozicije za namene kontrole. Od 1. januarja 2007 do 2. januarja 2007 se obdelajo individualne transakcije in bilateralne neto pozicije in se posredujejo bankam. Poravnava za omenjeno obdobje se bo vršila preko računov udeleženk v sistemu TARGET na prvi poslovni dan plačilnih sistemov v EUR. POS terminali od 1. januarja 2007 izvajajo plačila le v EUR, vendar jih je potrebno prilagoditi z ustreznimi programskimi dodatki.

5.11.1. Plačilni inštrumenti

Banke in hranilnice po 1. januarju 2007 ne bodo sprejemale nalogov v SIT in jih ne bodo popravljale oziroma preračunavale zneskov v EUR. Plačnik bo zavezan nalog prepisati z valuto EUR. Odklon od omenjenega pravila predstavljajo posebne položnice, za katere je predvideno dvojno označevanje zneskov in na osnovi tega tudi sprejemanje položnic z dvojno označenimi zneski še 6 mesecev po uvedbi EUR. Dvojno označevanje položnic bo vpeljana po določitvi fiksnega tečaja zamenjave. Znesek v EUR ne bo v OCR (Optical Character Recognition) vrstici, zato bo potreben ročen vnos zneska. Po 1. januarju 2007 bodo na voljo spremenjeni obrazci plačilnega prometa, kar bo zmanjšalo tveganje napačne obdelave, saj se novi obrazci vizuelno razlikujejo od trenutnih. Zadnje obdelave trajnikov, direktnih bremenitev in direktnih odobritev bodo dne 29. decembra 2006.

5.12. Prilagoditve na področju računovodstva

Vsa stanja v poslovnih knjigah v tolarjih se preračuna v evre po nepreklicno določenem menjalnem tečaju in se jih zavede kot začetno stanje za vodenje poslovnih knjig za leto 2007. Stanje v poslovnih knjigah bo 31. decembra 2006 prikazano v tolarjih, 1. januarja 2007 pa kot začetno stanje že v evrih. Kontnega okvira za banke in hranilnice ne bo potrebno bistveno spreminjati. Predvidoma se bodo odprli le konti za evidentiranje sredstev bank v evrih na računih pri tujih bankah. Kontni okvir se bo spremenil zaradi prehoda na Mednarodne standarde računovodskega poročanja, v nadaljevanju MRSP. Pravna podlaga je Uredba EC 1606/2002 o uporabi MSRP za vse konsolidirane izkaze javnih delniških družb. Z uredbo je narejen korak naprej k poenotenju in primerljivosti izkazov bank v EU, vendar poenotenje ni popolno, saj le pet držav, med njimi tudi Slovenija, širi uporabo standardov na individualne izkaze.

Po vpeljavi MSRP so predvideni naslednji vplivi na bilanco bank (Slapničar, 2006, str. 35):

- bilančna vsota se poveča za 9 % v povprečju (1 - 23 % med posamičnimi državami)
- lastniški kapital se v povprečju zniža za 5 % v povprečju (1 - 26 % med posameznimi državami)

- dolgovi se povečajo za 10 %.

Vendar je potrebno pripomniti, da je to ocena članic EU, ki je bila izvedena za konsolidirane izkaze. Banka Slovenije je izvedla svojo analizo, v kateri so podane naslednje ugotovitve:

- celotna sredstva se bistveno ne spremenijo,
- pričakuje se višji dobiček, kar do 50 % in sicer zaradi ukinitve rezervacij za splošna bančna tveganja, zaradi sistema odloženih davkov, na račun oblikovanja popravkov dvomljivih in nedonosnih kreditov,
- kapital naj bi se v nasprotju z evropskimi ocenami v Sloveniji povečal za 17 %, prehod na MRSP vpliva tudi na izračun regulatornega kapitala.

Uvedba evra sovпада z zaključevanjem poslovnih knjig za poslovno leto 2006. Temu sledi, da je potrebno vse poslovne dogodke in obračune prihodkov in odhodkov, vezane za poslovno leto 2006 in evidentirane v letu 2007, do zaključka poslovnih knjig zajeti v poslovnih knjigah za leto 2006 kot postavke v tolarjih in v letu 2007 kot popravek začetnih stanj v evrih. Hranilnica bo spremenjeno poročilo prvič oddala na dan 30. april 2006, do konca leta 2006 pa se pričakujejo še manjši popravki obrazcev. V bilanci stanja in bilanci uspeha za poslovno leto 2007 se bodo primerjalni podatki preračunali v evro po vsakokrat veljavnem srednjem tečaju BS na zadnji dan predhodnega obdobja (npr. če gre za polletno bilanco na dan 30. junij 2006).

V obdobju od 1. januarja 2007 do 28. februarja 2007, ko bo potekala fizična menjava tolarске gotovine za gotovino v evrih, se poslovni dogodki knjigovodsko evidentirajo že v evrih. Izjema je gotovina v blagajni in trezorju, ki se knjiži v originalni valuti (ali tolarji ali evri). Pri tem se za potrebe knjiženja tolarске gotovine izračunava ustrezna protivrednost po nepreklicno določenem tečaju zamenjave. V tem obdobju mora hranilnica zagotavljati Banki Slovenije poročilo o stanju gotovine v blagajni in trezorju v obeh valutah.

5.13. Spremembe v poročanju po uvedbi evra

Vsa poročila bodo spremenjena v delu, ki se nanaša na valuto. Uvedba evra ni edini razlog za spremembe v poročanju bank in hranilnic. Na poročanje vplivata tudi uvedba Mednarodnih standardov računovodskega poročanja in kapitalske zahteve Basel II.

5.14. Komunikacijske aktivnosti in izobraževanje zaposlenih

Komunikacijski načrt hranilnice je pripravljen v skladu s smernicami, ki so podane v komunikacijski strategiji Vlade Republike Slovenije, Banke Slovenije in Združenja

bank. Hranilnica sodeluje pri pripravi komunikacijske strategije v okviru Združenja bank.

V Sloveniji bomo pri informiranju o uvedbi evra upoštevali izkušnje držav, ki so že uvedle prehod na novo valuto, pa tudi nekaj dejstev, ki so specifična v našem okolju (Komunikacijska strategija v podporo uvedbi evra, str 5):

- evrokovanci in evrobankovci so slovenski javnosti že znani,
- uvedba evra je v javnosti visoko pozitivno ocenjena in težko pričakovana,
- kratko predvstopno obdobje.

Nadalje je značilno, da je jeseni leta 2005 uvedbo evra podpiralo kar 78 % Slovencev, medtem, ko jih je proti le 18 %. Poleg tega je Slovenija po raziskavah Evrobarometra najvišje uvrščena pri naslednjih dejstvih:

- poznavanje evra oziroma stopnja obveščenosti je več kot 60 %,
- evro uporablja že več kot 70 % ljudi,
- EU za kar 55 % Slovencev pomeni evro.

Zaradi dobre informiranosti bo komunikacija bistveno lažja kot pri prvem prevzemu. Večina Slovencev že ima določeno količino evrogotovine, zato bo tudi naval na bančne poslovne enote manjši. Vseeno pa je potrebno zagotoviti informacije o odpiralnem času, o tem, koliko gotovine lahko zamenjajo, do kdaj je mogoča menjava gotovine, kdaj bo moteno delovanje elektronske banke...

Za splošne informacije je vzpostavljena spletna stran [URL:<http://www.evro.si>] na kateri so vsa pomembnejša obvestila tako občanom kot poslovnim uporabnikom. Hranilnica Lon je na svoji spletni strani vzpostavila povezavo na to stran, na spletno stran je implementirala evrokalkulator, v sporočilih za javnost pa zainteresirano javnost obvešča o napredku pri projektu.

Združenje bank Slovenije bo izdalo posebno zgibanko, kjer bodo bančne stranke obveščene o pomembnih datumih, pogodbenih določilih, spremembah pri poslovanju s položnicami, možnostih menjave valute, torej o vsem, kar bodo občani morali vedeti o poslovanju z evri. Zgibanka bo na voljo v vseh enotah Hranilnice Lon. Informacije, specifične za hranilnico, bodo objavljene posebej in posredovane vsem komitentom preko izpiskov in osebne pošte. Poleg informiranja zunanje javnosti je poudarek tudi na obveščanju zaposlenih, saj je potrebno za gladek prehod vse zaposlene obveščati o vseh novostih in navodilih za delo.

Zaposleni hranilnice evrogotovino že poznajo, blagajniki jo pri svojem delu redno uporabljajo. Hranilnica je ob informacijah, da se pojavljajo ponaredki tako bankovcev in kovancev, organizirala izobraževanje za zaposlene, ki so profesionalni uporabniki gotovine. Poudarek je bil na praktičnem odkrivanju evrskih ponaredkov. Dodatno se

člani projektne skupine udeležujejo delavnic in predavanj o vseh vidikih projekta. Poseben poudarek je na področju IT prilagoditev in gotovinskem poslovanju. Za vse skrbnike bankomatov pa bo organizirano tudi izobraževanje na temo prilagoditev.

6. ZAKLJUČEK

Evro predstavlja simbolni zaključek tranzicijskega obdobja. Slovenija se vključuje na gospodarsko območje, ki je v letu 2004 obsegalo 310 mio prebivalcev, ustvarilo 31,3 % svetovnega izvoza in 15,1 % svetovnega BDP. Za slovenske banke to pomeni spremembo ekonomskega okolja, saj bo ekonomsko okolje evra postalo slovensko domače makroekonomsko okolje. Slovenija v nasprotju z Dansko ali Veliko Britanijo nima možnosti ohranitve nacionalne valute, kar pomeni, da je uvedba evra obvezna. Tako kot je obvezna uvedba evra za državo, je obvezna za banke in hranilnice, pa tudi ostale ekonomske subjekte, ki poslujejo v Sloveniji. Glede na samo naravo posla so banke in hranilnice institucije, ki nosijo največje breme priprave.

Realizacija projekta uvedbe evra je težavna naloga za majhno organizacijo. Poleg tega je uspeh projekta v veliki meri odvisen od zunanjih udeležencev. To so predvsem izvajalec programskih sprememb na informacijskem sistemu, procesni center, upravljavec bankomatske mreže, Banka Slovenije in nenazadnje Vlada Republike Slovenije. Največji del priprave je usmerjen na področji informacijskega sistema in gotovinskega poslovanja. Aktivnosti na področju informacijskega sistema so usmerjene v zagotovitev primerne strojne opreme za izvedbo konverzije, ustrezno testiranje programskih sprememb in logistike, ki bo potrebna v zadnjih dneh leta 2006. Naslednje področje, ki zasluži posebno obravnavo, je gotovinsko poslovanje in z njim povezano poslovanje v poslovnih enotah. Aktivnosti so usmerjene v zagotovitev ustrezne količine evrogotovine, v organizacijo dela v enotah in prilagoditev opreme za delo z gotovino.

V času priprave projekta smo identificirali številna tveganja, ki jih je potrebno nadzorovati med izvedbo projekta in jih z upravičenimi stroški zmanjšati na sprejemljivo raven. Ocenjujemo, da so največja tveganja operativne narave, povezana z logistiko poslovanja poslovnih enot v mesecu decembru in januarju. Informacijski sistem, ki ga uporablja hranilnica, uporablja še nekaj drugih večjih bank v Sloveniji, tako da ocenjujemo, da tveganje na tem področju ni veliko. Projekt je nadzorovan s strani Banke Slovenije, ki ji mesečno pošiljamo poročila o stanju projekta, redni pa so tudi kontrolni pregledi. Tudi ostali akterji projekta so pod nadzorom, tako da ne bi smelo biti večjih težav z realizacijo planiranih aktivnosti in uspešno zaključenim prehodom.

Stroški samega projekta bodo visoki, v največji slovenski banki jih ocenjujejo na več mrd SIT. Hranilnica glede na svojo velikost ne bo tako obremenjena, vendar pa so

stroški, ki izhajajo iz prilagoditev programske opreme, bankomatov, izobraževanja zaposlenih, izdaje propagandnega materiala, ter stroški opravljenih delovnih ur, ki so vloženi v priprave, visoki.

Hranilnica v bližnji prihodnosti ne načrtuje širjenja na tuje trge, zato evro v tem smislu ne prinaša poslovnih priložnosti. Z vidika menjalniškega poslovanja bo uvedba prinesla določen izpad prihodkov, po drugi strani pa bo hranilnica enakovredna pri ponudbi depozitnih in kreditnih produktov v evrih, ki bodo postali standardni produkt. V tem segmentu je do določitve nepreklicnega tečaja zamenjave omejitev, saj hranilnica nima dovoljenja za poslovanje s tujimi valutami. Enako bo za komitente poenostavljen plačilni promet v evroobmočju, ki se trenutno opravlja preko pogodbene banke. Novi produkti in storitve se bodo ponujali v skladu s tržnimi razmerami in tehnološkim napredkom. Razvoj spletnih tehnologij prinaša tudi na področje bančnih storitev nove možnosti in nove ponudnike storitev. Hranilnica se lahko kot majhna in fleksibilna bančna hiša s primernimi partnerji uspešno vključi v razvoj novih storitev. Sprememba nacionalne valute večjih sprememb v poslovanju hranilnice ne bo povzročila. Večjih sprememb se ne predvideva pri pripravi bodoče strategije in poslovne politike podjetja. Hranilnica bo še vedno v veliki meri usmerjena v poslovanje s prebivalstvom, širila bo nabor produktov tako na kreditni kot na depozitni strani v skladu s potrebami, ki jih narekuje trg in tehnološki razvoj.

7. LITERATURA

1. Allman Ward Michelle: Essentials of managing corporate cash, Hoboken: John Wiley & Sons Ltd., 2003, 264 strani.
2. Barnea Amir: Migrating to the euro, System Strategies & Best Practices Recommendations for the Adaption of Information Systems to the Euro. [URL:http://europa.eu.int/comm/economy_finance/publications/euro_papers/2001/eup36en.pdf], 1999.
3. Berta Mirko: Prenova in informacijskega sistema v Bank Austria Creditanstalt d.d., Ljubljana, kot posledica reforme plačilnih sistemov . Diplomsko delo, Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2005, 42 strani.
4. Bessis Joel: Risk management in banking, Chichester: John Wiley & Sons Ltd., 2002, 792 strani.
5. Borak Neven, Strokovno posvetovanje o bančništvu: Novi bančni standardi in ERM2, Ljubljana 2004.
6. Burke Rory: Project Management – Planning & Control Techniques.Third Edition. United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd, 1999. 390 str.
7. Busch Brethold, Weber Alexander: Europa und der Euro, Koeln: Deutscher Instituts-Verlag, Cop.1998, 44 strani.
8. Bywater Marion: Minimising the risk of Euro [URL:http://www.sapiens.com/en/ftp/uk_euro_whitepaper_marion_bywater.pdf], Maj 2002.
9. Campbell Colin D., Campbell Rosemary: An Introduction to Money and Banking. Hinsdale, Illinois: The Dryden Press., 1978, 569 str.
10. Dimovski Vlado, Gregorič Aleksandra: Temelji bančništva, Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000, 181 strani.
11. Evro naša nova gotovina, Priročnik za uvedbo evra v Avstriji 1. januarja 2002, Wien: Studiengesellschaft fuer Zusammenarbeit im Zahlungsverkehr GmbH, 2001, 64 strani.
12. Ferlinc Maja, Ješovnik Peter: Prilagajanje slovenskih podjetij evru. Ljubljana: Gospodarska zbornica Slovenije, 2002, 36 str.
13. First report on the practical preparations for the future enlargement of the euro area. [URL:http://europa.eu.int/comm/economy_finance/euro/documents/com2004_0748en.pdf], Commision of the european communities, julij 2004.
14. Grnovič Milan: Potencialna tveganja pri vključevanju v EMU. Diplomsko delo, Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2004, 46 strani.
15. Jašovič Božo, Jazbec Boštjan: Obrestne mere po vključitvi v ERM2, Priprave novih članic na prevzem evra. Bančni vestnik, posebna številka, JUL-AVG, 2005, str.35-41.

16. Komunikacijska strategija v podporo uvedbi evra.
[URL:<http://www.uvi.si/slo/urad/programi-porocila/strategija-evro.pdf>], Banka Slovenije, Vlada Republike Slovenije, Ljubljana, 2. 6. 2005.
17. Konvergenčno poročilo 2004. [<http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr2004sl.pdf>], Evropska centralna banka, 18. 11. 2005.
18. Košak Marko, Košak Matjaž: Poslovanje bank v režimu ERM2, Priprave novih članic na prevzem evra. Bančni vestnik, posebna številka, JUL-AVG, 2005, str.42-49.
19. Krassnig Mejač Alenka: (Ne)pomembnost velikega poka za ponudbo novih bančnih storitev, Bančni vestnik 1-2, 2006, str. 34-35.
20. Lipovec Filip: analiza in planiranje poslovanja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1983, 400 str.
21. Lombar Vanja: Približevanje Slovenije Evropski monetarni uniji ter povezovalni procesi. Diplomsko delo, Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2005, 65 strani.
22. Patrick O'Beirne: Managing Risk in Euro Currency Conversion, Cutter IT Journal. [URL:<http://www.sysmod.com/eurorisk.pdf>], 1998.
23. Načrt uvedbe evra.[URL:http://www.gov.si/mf/slov/nacrt_uvedbe_eura.pdf], Banka Slovenija, Vlada Republike Slovenije, januar 2005.
24. National Changeover Plan.
[URL:<http://www.euro.gov.uk/publications/ONCP3.pdf>], HM Treasury, 2003.
25. Patrick O'Beirne: Euro conversion in spreadsheets.
[URL:http://www.gre.ac.uk/~cd02/EUSPRIG/2001/OBeirne_2001.htm], 23.11.2005.
26. Practical issues arising from the euro.
[URL:<http://www.bankofengland.co.uk/publications/practicalissues/euroiss0011.htm>], Bank of England, november 2000.
27. Practical issues arising from the euro.
[URL:<http://www.bankofengland.co.uk/publications/practicalissues/summarymay02.pdf>] Bank of England, maj 2002.
28. Premrl Lidija: Evro in slovenske banke. Diplomska naloga poslovne šole, Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999, 30 str.
29. Pieter Dekker: Preparing financial information systems to the euro.
[URL:http://europa.eu.int/comm/economy_finance/publications/euro_papers/2001/eup11en.pdf], European commission, 1997.
30. Program vstopa v ERM2 in prevzema evra, Banka Slovenije, Vlada Republike Slovenije. [URL:http://www.gov.si/mf/slov/mediji/2003/vstop_erm.pdf], Ljubljana, November 2003.
31. Ribnikar Ivan: Denarni sistem in denarna teorija, I.del: Denarni sistem. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1987, 336 str.

32. Rauh Primož: Kako uspešno izvajati projektno delo :praktični primer projekta v Novi Ljubljanski banki. Specialistično delo, Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2003, 97 str.
33. Reszat Beate: European financial systems in the global Economy, Chichester: John Wiley & Sons Ltd., 2005, 254 strani.
34. Ribnikar Ivan: Od denarja do medvedjega trenda: pojmi in izrazi v ekonomiji, Ljubljana: CISEF Ekonomske fakultete, 1994, 229 strani.
35. Saunders Anthony: Financial Institutions Management, a modern perspective. Third edition. Burr Ridge: Irwin 2000, 742 strani.
36. Slapničar Sergeja: Vpliv uvedbe MRSP na bilance bank, Bančni vestnik 1-2, 2006, str. 35-37.
37. Steinman Simon: Vstop banke v sistem TARGET: Primer banke Bank Austria Creditanstalt. Diplomsko delo, Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2005, 42 strani.
38. BASDA EMU specification.
[<http://www.basda.org/VD04/default.asp?PSID=22>], 2002.
39. Turk Tanja: Analiza delovanja mehanizma deviznih tečajev ERM2. Magistrsko delo, Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2005, 78 strani.
40. Vukovič Slavko, Keber Franci: Upravljanje tveganj, e-Risk. InfoSrc.si
[URL:http://www.src.si/library_si/pdf/infosrc/InfoSRC.SI%20-%202002-34.pdf], 2002.

8. VIRI

1. Accounting for the introduction of euro.
[URL:http://europa.eu.int/comm/economy_finance/publications/euro_papers/2001/eup02en.pdf], European commission, 1997, 37 strani.
2. Akcijski načrt uvedbe evra v Hranilnici Lon, d.d., Kranj 2005.
3. Bančni vestnik: Letnik 55, številka 1-2, JAN-FEB 2006
4. Banka Slovenije. [URL:<http://www.bsi.si>], 27. 4. 2006.
5. Bankart. [URL:<http://www.bankart.si>], 1. 3. 2006.
6. Chadwick David Walter: Risk management. Zapiski s predavanj, Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000.
7. Delavnica: Aktivnosti Banke Slovenije in poslovnih bank v zvezi s prevzemom evra. Združenje bank Slovenije, maj 2005.
8. HIBIS, integralni informacijski sistem za poslovne banke – Prehod na evro, delovno gradivo HRC, d.o.o., 2005.
9. Interna poročila Hranilnice Lon povezana z uvedbo evra, Kranj, 2005.
10. Letno poročilo Hranilnice Lon v letu 2005, Kranj, 2005.
11. HRC, d.o.o. [URL:<http://www.h-rc.si>], 12. 3. 2006
12. O'Beirne Patrick: Euro scenario- SME,
[URL:<http://www.sysmod.com/euroex01.htm>], 2000.

13. Survey on the use of euro cash outside the EU.
[URL:http://europa.eu.int/comm/economy_finance/euro/documents/survey_use_euro.pdf], februar 2004.
14. Outline changeover national plan,
[URL:<http://pixunlimited.co.uk/pdf/news/europlan/euro.pdf>], 23. 11. 2005
15. The euro changeover (PPT prezentacija), Central Bank & financial services authority of Ireland, marec 2005.
16. Uredba o uvedbi evra (ES) 974/98 z dne 3. 5. 1998, sprememba z dne 2596/2000 z dne 27. 11. 2000.
17. Uredba sveta (ES) 1103/97 z dne 17. 6. 1997 o nekaterih določbah v zvezi z uvajanjem evra, sprememba uredbe z dne 27. 11. 2000.
18. Uvedba EUR na področju poslovanja z bančnimi avtomati, delovno gradivo Bankart, 2005.
19. Vključevanje Banke Slovenije in bank v sistem TARGET , Banka Slovenije.
20. Wikipedia -The free Encyclopedia. [URL:<http://www.wikipedia.org>], 3. 5. 2006.
21. Zakon o bančništvu, (Ur.l. RS, št. 7/1999, 59/2001, 55/2003, 108/2003 Odl.US: U-I-18/20-30, 127/2003 Odl.US: U-I-140/01-17, 42/2004).
22. Zakon o dvojnem označevanju cen v tolarjih in evrih, (Uradni list RS 101/2005 z dne 11. 11. 2005).
23. Zakon o gospodarskih družbah – ZGD (uradno prečiščeno besedilo – ZGD-UPB1, Uradni List 15/2005 z dne 17. 2. 2005).
24. Zakon o uvedbi evra, osnutek.
25. Združenje bank Slovenije. [URL:<http://www.zbs-giz.si>], 13. 4. 2006.

PRILOGA 1 : SLOVAR IZRAZOV

BPRČ - bruto poravnave v realnem času

Centralni paritetni tečaj – je menjalni tečaj, določen ob vstopu v ERM II (1 SIT = 239,640 SIT)

Derogacija – V pogodbi o ES dogovorjeno začasno izvzetje določene države glede uporabe nekaterih členov poglavja o ekonomski in monetarni politiki Pogodbe o ES.

ERM II - mehanizem deviznih tečajev (Exchange Rate Mechanism²) je okvir za različne tečajne režime držav članic EU, ki še niso prevzele evra kot lastne valute.

Impact analysis – analiza posledic izpada

Konvergenčni kriteriji – kriteriji, določeni v členu 121 (1) Pogodbe o ES (in izpopolnjeni v Protokolu o konvergenčnih merilih, navedenih v členu 121. Nanašajo se na uspešnost države pri doseganju stabilnosti cen, uravnoveženih javnih financ, deviznih tečajih in dolgoročnih obrestnih merah. Evropska komisija in ECB pripravita poročilo, v katerem ocenita doseganje visoke stopnje trajnostne konvergence ter navedeta, kako posamezne države članice izpolnjujejo te kriterije.

Konvergenčno poročilo - Redno dvoletno poročilo o doseženem napredku pri izpolnjevanju obveznosti držav članic z odstopanjem v zvezi z ekonomsko in denarno unijo. Evropska komisija in ECB pripravita neodvisno od druge vsaka svoje konvergenčno poročilo. Komisija in ECB v konvergenčnih poročilih ocenita izpolnjevanje konvergenčnih kriterijev posamezne države članice. Na podlagi konvergenčnega poročila Komisija sproži postopek odprave derogacije, če so konvergenčni kriteriji izpolnjeni.

Koordinacijski odbor za tehnične priprave za uvedbo evra – nacionalni odbor za koordinacijo tehničnih priprav za uvedbo evra v Republiki Sloveniji pod vodstvom Banke Slovenije in Ministrstva za finance.

Krovni zakon – Zakon, ki ureja vsebine posameznih obdobij prevzemanja evra: predvstopno obdobje, uvedbo evra in obdobje dvojnega obtoka.

Madridski scenarij – časovni koraki uvajanja evra, določeni na Evropskem svetu v sestavi predsednikov vlad in držav članic.

Nepreklicno določen tečaj menjave – nespremenljiv in nepreklicno določen tečaj med domačo valuto države članice in evrom, določen ob odpravi derogacije za to državo članico.

Obdobje dvojnega obtoka – obdobje zamenjave nacionalnih bankovcev in kovancev za evro bankovce in kovance po prevzemu evra

Predvstopno obdobje – obdobje po odločitvi o odpravi derogacije do začetka uvedbe evra.

Prehodno obdobje – obdobje med uvedbo evra kot vrednostne enote in knjižnega denarja in uvedbo evrobankovcev in kovancev v obtok, v veljavi ob prvi uvedbi evra.

SEPA - Single Euro Payments Area pomeni enotno plačilno območje v evrih. Sistem STEP2, ki pomeni prvi korak pri vzpostavitvi pan-evropske klirinške hiše (Pan-European Automated Clearing House - PE-ACH), poleg sistema TARGET (Trans-european Automated Real-time Gross settlement Express Transfer), predstavlja enega ključnih elementov pri vzpostavitvi tega območja.

STEP2 - je za evropski plačilni sistem, ki temelji na avtomatski obdelavi datotek s standardiziranimi plačilnimi sporočili, kar omogoča stroškovno učinkovito procesiranje in poravnavo čezmejnih plačil malih vrednosti v evrih (do vrednosti 12.500 EUR).

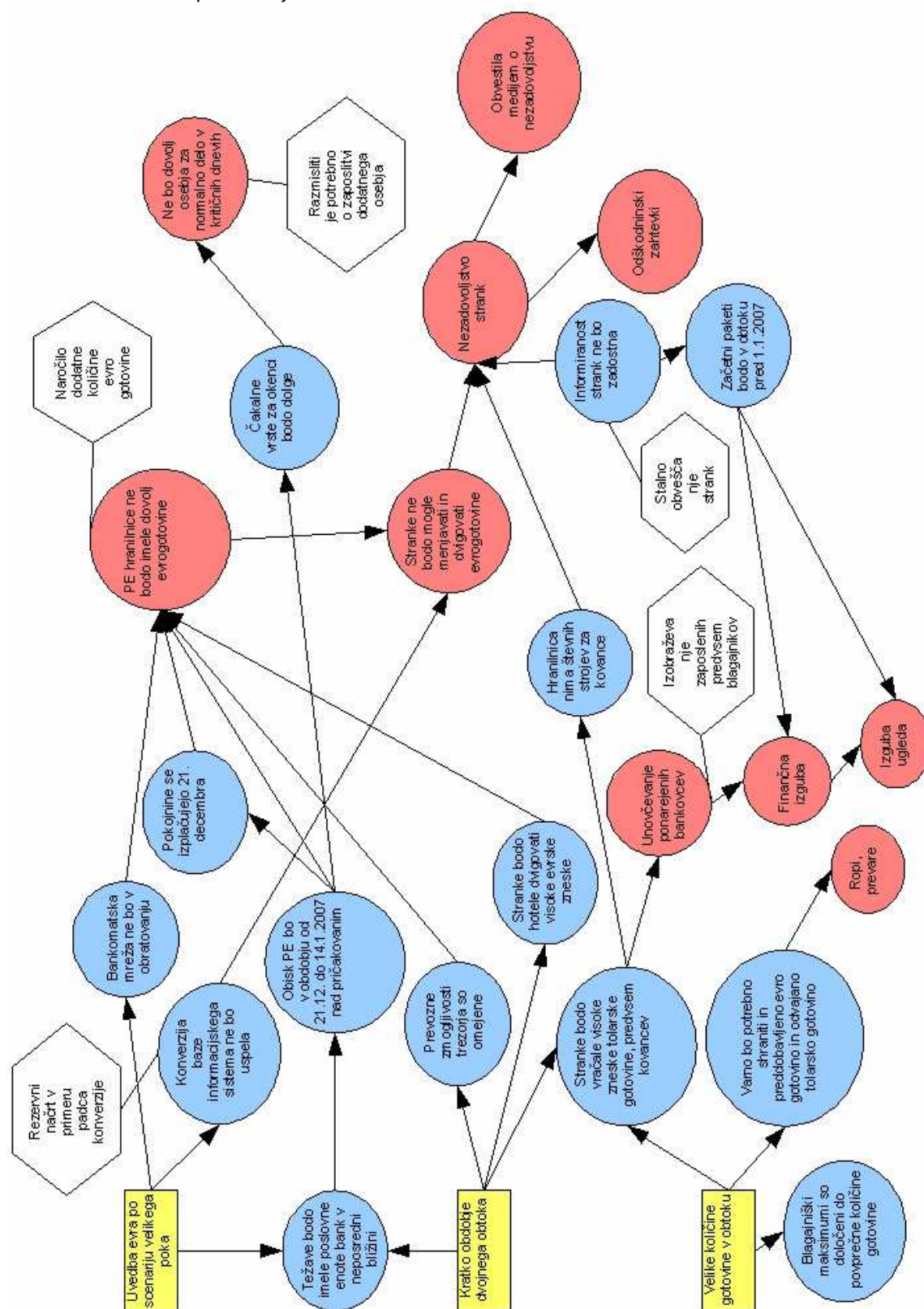
TARGET – sistem bruto poravnav v realnem času za evro, ki ga daje sistem. Za poravnavo centralnobančnih operacij, medbančnih transferjev velikih vrednosti in drugih plačil. Obdelava poteka v realnem času, poravnava s centralno bančnim denarjem je dokončna takoj.

Veliki pok – hkratna uvedba knjižnega denarja in gotovine s kratkim obdobjem dvojnega obtoka.

Žiro kliring – je elektronski plačilni sistem, ki omogoča izvrševanje plačilnih nalogov malih vrednosti (do 2 mio SIT) med udeleženkami samimi in izvrševanje plačilnih nalogov, ki jih udeleženke opravljajo za svoje komitente.

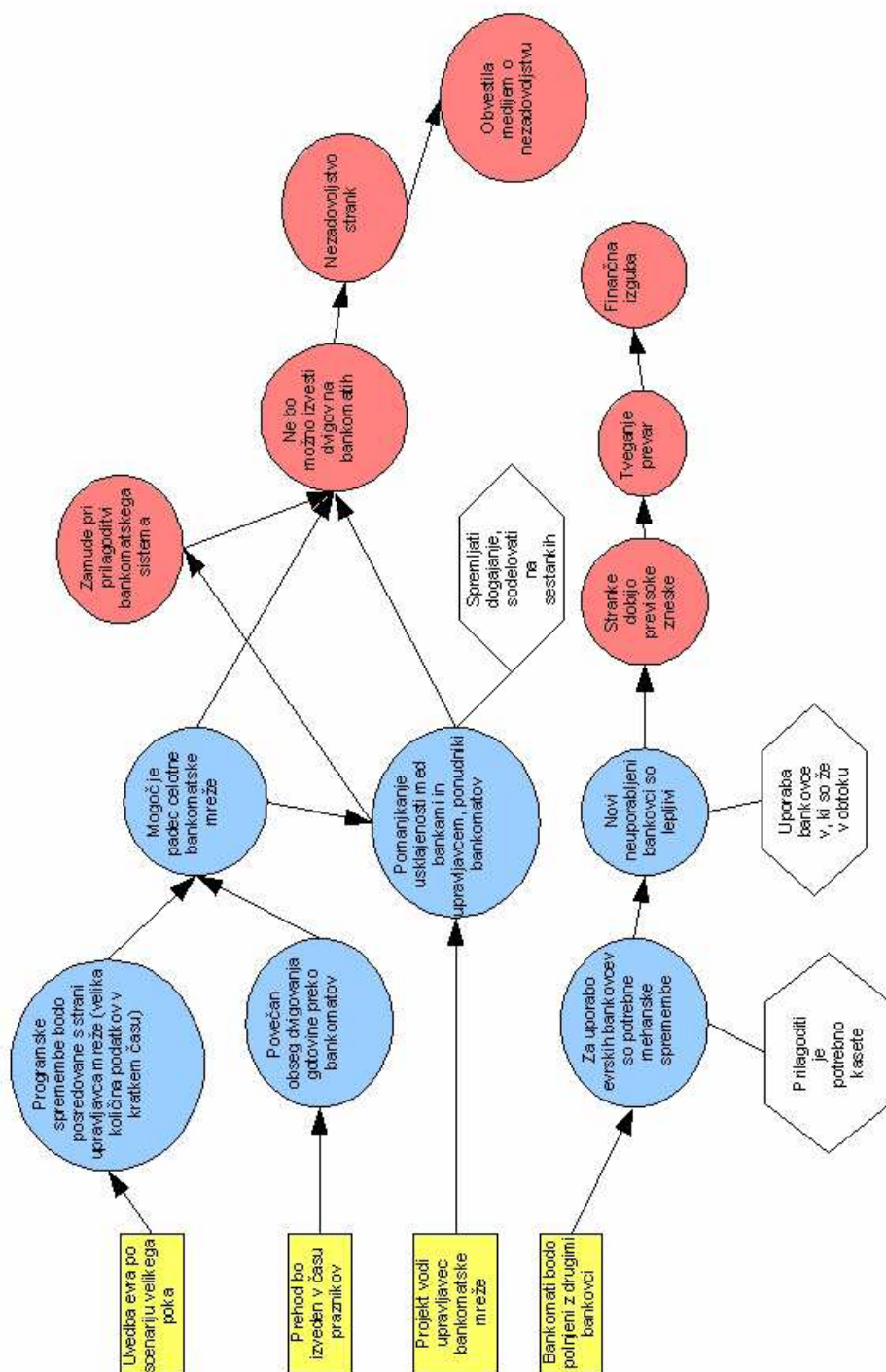
PRILOGA 2: RISK CONCEPT MAPS

Slika 1: Gotovinsko poslovanje

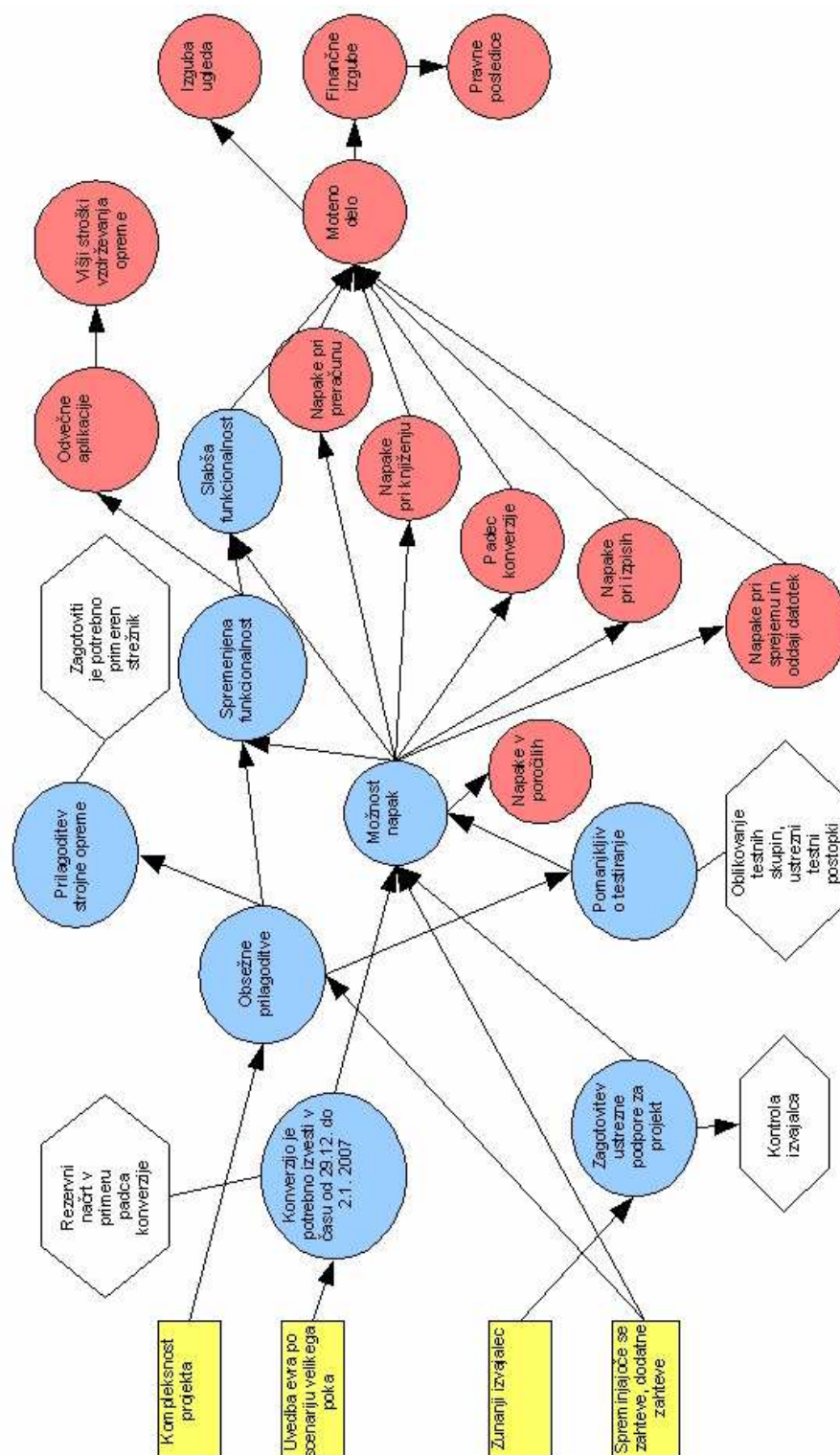
Vir: Interna poročila Hranilnice Lon.

Slika 2: Bankomati

Vir: Interna poročila Hranilnice Lon.

Slika 4: Informacijski sistemi

Vir: Interna poročila Hranilnice Lon.

PRILOGA 3: IZRAČUN STOPNJE TVEGANJA

Tabela 1: Izračun stopnje tveganja za informacijski sistem

VIR	GROŽNJA	STOPNJA GROŽNJE	STOPNJA RANLJIVOSTI	VREDNOST SREDSTVA	FAKTOR TVEGANJA Sprejemljivo od <15	PREVENTIVNI UKREPI
INTEGRALNI INFORMACIJSKI SISTEM	ČASOVNA ZAMUDA PRI PRILAGODITVAH	3	2	4	24	DA
	POS LABŠANA FUNKCIONALNOST SISTEMA	2	1		8	NE
	DODATNI STROŠKI	2	1		8	NE
	NAPAKE PRI PRERACUNIH	2	2		16	DA
	NAPAKE PRI KNIŽENJU	3	2		24	DA
	NAPAKE PRI DOSTOPU DO HISTORIČNIH PODATKOV	2	2		16	DA
	PADEC KONVERZIJE	2	2		16	DA
	NAPAKE NA IZPISIH (NAMESTO EUR SE BO ŠE VEDNO POJAVLJAL SIT)	3	2		24	DA
	NAPAKE V POROČILIH	3	2		24	DA
	NAPAKE PRI ODDAJANJU IN SPREJEMU DATOTEK PROCESNEGA CENTRA IN BS	3	2		24	DA
	POJAVLJANJE DODATNIH ZAHTEV S STRANI ZAKONODAJALCA IN OSTALIH REGULATORJEV	2	2		16	DA
	POMANJKANJE PODPORE S STRANI IZVAJALCA PRILAGODITEV	2	3		24	DA
	NARAVNE NESREČE NPR. POŽAR V SOBI Z RAČUNALNIŠKO OPREMO	2	1		8	NE
	DIVERZIJE	2	2		16	DA

Vir: Interna poročila Hranilnice Lon.

Tabela 2-3: Izračun stopnje tveganja za področje bankomatov in gotovine

VIR	GROŽNJA	STOPNJA GROŽNJE V= od 1 do 5	STOPNJA RANLJIVOSTI V= od 1 do 5	VREDNOST SREDSTVA V= od 1 do 5	FAKTOR TVEGANJA Max: 125, sprejemljivo od <15	PREVENTIVNI UKREPI
BANKOMATI	ČASOVNA ZAMUDA PRI PRILAGODITVAH		2	3	18	DA
	POMANJKANJE GOTOVINE V BANKOMATIH		3	3	27	DA
	NAPAKE PRI DELOVANJU		3	2	18	DA
	LEPLJENJE BANKOVCEV		4	3	36	DA
	NEPRAVILNA IZPLAČILA		2	3	18	DA
	NEDELJUJOČE OSTALE STORITVE (MOBI KARTICE...)		2	2	12	NE
	PREVARE		3	3	27	DA
3						
VIR	GROŽNJA	STOPNJA GROŽNJE V= od 1 do 5	STOPNJA RANLJIVOSTI V= od 1 do 5	VREDNOST SREDSTVA V= od 1 do 5	FAKTOR TVEGANJA Max: 125, sprejemljivo od <15	PREVENTIVNI UKREPI
GOTOVINA	POMANJKANJE SKLADIŠČINH ZMOGLJIVOSTI		1	2	8	NE
	PREMAJHNE KOLIČINE NAROČIL ZA PREDDOBAVO		3	3	36	DA
	NEVARNOST UNOVČEVANJA PONAREDKOV		3	3	36	DA
	POMANJKANJE OSEBJA V POSLOVALNICAH (DOLGE ČAKALNE VRSTE)		3	2	24	DA
	TATVINE		2	2	16	DA
4						

Vir: Interna poročila Hranilnice Lon.